Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

Zdeněk Stolbenko

Bc. Petr Maurenc
Teoretická bakalářská práce
Opava, 2023

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ZDENĚK STOLBENKO

Bc. PETR MAURENC

Opava, 2023

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ZDENĚK STOLBENKO

Bc. PETR MAURENC
Obor: Tvůrčí fotografie
Vedoucí práce: doc. Mgr. Václav Podestát
Oponent: prof. Mgr. Jindřich Štreit Dr.h.c.
Opava, 2023

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Akademický rok: 2023/2024

Zadávající ústav: Institut tvůrčí fotografie

Student: Petr Maurenc

UČO: 57592

Program: Tvůrčí fotografie

Téma práce: T: Zdeněk Stolbenko

Téma práce anglicky: T: Zdeněk Stolbenko

Zadání: Téma bakalářské představuje monografii fotografa a pedagoga Zdeňka Stolbenka. Cílem studie je zmapovat vývoj jeho autorské tvorby od dokumentární fotografie, krajinářské fotografie po dlouhodobý dokument, jeho snah přiblížit vlastní životní cestu, jeho pedagogickou činnost, která vedla k založení oboru Užitá fotografie a média na Střední umělecko-průmyslové škole svaté Anežky České v Českém Krumlově.

Literatura: Boukal David: Českobudějovická fotografie po roce 1960, 2002, (Magisterská diplomová práce).
Boukal David: Osobnosti českobudějovické fotografie po roce 1960, 2000 (Bakalářská diplomová práce).
Vladimír Birgus, Jan Mlčoch: Česká fotografie 20. století, 2010.
Václav Němec: Fotografické výstavy a galerie v Českých Budějovicích po roce 1989, 2010 (Bakalářská práce)

Vedoucí práce: doc. Mgr. Václav Podestát

Datum zadání práce: 15. 6. 2023

Souhlasím se zadáním (podpis, datum):

.....
prof. PhDr. Vladimír Birgus
vedoucí ústavu

ABSTRAKT

Téma bakalářské představuje monografii fotografa a pedagoga Zdeňka Stolbenka. Cílem práce je zmapovat vývoj jeho autorské tvorby od dokumentární fotografie, krajinářské fotografie po dlouhodobý dokument, jeho snah přiblížit vlastní životní cestu, jeho pedagogickou činnost, která vedla k založení oboru Užitá fotografie a média na Střední umělecko-průmyslové škole svaté Anežky České v Českém Krumlově.

KLÍČOVÁ SLOVA:

fotografie, fotografická tvorba, dokument, krajina

ABSTRACT

The topic of the bachelor thesis is a monograph by photographer and teacher Zdeněk Stolbeneko. The aim of the study is to map the development of his work from documentary photography, landscape photography to long-term documentary, his efforts to present his own life journey, his pedagogical activities, which led to the establishment of the field of fotografie a média na Střední umělecko-průmyslové škole svaté Anežky České in Českém Krumlově.

KEYWORDS:

photography, photographic work, documentary, landscape

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem práci vykonal samostatně a uvedl všechny použité zdroje.

SOUHLAS

Souhlasím, aby tato bakalářská práce byla zařazena do univerzitní knihovny Slezské univerzity v Opavě, do knihovny Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a zveřejněna na internetových stránkách Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

PODĚKOVÁNÍ

Dovolte mi vyjádřit upřímné a srdečné poděkování všem, kteří přispěli k úspěšnému dokončení mé bakalářské práce.

Nejprve bych chtěl poděkovat Zdeňku Stolbenkovi za jeho vstřícnost a ochotu zpřístupnit mi svůj archiv. Jeho cenné informace a fotografie mi poskytly důležitý základ pro moji práci a obohatily můj pohled na jeho životní cestu.

Dále bych rád poděkoval Václavu Podestátovi za jeho vedení, odborné rady a hlavně porozumění v průběhu mé práce. Jeho otevřenost a podpora byly pro mě neocenitelné a přispěly k vytvoření této práce.

Děkuji ještě všem, s kterými jsem tuto práci konzultoval, za vaši neocenitelnou pomoc a přispění k mé práci. Vaše podpora mi výrazně pomohla překonat překážky a dosáhnout mého cíle. Jsem vám velmi vděčný a vážím si vaší pomoci.

Obsah

Úvod **17**
Chronologie **21**
Život **31**
Biografie 31
Historie tvůrčí fotografie v Českých Budějovicích 33
Vzdělání **39**
Vzdělávání na OU Svoboda
a nástavbové studium na Střední škole grafické 39
Studium na IVF SČF Praha 39
Studium na FAMU 41
Zaměstnání, přátelé a zájmy **49**
Zaměstnání 49
Přátelství s Petrem Palmou a Františkem Nárovcem 52
Fotografování hor 53
Pedagogická praxe **59**
Střední umělecká škola v Jihlavě 59
Střední škola uměleckoprůmyslová svaté Anežky České 60
Střední škola obchodní Husova 9 v Českých Budějovicích 61
Vzpomínky **63**
Krajina 66
Dokument 71
Kolorovaný dokument 72
Můj strejda Vena (1989) 77
...Jsme tady (1990) 85
Okamžiky Praha 91–93 (1991 – 1993) 91
Pankáči (1991–1993) 95
Venca z nádraží (1993) 99
Hare Krshna (1992-1993) 109
Strom (1993–) 115
Koledníci – Svatý Jan nad Malší (1994) 119
Evropská města (1994) 123
FOTO 721 (1995) 127
První epištola korintským (1995) 131
Zápalkové krabičky (1996) 133
Fotokarta (1996) 137
Ford Ka (1997) 139
Fotím se sám (1997) 143
Listy z deníku (1998) 147
Skryté obrazy (2000) 153
Cesta vlakem 2007 157
Fotografie z mého deníku Paříž 2006, 2008 159
Závěr **163**
Seznam výstav **167**
Seznam použité literatury a zdrojů **171**
Jmenný rejstřík **173**

Úvod

Úvod pro teoretickou práci věnovanou osobě a dílu Zdeňka Stolbenka jsem si dlouho připravoval, měl jsem i několik verzí. Často se však věci nevyvíjejí podle plánu a během sběru dat, skenování a pročítání materiálů poskytnutých Stolbenkem jsem narazil na anotaci k výstavě „Skryté obrazy" od profesora Vojtěchovského. Výstižná slovní charakteristika o fotografovi Stolbenkovi říká:

„Senzitivní dokumentarista, zvládající bez viditelných potíží technickou stránku fotografického zobrazování a pečlivý i zručný ve fázi finální adjustace prací, sbírá úspěch za úspěchem a na první pohled se mohlo zdát, že „projede školou", jako onen příslovečný nůž ještě příslovečnějším máslem. Jenomže Zdeněk Stolbenko si nezvolil fotografii proto, aby se hnal za prvoplánovým úspěchem, ale proto, že právě pomocí fotografie hodlal hledat odpovědi na otázky smyslu své existence, smyslu lidského počínání, hodnot mezilidských vztahů i toho co bychom snad mohli nazývat – estetickou plasticitou života." (Vojtěchovský, 2000)
Dále profesor pokračuje *„vidíme, že Zdeněček, jak ho všichni od nepaměti v rodině FAMU jmenují, neztratil nic ze své touhy hledače estetické plasticity života, hledače cest, jak přimět na pohled mechanicky chladnou fotografii, zachycující zpravidla technicky přesně to co je viditelné, k subjektivnímu projevu, k zachycení skrytých obrazů ukrytých pod povrchem vizuálně vnímaného světa."* (Vojtěchovský, 2000)

Zdeňka Stolbenka znám už mnoho let. Byl mým učitelem na Střední umělecko-průmyslové škole svaté Anežky České v Českém Krumlově, později se stal mým kolegou v zaměstnání na Střední škole obchodní Husova 9 v Českých Budějovicích a náš vztah přerostl v dobré přátelství. Text pana profesora Vojtěchovského přesně vystihuje Stolbenkův přístup k fotografii a jeho osobnost.

Ve Stolbenkově tvorbě se prolínají různá témata, včetně klasického i subjektivního dokumentu, krajinářské fotografie a grafických zásahů v kombinaci s fotografiemi. Stolbenkovo portfolio tvorby zahrnuje také různé techniky tisků, včetně xeroxování fotografií a využívání barevného grafického kolorování. ve své tvorbě byl Stolbenko vždy otevřený novým experimentům a hledání nových způsobů, jak vyjádřit svůj um. ve své tvorbě byl Stolbenko *„rozený experimentátor, zkoumající nové přístupy k fotografii jako médiu. Jeho fotografování nese velmi výrazný*

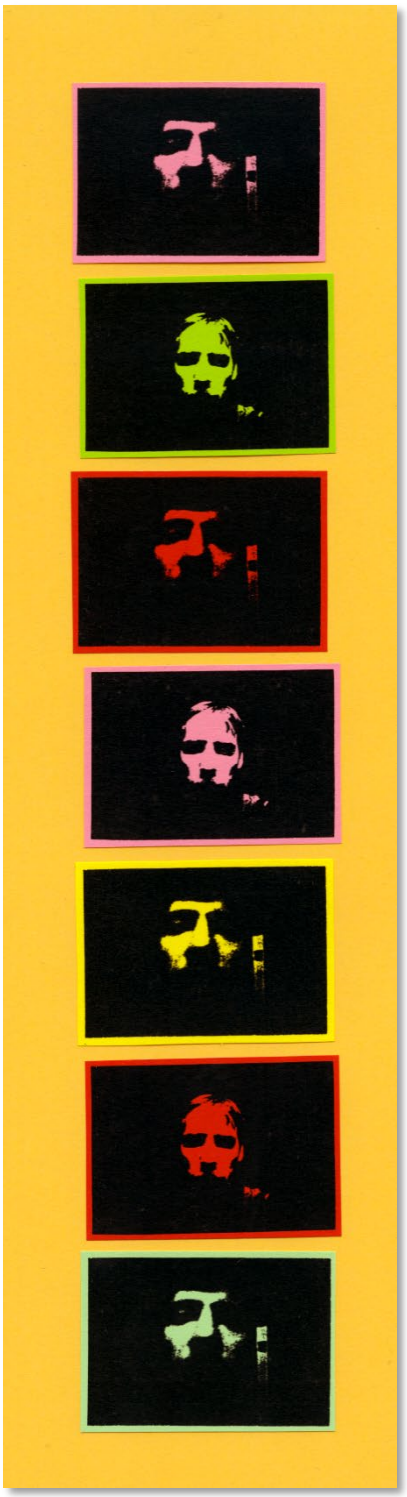

Zdeněk Stolbenko, variace kolorovaných autoportrétů ze souboru „Zápalkové krabičky", 1995–1996

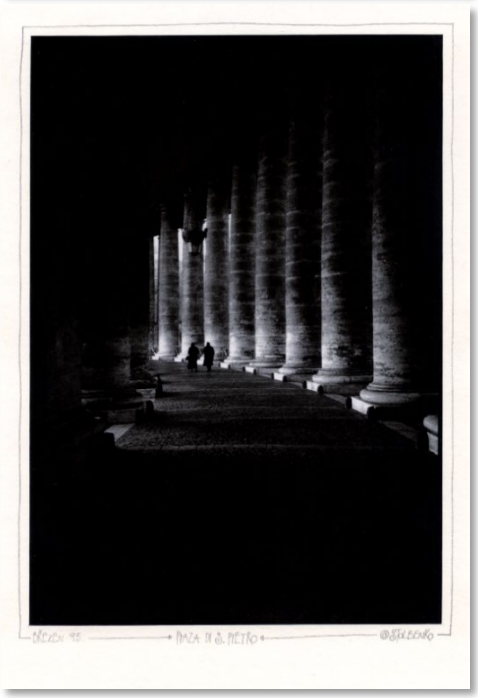

Zdeněk Stolbenko: fotografie z cest po Evropě,1993

autobiografický náboj. Od ryze dokumentaristického zaměření z přelomu 80. a 90. let se jeho pozornost v posledních letech přesunula k originálnímu využití řady dalších technik (xeroxy, kolorování apod.) ve spojení s fotografií, či důslednému prozkoumávání možností automatického snímání. V řadě případů byl Zdeněk Stolbenko patrně prvním nebo přinejmenším jedním z prvních (nejen?) českých fotografů, kteří se tím či oním přístupem důsledněji zabývali." (Boukal, 2000)

Stolbenkův přístup k fotografování je velmi flexibilní. Kombinuje práci s barevnými materiály a nebojí se změn formátu záznamového média od velkého formátu až po malé kapesní fotoaparáty. Vytváří soubory v různých velikostech od malých kontaktů po velkoformátové tisky. Jeho preciznost je patrná nejen v sérii „Strom" a dokumentárních snímcích z masopustu, nebo z výuky trávené s Jindřichem Štreitem, kde zaznamenává realitu v klasickém dokumentárním stylu, ale také v sériích, kdy pracuje s abstrakcemi vytvořenými pomocí nízké hloubky ostrosti nebo delšími expozičními časy, jako je například série „Jsme tady", kde umně podtrhuje emoce a nálady na českobudějovickém náměstí během sametové revoluce. Stolbenkova práce zahrnuje i výrazné fotografie pořizované během cest a dění na ulicích Prahy v devadesátých letech. V komparaci jeho souborů a životních cest vidíme, jak se jeho přístup k médiu fotografie postupně vyvíjí z klasické čisté fotografie do jeho nového osobitého stylu, kdy téměř porušuje všechna pravidla, která má fotografie daná. Vytvořil si tak svůj jedinečný vizuální jazyk, který byl v osmdesátých a devadesátých letech v Česku takřka unikátní.

V této práci se seznámíte s informacemi o Stolbenkově životě, jak v umělecké, tak v profesní oblasti pedagoga. Seznámíte se také s jeho již známou tvorbou, ale také zde budou představeny soubory fotografií, které jsou méně známé. Cílem této práce je představit monografii tohoto autora.

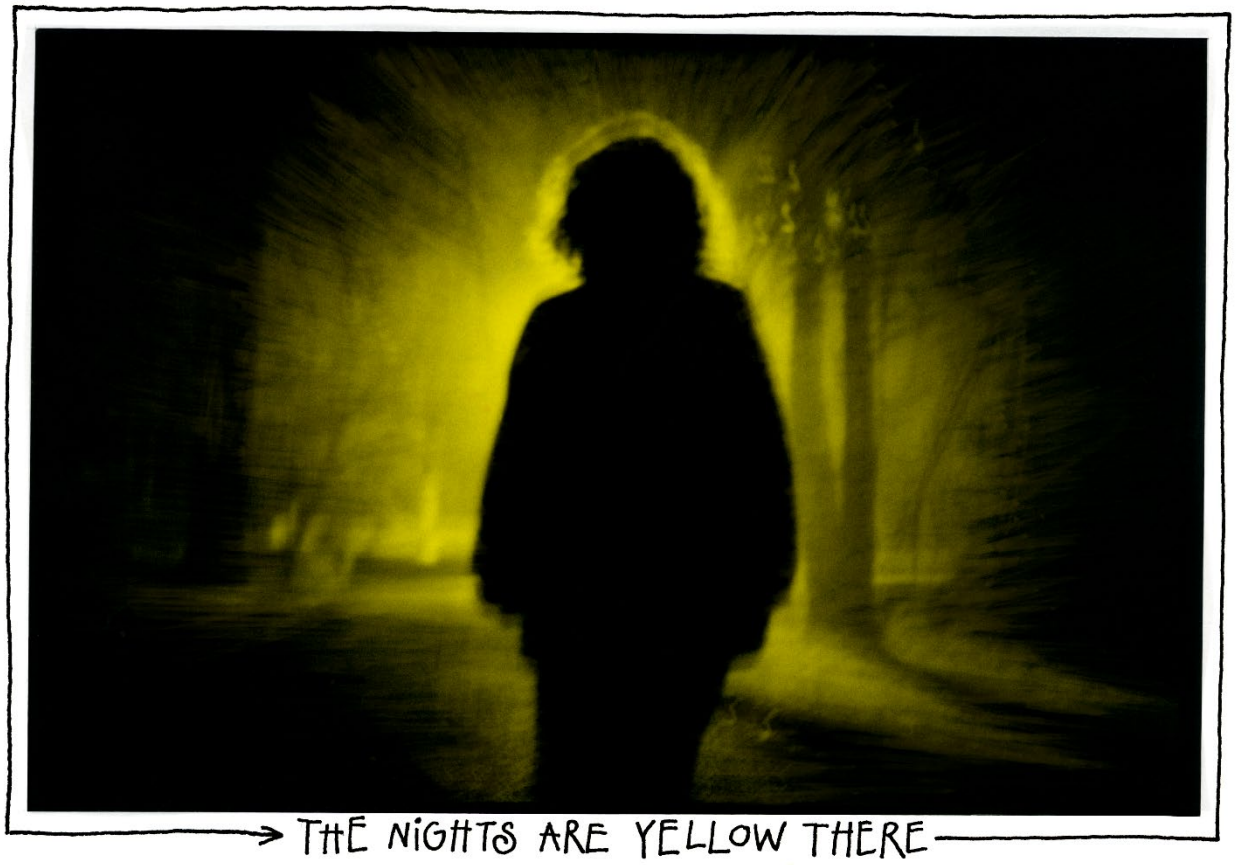

Zdeněk Stolbenko: Kolorovaná fotografie, 1995-96

Chronologie

Pro zjednodušení popisu Stolbenkova života zařazuji stručný chronologický popis. V něm se rychle seznámíme s hlavními body v jeho životě a následně se významná témata rozeberou hlouběji. Soubory fotografií, jejich vznik a představení zde budou také zmíněny, ale více rozebrané v části Vzpomínky. Seznam výstav bude vypsán na konci práce. U některých výstav bude doplněn popis a fotografie z instalace nebo vernisáže.

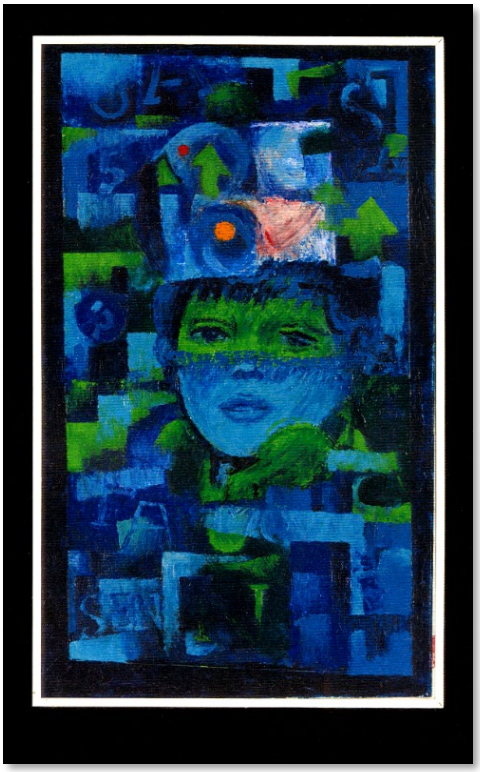

Zdeněk Stolbenko: Malba voskovkou, 1990–91

1959–1974

Narození a dospívání.

1965

Základní vzdělávání (1. – 5. třída) třída ZDŠ Mladé u Českých Budějovic.

1970

Základní vzdělávání (6. –9. třída) na ZŠ Grünwaldova v Českých Budějovicích. Třídním učitelem v šesté třídě byl Radko Chodura, zde učil český jazyk a výtvarnou výchovu.

1974

Studium oboru tiskař na ofsetových strojích na odborném učilišti Svoboda v Praze. Během studia musel absolvovat praxi v oboru, a proto nastoupil do firmy Koh-i-noor v Českých Budějovicích. Zde zůstal ve stálém zaměstnání až do roku 1983.

1978

Stolbenko se po absolvování učiliště Svoboda v Praze rozhodl pokračovat ve studiu v oboru polygrafie na Střední škole grafické v Praze. Během studií se rozhodl dále rozvíjet své umělecké schopnosti, a proto se přihlásil na Základní uměleckou školu v Českých Budějovicích. Zde se setkal s učitelem a malířem Milanem Peterkou, který mu pomohl v rozvoji jeho talentu v kresbě a malbě.

1980

Základní vojenská služba, Prešov-Znojmo. Stále je zaměstnán ve firmě Koh-i-noor v Českých Budějovicích.

Instalace Výstavy procí magistrů FAMU (zdroj: videozáznam z výstavy 1998)

1983

Od podzimu 1983 zaměstnán v národním podniku Motor v Českých Budějovicích jako výtvarník propagace. Podnik byl zaměřen na výrobu pro automobilový průmysl, převážně na výrobu karburátorů. Stolbenko zde vytváří kresby, katalogy a propagační materiály.

V polovině roku se oženil se svou životní partnerkou Maruškou.

Začíná fotografovat dokumentární soubor „Můj strejda Vena“, ve kterém zachycuje poslední fáze života svého strýce. Na dokumentu pracuje do roku 1989, kdy strýc umírá. Z pořízených fotografií sestavuje maketu knihy, se kterou zakončuje druhý ročník na Institutu výtvarné fotografie SČF Praha. Maketa byla následně vystavována na společných výstavách, soubor s maketou fotografií byl vystaven na Stolbenkově první samostatné výstavě v roce 1990.

1984

V tomto roce se seznamuje s Františkem Nárovcem

František Nárovec ve Vyšším Brodě (foto Zdeněk Stolbenko, 1984)

1986

V roce 1986 se manželům Stolbenkovým narodila dcera Petruška, která se postupně objevuje na Stolbenkových fotografiích. Některé z jeho prací dokonce pomáhá kolorovat. Tento nový přírůstek do rodiny výrazně ovlivnil jeho tvorbu a Stolbenko začal více věnovat pozornost rodinnému životu, což se také projevilo v jeho fotografiích. S pomocí manželky a rodiny se mu dařilo nadále pokračovat ve studiu fotografie a sebe rozvíjení. Dále dokumentuje Masopustní oslavy ve Svatém Janu nad Malší, které vystavuje v roce 1989 se skupinou Fotos v rakouském Neumarktu.

Zdeněk Stolbenko: kolorovaný autoportrét s dcerou, Listy z deníku, 1997

1987

Dálkově studuje na Institutu výtvarné fotografie Svazu českých fotografů Praha.

1988

Mění zaměstnání a nastupuje jako fotograf do Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích. Tím získává příležitost fotografovat řadu památek ve Vyšším Brodě, Rožmberku a dalších lokalitách.

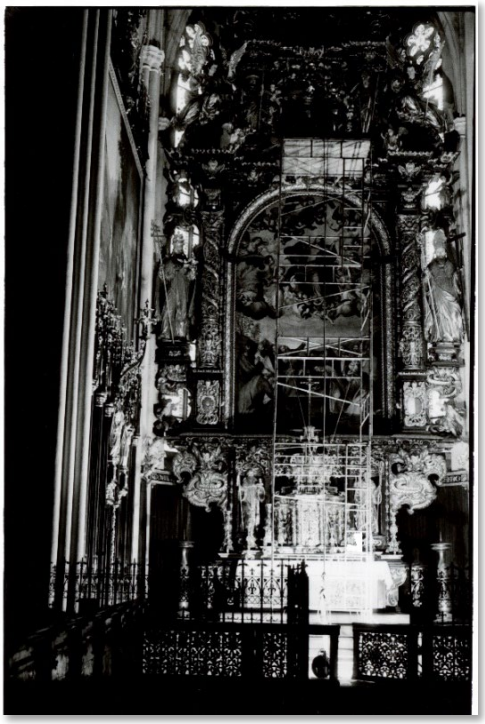

Interiéru kostelu Nanebevzetí Panny Marie Vyšší Brod (foto, Zdeněk Stolbenko, 1988-91)

1989

Aktivně se jako fotograf účastní Sametové revoluce v listopadu a prosinci. Fotografuje dění v Českých Budějovicích, zejména přípravy a protestní akce na náměstí, z čehož vzniká jeho soubor fotografií nazvaný "Jsme tady". Také se účastní společné výstavy skupiny FOTOS v rakouském Neumarktu, kde vystavuje své fotografie koledníků.

1990

Úspěšně dokončuje studium na Institutu výtvarné fotografie SČF Praha. Toto období se pro něj stává velkým milníkem, když je za své fotografické práce a studijní nasazení oceněn prestižním putovním oceněním Zlatý křeček. Toto ocenění se uděluje nejlepším absolventům na Institutu tvůrčí fotografie SU Opava i v současnosti.

1991

Nastupuje na FAMU již jako 32letý, kde během studií sklízí úspěchy v podobě hlavní ceny Maxima v letech 1992 a 1996. Účastní se mnoha společných výstav a nadále rozvíjí svůj soubor „Koledníci", ze kterých vytváří makety knih. Začíná fotografovat dokumentární soubor o tehdy se rozšiřujícím hnutí Hare Krišna. Fotografuje jak na ulicích, tak na statku v Benešově u Prahy. Během svých studií na FAMU si také vydělává různými fotografickými zakázkami.

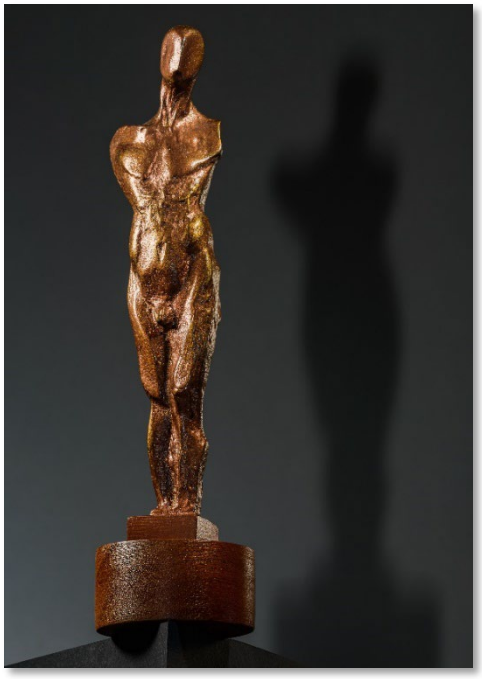

Soška ocenění Maxim (foto Petr Maurenc, 2021)

1992

Umisťuje se na prvním místě ocenění Maxim v kategorii umělecká fotografie za dokumentární soubor „Můj strejda Vena". 1992-1993 se Stolbenko věnoval dokumentaci dění na Hlavním nádraží v Praze, přičemž se zaměřil zejména na punkery a bezdomovce. Během tohoto období spolupracoval se spolužačkou Pavlou Hrachovou. Stolbenko se ve svém souboru zaměřil na osobu bezdomovce Václava a fotografoval ho několik měsíců. Na základě těchto fotografií vytvořil soubor nazvaný „Venca z nádraží", který později zpracoval do knižní makety.

1993

Umisťuje se na druhém místě ocenění Maxim v kategorii umělecká fotografie za dokumentární soubor „Hare Krshna" a fotografické kompozice krajin. Stal se členem Asociace jihočeských výtvarníků v Českých Budějovicích. Tento rok byl pro něj rovněž významný tím, že začal navštěvovat Sovinecké dílny, které pořádal Jindřich Štreit. Tyto dílny byly určeny pro studenty FAMU, kteří se chtěli učit dokumentární fotografii a rozvíjet své schopnosti v terénu na základě Štreitových zkušeností. Sovinecké dílny Stolbenko navštěvuje se spolužáky z FAMU Danielem Šperlem, Libuší Rudinskou, Pavlou Hrachovou, Vukašinem Latinovičem, Elke Schulze-Bispingem a Vlado Bohdanem. Tyto dílny vedly mladé fotografy k dokumentování lidí a života na Olomoucku. Jindřich Štreit ve stejnou dobu pracoval také se studenty ITF na dokumentárním projektu, kdy od roku 1994 dokumentovali poměry na Hlučínsku „Lidé Hlučínska 90. let 20. století" Výsledný soubor nesl název „Lidé Olomoucka". Celá tato práce vedla ke společným výstavám se studenty z ITF s názvem „Ateliér Jindřicha Štreita", vznikl také padesáti sedmi stránkový katalog.

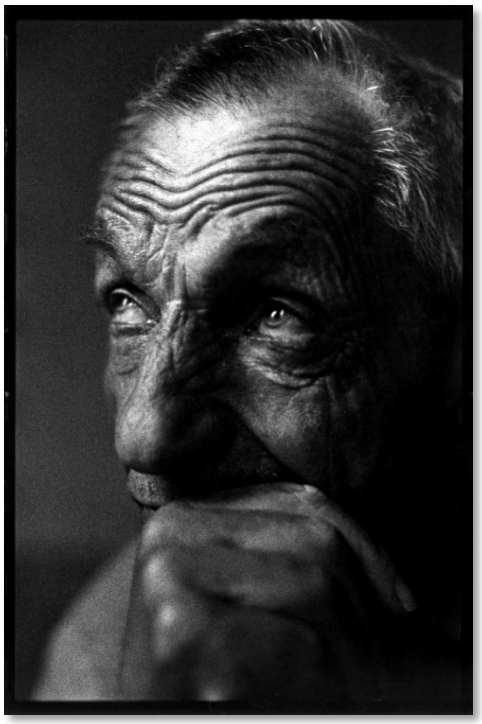

Zdeněk Stolbenko: portrét ze souboru Můj strejda Vena, 1983–89

1994

Vrací se k fotografování Masopustních oslav ve Svatém Janu nad Malší, kterému se věnoval již v minulosti. Vytvořil soubor fotografií a sestavil maketu knihy nazvané „Koledníci – Svatý Jan nad Malší". Tento soubor byl součástí jeho klauzurní práce, kterou odevzdal na konci třetího ročníku na FAMU. V tomto roce se také setkal na workshopu pořádaném FAMU s pedagožkou Milotou Havránkovou., která se stala jeho významnou inspirací. Setkávají se na workshopu pořádaném FAMU, zaměřeném na práci s kamerou obscurou v polském Opole. Havránková posléze nastoupila na FAMU jako pedagožka a pomohla Stolbenkovi

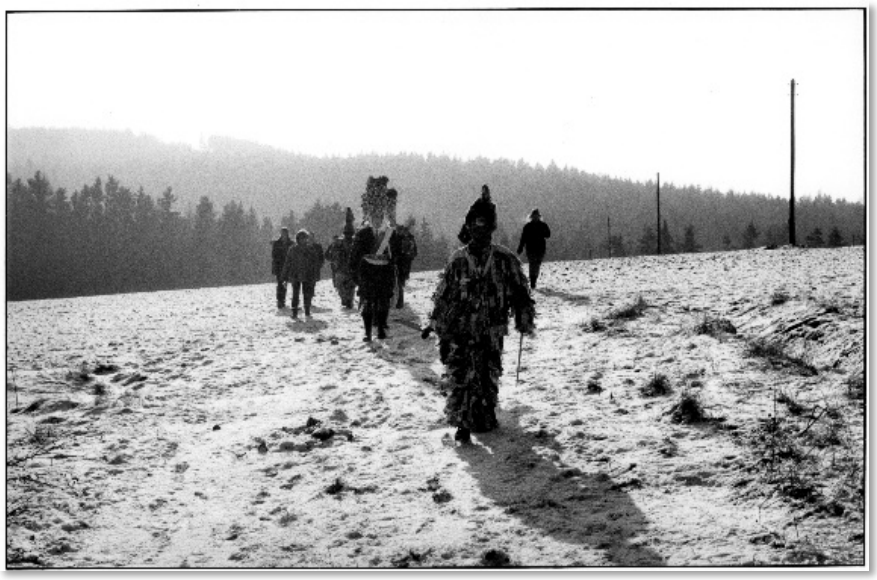

Zdeněk Stolbenko: fotografie ze souboru Koledníci – Svatý Jan nad Malší, 1986-94

Zdeněk Stolbenko: testy xeroxů, 1994-95

rozvíjet jeho vizuální styl, který se začínal ubírat k práci s grafickými zásahy do pozitivu a tvorby xeroxových kopií snímků. Vzniká tak soubor fotografií s názvem „721“. Tento soubor byl součástí jeho klauzurní práce ve čtvrtém ročníku na FAMU. Kromě svých souborů se Stolbenko také účastnil školních exkurzí a výletů po Evropě (Paříž, Řím a Florencie) s prof. Františkem Dvořákem. Během nich vytvořil další soubor fotografií s názvem „Evropská města“. Podobně jako u souboru „721“, i tento soubor byl xeroxován a následně dobarvován pastelkami. Stolbenko se neustále snažil zdokonalovat svou tvorbu a zapojoval se do různých projektů.

Účastní se také projektu „Planeta malého prince“.

1995

V roce 1995 vytváří grafický obraz „První epištola korintským“ ve kterém hledá ve své dosavadní tvorbě symbol kříže. Obraz byl vystaven na společné výstavě 25/5 k výročí dvaceti pěti let existence Institutu výtvarné fotografie SČF a pěti let ITF

Skupinová fotografie z exkurze po Evropských městech (foto Zdeněk Stolbenko 1991-1994)

Martin Hrubeš (foto Zdeněk Stolbenko, 1991-1998)

na SU v Pražském technickém muzeu. Začíná také více pracovat s kolorováním snímků a vznikají fotografie s vykolorovaným pozadím. Zúčastňuje se soutěže FordKa. Hraje si s možnostmi xeroxu a barev, které aplikuje ve svém souboru „Autorské zápalkové krabičky", kdy vytváří ze svých fotografií ilustrace krabiček na zápalky. Vytvořil několik verzí, kdy nejvýraznější byly ilustrovány motivy s Jánem Šmokem a citáty filozofa Viléma Flussera. Takto vzniklé soubory byly součástí výstavy Objektivita pořádané katedrou FAMU U Řečických v roce 1998. Souběžně pracuje na souboru „Fotím se Sám" ve kterém si vytváří autoportréty kompaktním fotoaparátem a vzniklé snímky vystavuje na společné výstavě s Romanem Dietrichem a Hynkem Altem v pražské galerii Velryba 1997. Svá studia na FAMU zakončuje magisterskou prací „Strom" na které pracuje od roku 1993. Jedná se o soubor fotografií vrby, kterou zachycuje velkoformátovým fotografickým přístrojem značky Linhof na planfilm formátu 9x12 cm vždy ze stejného místa v různých ročních obdobích. Pro magisterskou práci bylo plánováno několik variant zobrazení tohoto souboru jako kalendář, krabičky

a velké zvětšeniny. Stolbenko se ale rozhodl pro zvětšeniny formátu 18x24 cm a celou práci doplnil o své fotografické deníky.

1996

Získává svou druhou cenu Maxim v kategorii Nejlepší fotografie za soubor „721".

1999

Nastupuje jako vyučující na Soukromou vyšší odbornou školu grafickou a Střední uměleckou školu grafickou v Jihlavě. Se studenty v roce 2002 pořádá společnou výstavu Jihlavská desítka v galerii Měsíc ve dne v Českých Budějovicích. Kdy většina prací a ráz výstavy nesl rukopis Stolbenkova hravého přístupu.

2002

V tomto roce nastupuje jako pedagog výtvarné přípravy na Střední uměleckoprůmyslovou školu Svaté Anežky České v Českém Krumlově. ve škole pomohl založit studijní obor Fotografie a užitá média otevřený v roce 2004, který následně vede po řadu let. Do pedagogického týmu přizval profesionály v oboru jako byl Michal Tůma, Jan Mahr, Gabriela Albrechtová a Bohuslava Maříková.

2018

Mění zaměstnání a nastupuje jako pedagog na Střední školu obchodní Husova 9 v Českých Budějovicích.

2021

Odchází předčasně do starobního důchodu a začíná si užívat vnoučat a fotografování jen vlastních projektů.

2023

Zařazen do společné výstavy k padesátiletému jubileu fotografické skupiny FOTOS v Českých Budějovicích.

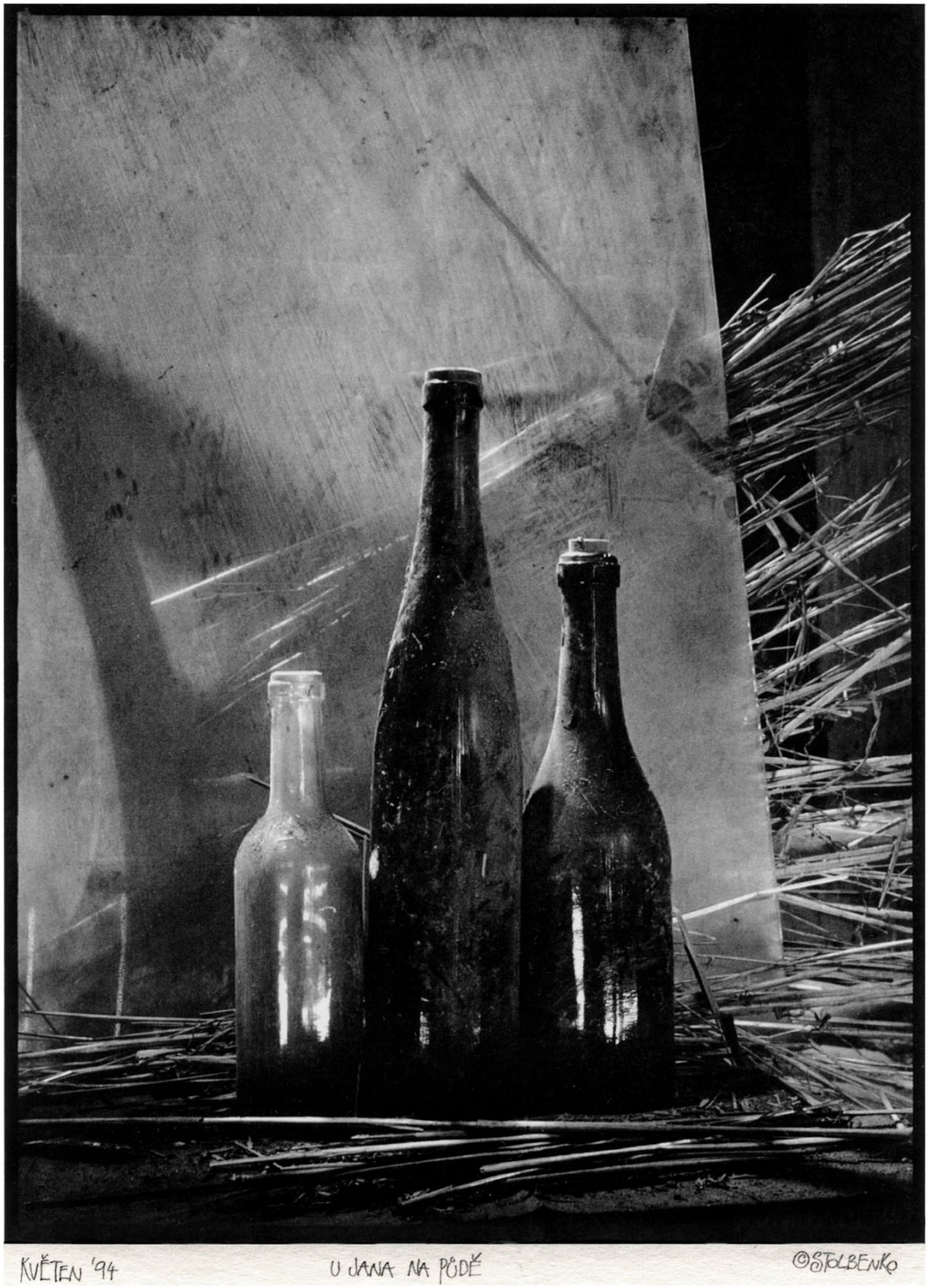

Zdeněk Stolbenko: zátiší, 1994

Život

Biografie

Zdeněk Stolbenko se narodil v Českých Budějovicích 1. června 1959. Své dětství prožíval v Mladém u Českých Budějovic, kde žil s rodiči a dvěma sourozenci na rodinném statku. Prostředí a doba, ve které vyrůstal, formovaly jeho osobnost, která se dá definovat urputností, pečlivostí, velkou upřímností a přátelstvím v mezilidských vztazích. První stupeň základního vzdělávání absolvoval na základní škole v Mladém. Pro absolvování druhého stupně základního vzdělávání Stolbenko nastupuje na Základní školu Grünwaldova, která sídlí v části Českých Budějovic – Rožnov. Stolbenkovým třídním učitelem se stal Radko Chodura, který vyučoval český jazyk a výtvarnou přípravu. Chodurovo nadšení a zaujetí pro umění a architekturu zřejmě měly vliv na umělecký vývoj Stolbenka a tříbení citu pro umělecké vyznění. Stolbenko v mládí projevoval zájem o různé aktivity, které mu pomáhaly objevovat svět kolem sebe a rozvíjet své dovednosti. Kromě uměleckých zájmů se věnoval také dalším činnostem. Jednou z jeho aktivit byly několikadenní výlety do přírody. Byly příležitostí k odpočinku, relaxaci a blízkému setkávání s přírodou.

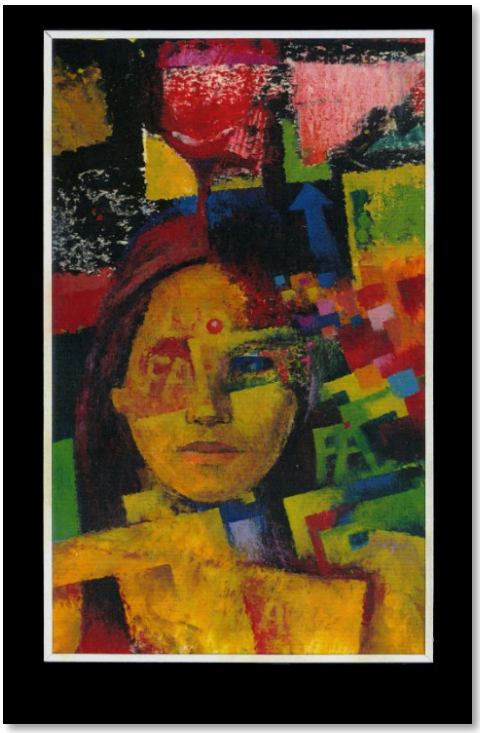

Zdeněk Stolbenko: malba voskovkou, 1990–91

Zdeněk Stolbenko: rodný dům ze souboru Ford Ka, 1995

Dalším zajímavým koníčkem, kterému se Stolbenko v mládí věnoval, bylo horolezectví. Vrcholem těchto aktivit byla v roce 2000 expedice do Nepálu s kamarádem Františkem Nárovcem. Kromě těchto aktivit se Stolbenko v mládí s otcem věnoval létání rogalem, které si společně podomácku vyrobili.

Let rogalem (archiv Zdeňk Stolbenko)

Historie tvůrčí fotografie v Českých Budějovicích

Pro formování osobnosti Zdeňka Stolbenka jako fotografa je potřeba zmínit situaci fotografické scény v Českých Budějovicích. V historickém pohledu je v oblasti historický odkaz aktivit z první poloviny 20. století. Blíže viz. práce magisterská práce Zdeňka Stolbenka s názvem „Od Linie po Fotos: 30. – 60. léta v českobudějovické fotografii" (Praha, 1998). Existují i jiné studie, které se jihočeského regionu dotýkají. Například Magisterská práce absolventa ITF Milana Karla Knížete s názvem „Němečtí fotografové v předválečném Československu" (1998). Situaci českobudějovické fotografie po roce 1960 mapuje v bakalářské i magisterské práci ITF Mgr. David Boukal, „Osobnosti českobudějovické fotografie po roce 1960" (Opava, 2000) a „Českobudějovická fotografie po roce 1960" (Opava, 2002). Posledním, kdo zmiňuje fotografickou scénu Českých Budějovic, je Václav Němec, který na ITF vypracoval bakalářskou práci na téma „Fotografické výstavy a galerie v Českých Budějovicích po roce 1989" (Opava, 2010).

V Českých Budějovicích se v třicátých letech probouzela k životu fotografická skupina s pokrokovými myšlenkami a moderním přístupem k fotografii. Byla vázána na v té době moderní českobudějovický avantgardní časopis Linie. Jednalo se o fotografickou sekci tohoto časopisu. Jako jeden z mála českých spolků, které v Budějovicích byly, spolupracovala i s Klubem německých amatérských fotografů. Zdeněk Stolbenko v práci mimo jiné například připomíná:

„Činnost skupiny Linie byla velmi různorodá, ovšem nejvýrazněji se projevila ve dvou formách – vydáváním časopisu a pořádáním výstav. Sérii pravidelných výstav zahájila v roce 1932 kolekce fotografií. Během svého osmiletého trvání uspořádala skupina celkem deset expozic a její fotografická sekce Fotolinie se navíc zúčastnila výstavy Klubu fotografu amatéru ve Znojmě (spolu s brněnskou Fotoskupinou pěti). Vyjma dvou případu (Plzeň, Znojmo) byly všechny expozice situovány do výstavních sálu Ústavu pro zvelebování živností na Husově třidě v Českých Budějovicích. Náplň výstav tvořily fotografie, obrazy a grafika, později přibyla scénografie a architektura. Témata se pravidelně střídala. Kromě členu Linie se zapojovali i jiní umělci. Fotografických výstav se zúčastňovali čeští i němečtí fotoamatéři. Němečtí fotografové později vytvořili Klub der deutschen Fotoamateure (v čele s ak. mal. Ferry Kleinem a dr. Heinrichem Wicpalkem) přičleněný ke skupině Linie, s jehož členy pravidelně vystavovali."
(Stolbenko Z. , 1998)

Zástupci fotografické sekce časopisu Linie v jednotlivých vydáních často vedli svými články polemiku o směru a účelu fotografie samotné, jejím usazení do světa umění a reflektovali dobové dění na světové úrovni. Často své články doplňovali vlastními fotografiemi.

Zmíněný německý amatérský fotografický klub mapuje Milan Karel Kníže ve své magisterské práci. Během hledání informací ve Státním archivu Třeboň se Kníže dostal k v té době neznámým materiálům, které popisují založení jednoho z prvních českobudějovických fotografických spolků. Díky tomuto nálezu zmapoval německou část českobudějovické fotografické scény do roku 1937. Jednalo se o klub německých občanů žijících v Českých Budějovicích s názvem Klub der amateurfotografen in Budweis (Klub amatérských fotografů v Českých Budějovicích). Tento klub se účastnil mnoha společných výstav a sjezdů po celé zemi, které organizoval nejen Svaz německých fotografů, ale také Svaz českých fotografů. Do doby, než proběhla takřka kompletní generační obměna členů klubu, se práce vyznačovala spíše piktoriálním stylem, kdy členové volili jak zaběhlá témata, tak ušlechtilé techniky. Počátkem čtyřicátých let do klubu nastoupili mladí autoři, mezi nimiž byl i "*MUS. Heinrich Wicpalek, budoucí "tažný kůň" klubu. Krátce po něm následovali pravděpodobně jeho přátelé ze studií cand. Ing. Arch. Rob Rohr a JUC. Willi (Josef Wilhelm) Johannek.*" (Kníže, 1998).
S těmito autory se klub otevřel novému pojetí fotografie a prakticky opustil následování piktorialismu. Obměna se klubu vyplatila a následovalo období, kdy práce jeho členů byly hojně vystavovány na různých fotografických výstavách, sám klub výstavy pořádal. Tím se postaral o to, že autoři z Českých Budějovic byli vidět i za horizontem města i Československé republiky.

Z úrovně prací a aktivit těchto zmíněných fotografických skupin je patrné, že povědomí o umělecké fotografii bylo v Českých Budějovicích na vysoké úrovni v období od počátku století po druhou světovou válku. Válka a následný politický režim byl pro Německý amatérský spolek i uskupení Linie likvidačním.

Tvůrčí fotografie z Českých Budějovic úplně nevymizela, ale po delší dobu nebyl jednotný spolek, který by spojoval větší počet fotografů. Fotografové většinou prezentovali své výstavy a publikace samostatně, výjimečně utvořili společnou výstavu, ale nebyl jednotný výrazný spolek, který by měl tak silné jméno jako předešlé dva zmiňované. Nenahrávala tomu poválečná situace a období komunistického režimu, které určovalo ve svých prvních fázích ideologické zobrazování ve fotografii. i přesto

se v Českých Budějovicích objevují výrazní fotografové jako byli Miroslav Tůma a František Dvořák.

Změna přišla v období pozvolně se uvolňujících šedesátých let, kdy komunistická diktatura doznala určitého uvolnění jak ve společenském životě, tak v oblasti kultury i cestování. A tak v tomto období vzrůstal v Českých Budějovicích zájem o fotografii, *„který se projevoval množstvím vznikajících závodních fotokroužků v jihočeských podnicích. Tyto aktivity vyústily na přelomu let 1959 a 1960 v ustavení fotografického střediska při Městském domě osvěty s názvem Sdružení fotografických kroužků, které fotoamatérům poskytovalo prostor pro setkávání napříč závodními fotokroužky."* (Maříková, 2023) Díky tomuto zájmu mohla vzniknout nová fotografická skupina, která se udržela až do současnosti. Bylo tomu v červnu roku 1962, kdy *„ze Sdružení fotokroužků při Parku kultury v Českých Budějovicích vznikla fotografická skupina Fotos."* (Maříková, 2023)[4].

Členové skupiny Fotos, 1978, zleva: Pavel Buble, Bohumír Vaněk, Vladimír Gutwald, Jaroslav Klásek, Ing. arch. Jarmila Hohausová, Jan Hampl, MUDr. Alois Timr, Stanislav Buřič, Josef Třeštík a Růžena Švecová. (zdroj: ifotovideo.cz)

„U zrodu skupiny stáli Jan Hampl, velice obětavý organizátor fotografického života na jihu Čech, PhDr. Svatopluk Civiš, František Dvořák /autor loga Fotosu/, vynikající fotograf a grafik, dodnes nedoceněná postava československé fotografie, Jaroslav Hecl, Bohdan Marhoun, ing. Jiří Sedláček, Vladimír Gutwald, MUDr. Alois Timr, ke kterému se fotografové velmi často obraceli o radu a názor, Stanislav Buřič, ing. arch. Jarmila Hohausová, Jaroslav Skořepa a PhMr. Lumír Hejna. Členy skupiny později byli, či s ní volně spolupracovali i mnozí další fotografové. z nejvýraznějších osobností, které se později uplatnily v profesionální fotografii, jmenujme Josefa Ptáčka, Václava Reischla, Jaroslava Luzuma, Zdeňka Stolbenka či Michala Tůmu. Sdružením prošla od roku 1963 do roku 2013 celá řada dalších výborných fotografů, jejichž výčet by vydal na poměrně reprezentativní seznam jihočeských fotografů." (Maříková, 2023)

Po roce 1960 se v Českých Budějovicích právě díky činnosti uskupení Fotos objevují výrazné postavy, které měly vliv na začínající autory. s těmito postavami se nejlépe seznámíme v pracích zmíněného Mgr. Davida Boukala, který se zmapoval Českobudějovickou fotografii po roce 1960. V pracích nás seznamuje s díly a životy autorů jako byl Jan Hampl, Michal Tůma, Milan Karel Kníže a další. Zdeněk Stolbenko s Františkem Nárovcem se ke konci osmdesátých let na krátkou dobu stali členy skupiny Fotos, kdy se účastnili některých výstav. Za zmínku stojí

výstava Fotogruppe FOTOS v rakouském Neumarktu z roku 1989, kde byl Stolbenko zařazen s fotografiemi koledníků ze Svatého Jana nad Malší.

Pro vykreslení fotografického prostředí v Českých Budějovicích je třeba zmínit i výstavní prostory, které autorům a skupinám sloužily k prezentování svých prací. První výstavy Fotolinie a klubu německých amatérů se konaly v prostorách výstavního sálu Ústavu pro zvelebování živností na Husově třídě (v průběhu 30. let 20 stol). Galerie Nahoře (1979 –), Galerie Tvůrčí profily (1983–1989), Galerie Dům umění (1998 –), Galerie Pod kamennou žábou (1995–2017), Galerie Rubicon (1998–2002), Galerie Měsíc ve dne (2001-2021), Galerie KSSPPOP (od počátku 70. let – do počátku 90. let), Hvězdárna a planetárium, Galerie na dvorku (1983–), Galerie v loubí (1985–1991), Vědecká knihovna (1989–), Galerie Mladé fronty (1993–1994). Alšova jihočeská galerie: Wortnerův dům (1993 –) Většina z těchto výstavních prostor již zanikla, u některých proběhla krátká pauza v jejich provozu. z tohoto výčtu lze poukazovat, jak bylo fotografické prostředí v Českých Budějovicích rozmanité a ovlivnilo vývoj a životní cestu mnoha autorů.

Snímky ze schůze skupiny Fotos Vladimír Gutwald, František Nárovec (foto, Zdeněk Stolbenko, 1980–1990)

Reprodukce nástěnky vystavených autorů z výstavy: Fotografická tvůrčí skupina FOTOS 1963–2014, galerie Nahoře, České Budějovice 2023 (foto, Petr Maurenc, 2023)

Vzdělání

Vzdělávání na OU Svoboda a nástavbové studium na Střední škole grafické

V roce 1974 nastoupil Stolbenko na výuční obor ofsetový tiskař na Odborném učilišti Svoboda v Praze. Získal pevný základ ve znalostech týkajících se tiskových procesů, manipulace s tiskařskými stroji a ovládání tiskových zařízení. Tyto dovednosti a znalosti se mu staly cenným zázemím pro jeho budoucí uměleckou tvorbu. Studium úspěšně dokončil v roce 1978. Následně se zapsal ke studiu maturitního oboru polygrafie na Střední grafické škole v Praze. Toto nástavbové studium mu umožnilo prohloubit jeho znalosti v oblasti grafického průmyslu a rozšířit své schopnosti v práci s tiskařskými stroji a tiskovinami. V roce 1980 maturoval na SPŠG v Praze a na podzim nastoupil základní vojenskou službu, povolávací rozkaz dostal do Prešova u Znojma. Po absolvování vojenské služby, kterou vykonával po dobu dvou let, se vrátil zpět do civilního života.

Studium na IVF SČF Praha

Institut výtvarné fotografie (IVF) představuje významný milník v tvůrčí cestě Zdeňka Stolbenka, ale zároveň hrál klíčovou roli i při rozvoji mnoha dalších fotografů té doby. Vliv této školy, do roku 1989 nejvyšší možná úroveň amatérského vzdělávání v daném oboru je dodnes nepřehlédnutelný. Na škole vyučovali vedle Vladimíra Birguse také Antonín Branný, Milan Borovička, Miroslav Bílek, Tomáš Fassati, Aleš Kuneš, Miroslav Myška, Miloslav Stibor, Ján Šmok, Vojtěch Sapara, Josef Válek a také Miroslav Vojtěchovský. Mnoho absolventů této instituce si vydobylo uznání v domácím prostředí tak i za hranicemi republiky (např. Michal Macků). V roce 1987 se i Stolbenko přihlásil a zahájil studium na této instituci. V té době mu bylo již 28 let a tento typ vzdělání se ukázal jako ideální pro jeho rozvoj. Stejně jako ostatní posluchači této korespondenční školy, s pravidelnými konzultacemi během roku v rekreačním středisku na Horní Bečvě v Beskydech. Stolbenko pociťoval vášeň k fotografii a chtěl se v této oblasti dále rozvíjet. Během studia na IVF Stolbenka doprovázel také kamarád a spolužák František Nárovec. ve škole vládla vedle nastaveného vzdělávacího procesu přátelská a neformální atmosféra, jaká se přenesla i do následného ITF.

Předávání ocenění Zlatý křeček (archiv, Zdenka Stolbenka, 1990)

Předávání ocenění Zlatý křeček
(archiv, Zdenka Stolbenka,1990)

Se spolužákem Danielem Šperlem pokračoval ve studiu na pražskou FAMU, jako například s profesorem Šmokem se Stolbenko opět setkal na půdě FAMU. Stolbenkovy fotografie byly zařazeny i do několika kolektivních výstav Institutu.

V roce 1990 úspěšně dokončil studium na Institutu výtvarné fotografie, což pro něj představovalo významný milník. Jeho fotografická práce a studijní nasazení byly oceněny prestižním putovním oceněním Zlatý křeček za soubor „...jsme tady". Toto ocenění je udělováno nejlepším absolventům na Institutu tvůrčí fotografie a má stále svou tradici. Institut výtvarné fotografie zanechal nejen významnou stopu ve Stolbenkově tvůrčí cestě, a následném studiu na FAMU v Praze. Jména některých spolužáků, se kteří v devadesátých letech IVF navštěvovali: Bečvář Vlastimil, Eichler Bohumil, Kaňka Petr, Stibůrek Lubomír, Šibík Jan, Macků Michal, Podestát Václav, Velkoborský Petr.

Z leva Václav Podestát, Eva Frenčová, Zdeněk Stolbenko (archiv, Zdeněk Stolbenko, 1987–8)

Studium na FAMU

Nástup Zdeňka Stolbenka ke studiu na Katedře fotografie FAMU v Praze dobře charakterizuje text z posudku diplomového uměleckého souboru magisterského studia od tehdejšího vedoucího katedry profesora Miroslava Vojtěchovského: *„Studium na FAMU začal ve školním roce 19991/92. Tehdy mu bylo 32 let. To jistě není nejběžnější životní období pro zahájení denního studia na vysoké škole. Navíc Stolbenko tak učinil po mimořádně úspěšném absolutoriu institutu výtvarné fotografie, který sice v té době nebyl akreditovaným vysokoškolským pracovištěm, ale který již tehdy poskytoval dostatečné vzdělání k tomu, aby se jeho absolvent mohl celkem úspěšně věnovat běžné profesionální praxi. Době kdy se většina jeho vrstevníků začínala především zabývat hromaděním kapitálu, zvolil Stolbenko bez ohledu na rodinné pohodlí, přesto obětavě podporován manželkou, nejistou dráhu vysokoškolského studia.“* (Vojtěchovský, 1998)

Zdeněk Stolbenko: maketa knihy Frenetická, 1990

Spolužáci z FAMU. Pavel Bílek. Vlado Eliáš, Valentina Stoičeva, Pavel Stach, Aleš Jungmann, Jan Jakub Dvořák a Filip Šlapal (foto, Zdeněk Stolbenko, 1991)

Zdeněk Stolbenko: fotografie ze souboru Okamžiky, 1991

První zážitky z FAMU a novou dobu, která nastala v porevolučních letech, popisuje Stolbenko v rozhovoru pro Lidové noviny.

„Když jsem v říjnu 1991 nastoupil na FAMU, nevzal jsem si s sebou fotoaparát, myslel jsem si, že se budeme první týden hlavně učit. Dostali jsme však hned zadaný dokument a mně nezbylo než si koupit malý poloautomat. S tímto fotoaparátem jsem vyrazil do pražských ulic. A brzy jsem potkal tohoto policistu, který – tenkrát ještě v předlistopadové uniformě – kontroloval auta. Oslovil jsem jej a chodil s ním. V jednom zákoutí u Národní třídy jsem se ho zeptal, jestli bych si ho mohl vyfotit. Vypnul prsa, připažil, a tak vznikla tato fotografie. Na přechodu u Jungmannova náměstí jsme potkali vedoucího katedry, profesora Miroslava Vojtěchovského. Když na mě udiveně pohlédl, policista pohotově zareagoval: Já ho nesebral, to on jen tak se mnou chodí" (Stolbenko Z. , 2010)

HELD HOSTAGE

In Baghdad, three U.S. students are the reluctant 'guests' of Saddam Huss

Zdeněk Stolbenko: maketa časopisu první ročník na FAMU, 1991

Je nezbytné zdůraznit, že zmíněný fotoaparát byl legendární model Minolta Hi-Matic F. Měl klíčovou roli při počátcích jeho studentské etapy na FAMU. Nicméně, pořízení tohoto fotoaparátu mu potřebnou finanční injekci poskytl jeho přítel Daniel Šperl. Toto přátelské gesto a podpora nebyla mezi studenty FAMU ojedinělá. Studenti na FAMU společně sdíleli vášeň pro

fotografii a umění, a to je spojovalo až do současnosti. V podobném duchu si navzájem pomáhali při různých uměleckých projektech, workshopech a výstavách. Vzájemná podpora mezi Stolbenkem a jeho přáteli ukazuje, jak silný vliv mají přátelství a kolegiální vztahy na uměleckou tvorbu. Stolbenkovi přátelé z FAMU hráli v jeho životě důležitou roli, kdy společně trávili čas nejen při fotografování, ale také během společných workshopů, exkurzí a výstav (Fotografie posluchačů z FAMU, Fotografie z Pražské FAMU, Festival FAMU, Plenér Profily 94, Ateliér Jindřicha Štreita, Trio z FAMU, Viděno trojmo: čiře). Společně tvořili komunitu nadšených umělců, kteří se sdílením svých zkušeností a nápadů navzájem inspirovali. Během studií Stolbenko získal mnoho přátel mezi pedagogy a lidmi, kteří se v prostředí této školy pohybovali. V mnoha případech toto přátelství trvají do současnosti. Během studií vznikaly nové projekty a cesty, kterými se studenti vydávali. Práce na úkolech byla náročná, ale měla vždy smysl. Během studia Stolbenko rozvíjel svůj svět tvůrčích možností. Právě na FAMU se setkal s řadou talentovaných umělců, jako Roman Vávra, Martin Řezníček, kteří jej inspirovali na jeho cestě za zdokonalováním v oblasti tvůrčí fotografie.

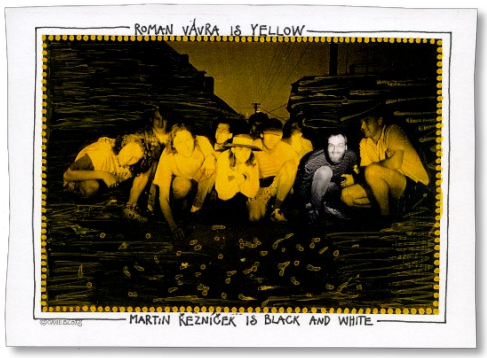

Zdeněk Stolbenko: ze souboru "Kolorovaný dokument" Roman Vávra a Martin Řezníček portrét filmařů, 1995–96

Příprava výstavy „Strom" Galerie Jungmann, Liberec, z leva Aleš Jungmann, Martin Hrubeš Zdeněk Stolbenko Filip Špála, Pavel Bílek (archiv, Zdeněk Stolbenko, 1995)

Zdeněk Stolbenko, Jindřich Štreit Sovinecké dílny,1993–94

Zdeněk Stolbenko, Jindřich Štreit Sovinecké dílny,1993–94

Mezi jedny ze zásadních okamžiků ve Stolbenkově studiu patří účast na Sovineckých dílnách, které v té době pořádal pedagog na FAMU Jindřich Štreit. Tyto dílny byly přístupné studentům, kteří se toužili naučit umění dokumentární fotografie a chtěli rozvíjet své dovednosti přímo v terénu pod vedením zkušeného pedagoga. Spolu s dalšími spolužáky, mezi nimiž byli Daniel Šperl, Libuše Rudinská, Pavla Hrachová, Vukašin Latinovič, Elke Schulze-Bisping a Vlado Bohdan. Stolbenko hledal různá témata dokumentárních projektů a společně s ostatními po večerech filozofovali nad fotografiemi. Daniel Šperl popsal počátek této neobvyklé výuky: *„S Vojtěchovským přišel takovej vousatej pán, rozhodil před náma svoje fotky a řekl, že tady chce učit, ale že chce učit trochu jinak. a pak jsme za ním jezdili na Sovinec ve dvojicích, v první byla Pavla Hrachová a Zdeněk Stolbenko, já jsem byl hned ve druhé s Libuší Rudinskou, Agnes vařila a bylo skvělé vidět Jindru venku při práci."* (Šperl, 2017) Výsledkem Sovineckých dílen byl společný soubor nazvaný "Lidé Olomoucka", který vzešel z dlouhodobé spolupráce studentů Institutu tvůrčí fotografie (ITF) s mladými fotografy z FAMU. Tato spolupráce vyústila v několik úspěšných společných výstav, včetně výstavy "Ateliér Jindřicha Štreita", která představovala fascinující mozaiku lidských osudů a života v regionu. a také společná výstava "Lidé Olomouckého okresu 90. let XX. století očima fotografa

Jindřicha Štreita studentů FAMU Pavly Hrachové a Zdeňka Stolbenka."

Během studia na FAMU měl Stolbenko možnost se seznámit s významnou osobností slovenské fotografie Milotou Havránkovou, která se následně stala jednou z jeho klíčových inspirací. Setkali se na workshopu zaměřeném na práci s kamerou obscurou v polském Opole. Havránková, později pedagožka na FAMU, sehrála důležitou roli ve Stolbenkově tvůrčím vývoji. Její zkušenosti a rady mu pomohly rozvíjet jeho osobitý vizuální styl, který se začínal zaměřovat na tvorbu grafických zásahů a experimentování s xeroxovými kopiemi snímků. Kolorování a grafické zásahy do černobílých pozitivů Stolbenko vytvářel již dříve, ale s pomocí Miloty Havránkové tyto postupy vygradovali v jeho závěrečný soubor 721. Stolbenko danou inspiraci charakterizuje:

„Ručně kolorovat černobílé fotografie jsem začal v roce 1995. Důležitým momentem „proč" bylo mé setkání s Milotou Havránkovou na FAMU rok předtím. Milota v nás nenásilně podporovala spontánnost a hravost spojenou s objevováním vlastních výrazových prostředků. Černobílé zvětšeniny jsem barvil vším možným. Od anilínových a akvarelových barev až po dětské a olejové fixy." (Stolbenko Z.)

Fotografie nemusí být pouhým zrcadlem reality, ale může sloužit jako nástroj pro vyjádření vlastního uměleckého cítění. Díky podpoře inspirativních osobností jako Jindřicha Štreita a Miloty Havránkové našel svou vlastní cestu a začal budovat svůj unikátní vizuální jazyk. Pracoval s prolínáním dokumentární fotografie a výtvarných, manuálních zásahů. Jeho díla začala odrážet osobní pohled na svět.

Během studií na FAMU se Stolbenko komerčně věnoval fotografování modelů pro agenturu Siluette. Často fotografoval až 40 lidí za den. Práce znamenala důležitou součást profesního rozvoje studenta fotografie a zároveň mu generovala potřebnou finanční soběstačnost. Fotografování velkého počtu modelů v krátkém čase vyžadovalo preciznost a schopnost pracovat pod tlakem. Získané zkušenosti mu později pomohly v jeho další profesní i pedagogické dráze. Musel se přizpůsobit požadavkům klientů, dodržovat konkrétní styly a vytvářet fotografie, které generovaly zisk firmě, stejně tak atraktivnost klienta. Aktivně se také účastnil soutěží. Připomenu např. fotografickou soutěž FordKa, o níž píši dále nebo získání dvou ocenění, pojmenovaného Maxim.

Společný portrét s Milotou Havránkovou (foto, Zdeněk Stolbenko)

Zdeněk Stolbenko: Milota Havránková s Tonem Stanem Kolorovaný dokument, 1995

Portrét pro agenturu Siluette (Zdeněk Stolbenko, 1991–98)

Jaroslav Krejčí předává diplom Václavu Havlovi (foto, Zdeněk Stolbenko, 1996)

Během studia si upevnil své řemeslné a tvůrčí dovednosti a dobře se připravil na vlastní pedagogickou dráhu. Studium zakončil státní závěrečnou zkouškou a obhajobou v roce 1998. Praktická práce sestávala z výběru osmi snímků ze souboru Strom a tvorby autorské publikace Deníky. Obě práce budou blíže představeny v části "Vzpomínky". Teoretickou práci vypracoval na téma českobudějovického fotografického prostředí s názvem: Od Linie po Fotos 30. – 60. léta v Českobudějovické fotografii. Práce sestávala ze 160 stran. Vedoucími práce byl profesor Vladimír Birgus a oponentem Mgr. Aleš Kuneš. Všechna hodnocení ze závěrečných zkoušek byla výborně.

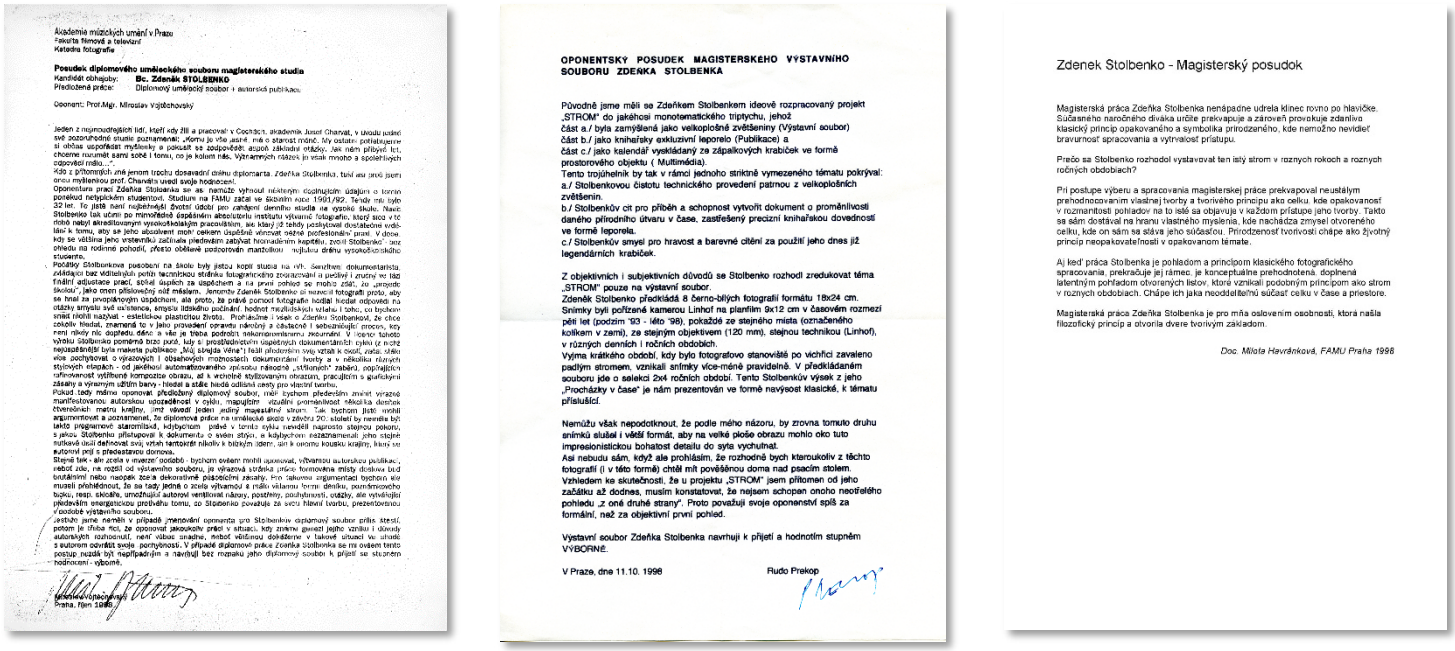

Akademie múzických umění v Praze
Fakulta filmová a televizní
Katedra fotografie

Posudek diplomového uměleckého souboru magisterského studia

Kandidát ochrany: **Bc. Zdeněk STOLBENKO**
Předložená práce: Diplomový umělecký soubor + autorská publikace

Oponent: Prof.Mgr. Miroslav Vojtechovský

Jeden z nejmoudřejších lidí, kteří kdy žili a pracovali v Čechách, akademik Josef Charvát, v úvodu jedné své pozoruhodné studie poznamenal: „Komu je vše jasné, mě o starosti mnoho. My ostatní potřebujeme si občas uspořádat myšlenky a pokusit se zodpovědět, alespoň základní otázky, jak nám připadají teď, chceme rozumět sami sobě i tomu, co je kolem nás. Významných názorů je však mnoho a společných odpovědí málo..."
Kdo z přítomných zná jenom trochu dosavadní dráhu diplomanta, Zdeňka Stolbenka, tuší asi proč jsem onou myšlenkou prof. Charváta uvedl svoje hodnocení.
Oponenturu prací Zdeňka Stolbenka se asi nemůže vyhnout některým obligatorním údajům o tomto poněkud netypickém studentovi. Studium na FAMU začal ve školním roce 1991/92. Tehdy mu bylo 32 let. To jistě není nejlehčejší životní období pro zahájení denního studia na vysoké škole. Navíc Stolbenko tak učinil po mimořádně úspěšném absolvování Institutu výtvarné fotografie, který sice v mnohém nebyl alternativním vysokoškolským pracovištěm, ale který již tehdy poskytoval dostatečné vědomí k tomu, aby se jeho absolvent mohl celkem úspěšně vtlačit rešpektovaného umělce. V drtivé většině jeho vrstevníků začínala předvádím zabývat hromadným kapitálu, zvolil Stolbenko" asi příkladu na rodinné pohodlí, přesto oběhově pozorován manželkou nejlukou dráhu vysokoškolského studenta.
Počátky Stolbenkova působení na škole byly jistou kopií studia na vš. Senzitivní dokumentaristu, zdálejcí bez vědeckých pohlí technickou stránku fotografického zpracování a jistěný i pravdy ve fázi finální adjustace prací, sbírá úspěch za úspěchem a na první pohled se mohlo zdát, že „projde školou", jako onen příslovečný oříš mlýnem. Jenomže Zdeněk Stolbenko při nemocí fotografii proto, aby se hrál za pouhým úspěchem, ale proto, že právě pomocí fotografie hledal hledat odpovědi na otázky smyslu své existence, smyslu lidského počínání, hodnot mezilidských vztahů i toho, co bychom snad mohli nazývat - estetickou plastickou životu. Prohlašuje i sám o Zdeňku Stolbenkovi, že chce pokoušet hledat, znamená to v jeho provedení opravdu náročné a částečně i sebezničující zrcadlo, kdy není nikdy nic dopředu dáno a vše je třeba podrobit nekompromisnímu zkoumání. V rámci tohoto výběru Stolbenko poměrně brzo pucí, kdy si prostřednictvím úspěšných dokumentárních cyklů (z nichž nejúspěšnější byla maketa publikace „Můj strejda Věna") řešil především svůj vztah k okolí, začal dílo více pochybovat o výsledných i obsahových možnostech dokumentární tvorby a v několika různých stylových etapách - od jakéhosi automatizovaného způsobu několik „střípků" zaběrů, popřípadě rafinovanost vytříbené kompozice obrazu, až k velmi stylizovaným obrazům, pracujícím s graficky zásahy a výrazným užitím barvy - hledat a stále hledá odlišné cesty pro vlastní tvorbu.
Pokud tedy máme oponovat předložený diplomový soubor, měli bychom především zmínit výrazné manifestovanou autorskou odpovědnost v výběr, magujícím vizuální pomíněnost některá dvojice čtverečních: matru krajiny, jímž vévodí jeden zvlný majestátní strom. Tak bychom jistě mohli argumentovat a poznamenat, že diplomová práce na uměleckou školu v závěru 20. století by neměla být tehdy pragmatově stanovitelná, kdybychom právě v tomto výběru nevěděli naprosto stejnou pokoru, s jakou Stolbenko přistupoval k dokumentu o svém stýkou, a kdybychom nezaznamenali jeho stejné rozhodnutí dělnost svůj vztah kamerovém nikoliv k blízkým idem, ale k onomu kousku krajiny, který se autorově jeví s předestavou domova.
Stejně tak - ale zcela v mezích dotažb - bychom ovšem mohli upozornit, vůbec zde, na rozdíl od výtvarného souboru, je výrazná snůška práce formovéna místy dostává bod brutálními nebo naopak zcela dekorativně působícími zásahy. Pro takovou argumentaci bychom ale museli přehlédnout, že se tady jedná o zcela výhradní a málo vídanou formu deníku, poznámkového bločku, resp. skicáře, umožňující autorovi ventilovat názory, postřehy, pochybnosti, otázky, ale vytvářející především energickou protiváhu tomu, co Stolbenko považuje za svou hlavní tvorbu, prezentovanou v podobě výstavního souboru.
Postupe jsme neměli v případě „mnování oponenta pro Stolbenkův diplomový soubor příliš štěstí, potom je třeba říci, že oponovat jakoukoliv práci v situaci, kdy známe úroveň jejího vzniku i důvody autorských rozhodnutí, není vůbec snadné, mnoho většinou dobře v takové situaci vu uhnáti s autorem ozvářit svoje pochybnosti. V případě diplomové práce Zdeňka Stolbenka se mi ovšem tento postup nezdá být nepřijatelným a navrhuji bez mrpaku jeho diplomový soubor k přijetí se stupněm hodnocení - výborně.

Praha, říjen 1998

OPONENTSKÝ POSUDEK MAGISTERSKÉHO VÝSTAVNÍHO SOUBORU ZDEŇKA STOLBENKA

Původně jsme měli se Zdeňkem Stolbenkem ideově rozpracovaný projekt „STROM" do jakéhosi monotematického triptychu, jehož
část a./ byla zamýšlená jako velkoplošné zvětšeniny (Výstavní soubor)
část b./ jako knihařsky exkluzivní leporelo (Publikace) a
část c./ jako kalendář vyskládaný za zápalkových krabiček ve formě prostorového objektu (Multimédia).
Tento trojúhelník by tak v rámci jednoho striktně vymezeného tématu pokrýval:
a./ Stolbenkovou čistotu technického provedení patrnou z velkoplošních zvětšenin.
b./ Stolbenkův cit pro příběh a schopnost vytvořit dokument o proměnlivosti daného přírodního útvaru v čase, zastřešený precizní knihařskou dovedností ve formě leporela.
c./ Stolbenkův smysl pro hravost a barevné cítění za použití jeho dnes již legendárních krabiček.

Z objektivních i subjektivních důvodů se Stolbenko rozhodl zredukovat téma „STROM" pouze na výstavní soubor.
Zdeněk Stolbenko předkládá 8 černo-bílých fotografií formátu 18x24 cm.
Snímky byli pořízené kamerou Linhof na planfilm 9x12 cm v časovém rozmezí pěti let (podzim '93 - léto '98), pokaždé ze stejného místa (označeného kolíkem v zemi), ze stejným objektivem (120 mm), stejnou technikou (Linhof), v různých denních i ročních obdobích.
Výjma krátkého období, kdy byla fotografova stanoviště po vichřici zavalena padlým stromem, vznikali snímky více-méně pravidelně. V předkládaném souboru jde o selekci 2x4 ročních období. Tento Stolbenkův výsek z jeho „Procházky v čase" je nám prezentován ve formě navýsost klasické, k tématu přísluší.

Nemůžu však nepodotknout, že podle mého názoru, by zrovna tomuto druhu snímků slušel i větší formát, aby na velké ploše obrazu mohlo oko tuto impresionistickou bohatost detailu do syta vychutnat.
Asi nebudu sám, když ale prohlásím, že rozhodně bych kteroukoliv z těchto fotografií (i v této formě) chtěl mít pověšenou doma nad psacím stolem.
Vzhledem ke skutečnosti, že u projektu „STROM" jsem přítomen od jeho začátku až dodnes, musím konstatovat, že nejsem schopen onoho neotřelého pohledu „z oné druhé strany". Proto považuji svoje oponentství spíš za formální, než za objektivní první pohled.

Výstavní soubor Zdeňka Stolbenka navrhuji k přijetí a hodnotím stupněm VÝBORNĚ.

V Praze, dne 11.10. 1998 Rudo Prekop

Zdenek Stolbenko - Magisterský posudok

Magisterská práca Zdeňka Stolbenka nenápadne udrela klinec rovno po hlavičke. Súčasného náročného diváka určite prekvapuje a zároveň provokuje zdanlivo klasický princíp opakovaného a symbolika prírodzeného, kde nemožno nevidieť bravurnosť spracovania a vytrvalosť prístupu.

Prečo sa Stolbenko rozhodol vystavovať ten istý strom v rozných rokoch a rozných ročných obdobiach?

Pri postupe výberu a spracovania magisterskej práce prekvapoval neustálym prehodnocovaním vlastnej tvorby a tvorivého princípu ako celku, kde opakovanosť v rozmanitosti pohľadov na to isté sa objavuje v každom prístupe jeho tvorby. Takto sa sám dostával na hranu vlastného myslenia, kde nachádza zmysel otvoreného celku, kde on sám sa stáva jeho súčasťou. Prirodzenosť tvorivosti chápe ako životný princíp neopakovateľnosti v opakovanom témate.

Aj keď práca Stolbenka je pohľadom a princípom klasického fotografického spracovania, prekračuje jej rámec, je konceptuálne prehodnotená, doplnená latentným pohľadom otvorených listov, ktorá vznikali podobným princípom ako strom v rozných obdobiach. Chápe ich jako neoddeliteľnú súčasť celku v čase a priestore.

Magisterská práca Zdeňka Stolbenka je pro mňa oslovením osobnosti, ktorá našla filozofický princíp a otvorila dvere tvorivým základom.

Doc. Milota Havránková, FAMU Praha 1998

Hodnotící posudky magisterských prací (archiv, Zdeněk Stolbenko, 1998)

Magisterské zkoušky na FAMU (foto: Daniel Šperl, 1998)

Zaměstnání, přátelé a zájmy

Zaměstnání

Během studia na OU Svoboda Stolbenko seznamoval s oborem tisku, což ho vedlo k zaměstnání jako tiskař v Českobudějovickém podniku Koh-i-noor, kde během studií absolvoval povinnou odbornou praxi. Tato zkušenost mu umožnila lépe pochopit studovaný obor. Během práce v tomto podniku neopomíjel svou tvůrčí činnost a nadále se věnoval kreslení a malování.

Po návratu z povinné vojenské služby v Prešově pracoval ještě jeden rok v společnosti Koh-i-noor. V roce 1983 Stolbenko přestoupil do národního podniku Motor, kde zastával pozici výtvarníka v propagaci. Národní podnik Motor měl bohatou historii v oblasti strojírenské výroby, zejména zaměřené na automobilový průmysl. Jako výtvarník v propagaci jeho *„pracovní náplní bylo mimo jiné kompletní vytváření propagačních brožur včetně fotografií, vytvoření textů a sazby"* (Boukal, 2000).

V roce 1988 nastoupil do Krajského střediska památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích jako fotograf. Pro tuto instituci vytvářel technické snímky památek a jejich inventáře z celých Jižních Čech. Tato práce mu poskytla vzácnou možnost fotografovat významné památky a mizející místa Jihočeského kraje. Některé tyto lokality byly po dlouhou dobu do revoluce prakticky nepřístupné veřejnosti, a proto měl příležitost zachytit jejich krásu a historii. Při práci Stolbenko trávil i několik dní na

Zaměstnanci podniku Koh-i-noor (foto: Zdeněk Stolbenko, 1974–83)

Řemeslníci během oprav střechy na zámku Orlík (foto, Zdeněk Stolbenko: 1988–91)

David Mičan během fotografování inventáře zámku (foto, Zdeněk Stolbenko, 1988–91)

místě fotografování. Často byl ubytován přímo na místě fotografování, což mu umožnilo využít volného času i k tvorbě snímků pro sebe. Tyto fotografie se již věnovaly estetice a prostřednictvím svého přístupu přinášely jeho vlastní umělecké vyjádření. Tak vznikla některá zátiší, která ilustrovala maketu knihy „Frenetická poezie“. ve Vyšším Brodě, kde reprodukoval inventář cisterciáckého kláštera, se setkává s panem údržbářem, který mu zprostředkoval fotografování zaměstnance na skládce za obcí. s maketou knihy a dokumentárním souborem byl přijat FAMU v roce 1991.

Zdeněk Stolbenko: dokumentární snímky pořízené během zaměstnání u Krajského střediska památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích, 1988–91

František Nárovec (foto, Zdeněk Stolbenko, 1985)

Přátelství s Petrem Palmou a Františkem Nárovcem

Stolbenko během studia na Odborném učilišti Svoboda v Praze pravidelně cestoval mezi Českými Budějovicemi a Prahou. Tyto dlouhé cesty do Prahy byly pro něj příjemnější díky častému spolucestujícímu Petru Palmovi. *„S Petrem jsem jezdil do Prahy na odborné učiliště. Já se učil na ofsetového tiskaře, on na sazeče. Byl mi hodně sympatický, protože toho moc nenamluvil, byl pečlivý a vlakem s sebou vozil v zavařovačce živého hada."* (Stolbenko Z.) Petr Palma se stal Stolbenkovým celoživotním přítelem. Palma byl také impulzem pro seznámení Stolbenka s Františkem Nárovcem, ke kterému došlo 9. června 1984 při Stolbenkově výletu s manželkou Maruškou v Rožmberku nad Vltavou. Tam se náhodou setkali v hospodě. Palma oba znal a seznámil je. Stolbenko s Nárovcem po hlubším poznání spolu podnikali výlety spojené s fotografováním a diskusemi. Onoho roku spolu ještě naplánovali a uskutečnili společný zimní přechod pohoří Roháče na Slovensku. Stolbenko na výlet vzpomíná: *"Přechod Roháčů byl nádherný, nebezpečný a zpečetil tak naše přátelství, které trvá dodnes."* (Stolbenko Z.) Vrcholem společných cestovních aktivit se stala expedice do Nepálu v roce 2000. s přáteli cestoval, také společně podnikali. *„V druhé polovině 80. let měl řadu společných aktivit spolu s Františkem Nárovcem: kolem roku 1986 fotografovali rockové koncerty, zhruba v roce 1987 vytvořili rozsáhlou knihu ze svatby společného přítele a spolu s grafikem Petrem Palmou pod názvem NPS založili cosi jako firmu – ovšem s jepičím životem – nabízející občanům „fotografická svatebka"* (Boukal, 2000) Samotné podnikání nemělo dlouhou historii, ale přátelství všech tří stále pokračuje. Petr Palma je v současné době grafikem a členem Sdružení českých umělců grafiků Hollar Praha. Věnuje se převážně manuálním postupům v klasické volné grafice, zejména technice linorytu. Příležitostně vystavuje. *„Tedy: je-li k tomu někým dotlačen. Přestože některé listy mohou vzbuzovat dojem, že by autor mohl být nebezpečný svému okolí, není tomu tak. Je nebezpečný nanejvýš sám sobě."* (Hollar)

František Nárovec cesty po Nepálu, (foto, Zdeněk Stolbenko, 2000)

Fotografování hor

Hory jsou jedním z témat, která Stolbenka zajímala během mládí, a tento zájem pokračuje do současné doby. V rámci možností vyráží s manželkou Maruškou do Alp. V mládí podnikal výpravy do hor s kamarády. Každou cestu si dokumentovali nejen fotograficky, ale také ve svém cestovním deníku, kde zaznamenávali nejen své vlastní pocity a dojmy, ale i detaily o navštívených místech a překonaných překážkách. Pro Stolbenka nebylo jen důležité projít hory, ale i nasát do sebe jejich atmosféru a krásu, kterou následně promítal do svých fotografií. Výpravy se staly nejen způsobem, jak trávit čas fotografováním a užívat si adrenalinových zážitků, ale byly i zdrojem inspirace a prostorem pro dlouhé debaty.

Autoportrét v Himalájích (foto, Zdeněk Stolbenko, 2000)

Stolbenko se ve svých fotografiích hor zachycuje nejen majestátnost hor, ale i jejich proměnlivost a vliv na lidskou duši. Nezapomněl na své kořeny a mladistvé dobrodružství v horách. Dodnes si uchovává své cestovní deníky a fotografie, které mu připomínají tyto nezapomenutelné okamžiky. Téma hor Stolbenka a Nárovce natolik pohltilo, že se v roce 2000 společně vydali do Nepálu s dobrodruhem Michaelem Brunnerem, převážně do oblasti Himalájí. Tato cesta nejenom poskytla příležitost zachytit úchvatné krajiny a majestátní hory, ale také se stala zdrojem materiálu pro jejich dokumentární práci. Stolbenko a Nárovec fotografovali okouzlující scenérie, ale také zaznamenávali atmosféru a život místních obyvatel. Jejich snímky nabízejí pohled na život v této odlehlé části světa.

Skupinový portrét členů expedice po Himalájích (foto, Zdeněk Stolbenko, 2000)

František Nárovec Tatry (foto, Zdeněk Stolbenko, 1985)

Zdeněk Stolbenko: Krajiny Himaláje, 2000

Z fotografií pořízených během expedice do Nepálu a Indie vznikla společná výstava nazvaná "Namaste", která se konala v českobudějovické galerii Měsíc ve dne v roce 2001. Tato výstava přinesla divákům unikátní pohled obou fotografů na krajinu, kulturu a život v Nepálu a Indii. Během vernisáže probíhal komentář a projekce Michaela Brunnera. Diváci se tak mohli prostřednictvím fotografií a komentáře vcítit do atmosféry této země, prozkoumat jedinečnou identitu obyvatel a prohlédnout si zem, která je od našeho běžného životního prostředí tak vzdálená. Stolbenko a Nárovec se svým výběrem fotografií

Zdeněk Stolbenko: Krajina Himaláje, 2000

představili nejen nádherné scenérie a zážitky z expedice, ale také ukázali pestrý a rozmanitý život nepálské společnosti. Diváci mohli obdivovat portréty místních obyvatel, jejich každodenní aktivity a náboženské obřady, které odrážely bohatou a hluboce zakotvenou tradici země. Na snímcích hor se nezaměřuje pouze na vrcholy, ale do záběrů komponuje i postavy. Nejedná se pouze o dokumentaci výpravy, ale podobně jako u snímků Viléma Heckla, dodávají měřítko. Podtrhuje tak velikost majestátných vrcholů a malost člověka vůči nim. Je patrná také práce se zachycením světelné atmosféry, která v kombinaci s podexpozicí některých záběrů vyvolává až mystické výjevy z horských vrcholů. Podobně jako Jiří Havel fotografuje jak černobíle, tak barevně, dle toho jak snímku daná technika nejvíce prospěje.

Zdeněk Stolbenko: Děti Himaláje, 2000

KODAK 1056 PRD
FUJI RH

Zdeněk Stolbenko: Dokumentární snímky z Nepálu, 2000

◄ Zdeněk Stolbenko: kontakty diapozitivů, krajiny Himaláje, 2000

Pedagogická praxe

Stolbenko začal svou pedagogickou cestu v roce 1999 jako učitel na vyšší odborné škole v Jihlavě. Učil celkem 22 let, během nichž ovlivnil mnoho studentů. Někteří z nich se fotografií stále zabývají v profesní rovině, jiní fotografii stále vykonávají alespoň v rovině umělecké a vykonávají jinou profesi. Stolbenko se nevěnoval pouze svým studentům, ale své znalosti předával i lidem, kteří o ně měli zájem a přišli si k němu o radu.

Svou filozofii a přístup k práci fotografa, které se snažil studentům předat popisuje takto: *„Především své nadšení. To je nejlepší způsob, jak studenty motivovat, jak jim předat vlastní zkušenosti a řemeslo. Aby se vyvarovali chyb, které jsem dělal já. Aby pochopili, že profesionál na rozdíl od amatéra fotografuje, i když se mu nechce a je unavený. a přitom musí vždy odvést standardní práci. Že vše má svůj čas. Že je potřeba dodržovat standardní technologické postupy, aby dosáhli vždy standardních výsledků."* (Stolbenko Z. , 2017)

Střední umělecká škola v Jihlavě

Škola byla založena v Jihlavě roku 1993 Milanem Dušákem absolventem FAMU v roce 1989. Dušák měl již před studiem na FAMU patnáct let zkušeností z pedagogické praxe. Vybudoval kvalitní kolu, která byla postupem času již dvakrát označena Českou školní inspekcí jako „Nadprůměrná". V roce 1999 začal Stolbenko, také učit na této škole Základy fotografování a napomáhal tvůrčímu rozvoji studentů. V roce 2002 spolu se studenty uspořádal společnou výstavu „Jihlavská desítka" v galerii Měsíc ve dne v Českých Budějovicích. Výstavy se účastnili studenti Lorant Spalk, Karla Hostopačová, Petr Cabalka, Hana Hrušková, Vojtěch Švejkar, Lucie Matějková, Jana Urbánková, Iva

Příprava výstavy Jihlavská desítka (foto, Zdeněk Stolbenko, 2002)

Instalace výstavy Jihlavská desítka (foto, Zdeněk Stolbenko, 2002)

Horkelová, Táňa Kynclová a Jana Mattasová. Ráz výstavy a většina prací nesla rukopis Stolbenkova hravého a experimentálního přístupu k fotografii. Výstava zaplnila celý prostor galerie, kdy každý vystavující zobrazil svůj originální vizuální přístup. Před vstupem do galerie vítala postava v životní velikosti složená z mozaik kontrastních fotografií, která při výstupu do schodů galerie dávala jasnou informaci, že půjde o netradiční výstavu. Od úvodních portrétů, které zobrazovali každého z vystavujících autorů bylo k vidění i několik expresivně pojatých portrétů, různých variant mozaik, tvůrčích zátiší i her s adjustací prací.

Střední škola uměleckoprůmyslová svaté Anežky České

Společná fotografie z instalace klauzur SUPS sv. Anežky České (foto, Petr Maurenc, 2011)

Stolbenko dlouhodobě spolupracoval se Střední umělecko-průmyslovou školou svaté Anežky České v Českém Krumlově. Školil studenty oborů malba, keramika a sochařství v kresbě a také základům fotografování. Tato spolupráce vyústila v založení maturitního oboru "Fotografie a užitá média" v roce 2005. Do svého pedagogického týmu přizval významné osobnosti jihočeské fotografické scény, jako jsou Michal Tůma, Jan Mahr (v té době student ITF), Gabriela Albrechtová a Bohuslava Maříková. Tito lidé měli mnoho zkušeností a uměleckého nadání, které mohli předat studentům z oboru fotografie. Tyto zkušenosti jmenovaných jsem si mohl ověřit během let 2008–2012 kdy jsem byl studentem tohoto oboru a společně jsme si prožili role student a učitel. Stolbenko nebyl aktivní pouze v oblasti výuky fotografie, ale také se angažoval ve školské radě. Na počátku měl obor na škole skromné zázemí v budově Tavírna 9. Díky Stolbenkově spolupráci s tehdejší ředitelkou SUPŠ sv. Anežky České, paní Romanou Roušalovou, její angažovanosti, organizačním a vyjednávacím schopnostem byl obor v roce 2016 přesunut do nově zrekonstruovaných a moderně vybavených prostor Minoritského kláštera v centru Českého Krumlova. Mezi úspěšnými absolventy tohoto oboru můžeme zařadit Jana Khüra, Artura Magrota a další.

Střední škola obchodní Husova 9 v Českých Budějovicích

Obor zaměřený na výuku fotografie vznikl na Střední škole obchodu, služeb a podnikání Kněžskodvorská 33/A souběžně s oborem na Střední škole uměleckoprůmyslové Anežky České. Učební obor Fotograf na Kněžskodvorské byl založen v roce 2005. V tomtéž roce jsem na tento obor nastoupil jako žák a svou docházku ukončil v roce 2008. Původní pedagogický sbor oboru Fotograf tvořil Milan Karel Kníže a Jiří Korecký. V roce 2009 došlo k přeměně tohoto výučního oboru na maturitní, který funguje do současnosti. V roce 2016 jsem na tuto školu nastoupil v roli učitele odborného výcviku. Škola se v průběhu let sloučila se Střední školou obchodní Husova 9. To, aby Stolbenko přešel z Krumlovské školy, trvalo pár let i mého přemlouvání. Nakonec to vyřešila věta *„Budu to mít z domova kousek do práce“*. V té době pedagogové Milan Karel Kníže a Jiří Korecký odcházeli do důchodu a Stolbenko byl nejlepší náhradou za tyto dva. Nastoupil v roce 2019 na naši školu, kdy jsem mohl získávat jeho profesní i pedagogické zkušenosti. Společně jsme v roli kolegů prožili pár úžasných let, než v roce 2021 odešel také do starobního důchodu.

Společná fotografie studentů SSO Husova 9 v Českých Budějovicích (foto, Petr Maurenc, 2021)

Vzpomínky

Stolbenko vytváří soubory fotografií a grafických prací, které jsou kombinací dokumentární a krajinářské fotografie. Zaměřuje se na přirozené záběry lidí, které má kolem sebe, krajiny, ve kterých se rád zdržuje a pravidelně je navštěvuje. Věnuje se vždy tématům, která se jej dotýkají. Skrze jejich záznam a následné zpracování se pokouší odpovědět na zásadní otázky svého života. Fotografie je pro něj možností zaznamenat si vzpomínky a následným zpracováním a adjustací si je třídit do vzájemných souvislostí. Celkově Stolbenkovy práce *„Můžeme právě chápat jako logické řetězení reakcí na konkrétní zákruty autorovy životní dráhy."* (Vojtěchovský, 2004)

Zdeněk Stolbenko, snímek ze Sovineckých dílen, 1993–94

Prostřednictvím fotografií uchovává vzpomínky na lidi a okamžiky, které jsou pro něj důležité. Jeho práce jsou často osobní a intimní, nabízí pohled na jeho život a svět kolem něj. Název této části práce, tedy nebudou "Soubory", ale "Vzpomínky", které si začal vytvářet od počátku svého zájmu o fotografování v osmdesátých letech a odráží Stolbenkovu snahu zachytit a uchovat si skrze fotografii situace a prožité události, které jsou pro něj cenné.

Pro lepší popis Stolbenkova přístupu k tvůrčí práci si vypůjčím slova od profesorky Miloty Havránkové z posudku k Stolbenkově magisterské práci: *„Při postupu výběru a zpracování magisterské práce překvapoval neustálým přehodnocováním vlastní tvorby tvořivého principu jako celku, kde opakovanost v rozmanitosti pohledů na to stejné se objevuje v každém přístupu jeho tvorby. Takto se sám dostával na hranu vlastního myšlení, kde nachází smysl otevřeného celku, kde on sám se stává součástí. Přirozenost tvořivosti chápe jako životní princip neopakovatelnosti v opakovaném tématu."* (Havránková, 1998)

Zdeněk Stolbenko: Poznaň, 1994

Zdeněk Stolbenko: Milan Ouředník, 1988-91

Stolbenko neomezuje svou tvůrčí práci pouze vytváření samotných fotografií, ale také na jejich prezentaci a výklad. Využívá adjustace svých fotografií jako součást vyjadřovacího prostředku. Tuto skutečnost můžeme vidět v různých úpravách fotografií, kdy Stolbenko doplňuje grafické prvky, koloruje pozadí, vytváří mozaiky nebo snímky xeroxuje pro zredukování detailů a zvýraznění důležitých prvků na snímku. Pracuje také se samotnou adjustací fotografií. Rámuje je, tiskne na různé podklady, vytváří makety knih, kalendáře a další předměty. Práce s adjustací je tedy pro Stolbenka pokračováním v tvůrčí práci.

Svůj přístup k dokumentární a krajinářské fotografii popisuje takto: „*Vyplynulo to tak nějak samo sebou. Nikdy jsem nerozlišoval to, co jsem fotografoval, na určité žánry. Na začátku to byli blízcí lidé v mém okolí. Cítil jsem prostě, že je musím fotografovat. Pomáhalo mi to překonat vědomí, že každý den s nimi je možná ten poslední. Dokument je vlastně také časosběr. Skládáte z mozaiky každodenních obyčejných událostí a věcí neobyčejný subjektivní příběh.*

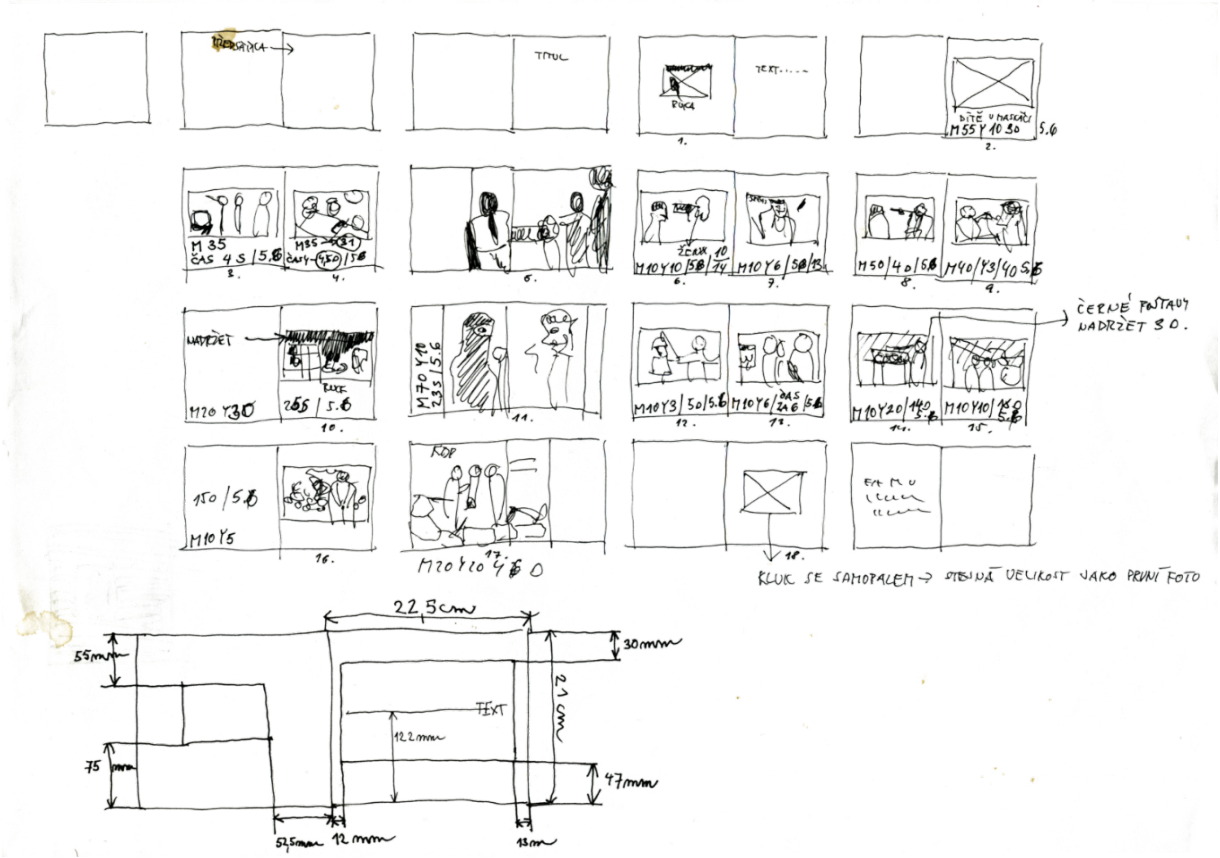

Zdeněk Stolbenko: skica rozvržení makety knihy Daniela Šperla

Zdeněk Stolbenko: Vyšší Brod, 1984

S krajinou to bylo podobné. Rád se vracím na stejná místa. Navštěvuji je v nejnevhodnějším čase a v nejrozličnějších podobách. Některá místa pozoruji a fotografuji již přes 24 let a pokaždé mě dovede krajina překvapit nějakým svým ztišeným odstínem. a zůstanu-li nadále trpělivý, budu možná jednou moci říct, že jsem ji zhruba poznal." (Stolbenko Z. , 2017)

Významným tématem Stolbenkovy tvorby je krajina, kterou zachycuje v různých ročních obdobích a světelných podmínkách. Jeho snímky jsou často poetické, zachycující krásu a klid přírody. Dalším významným tématem Stolbenkovy tvorby je fotografický dokument blízkých lidí a přátel. Jeho fotografie jsou intimní a osobní, zachycují okamžiky každodenního života. Zajímá se o lidi a jejich příběhy.

Krajina

Zdeněk Stolbenko: U špačků, 1993

Jedním z hlavních motivů, které Stolbenko pravidelně zachycuje, jsou místa, která pro něj mají zvláštní význam a ke kterým má osobní vztah. Série snímků "Strom" je výrazným příkladem jeho rozjímání a studování krajiny prostřednictvím fotografického záznamu. Jeho fotografie zachycují přírodu v jejím přirozeném stavu. Navštěvuje stále stejná místa a sleduje jejich proměny v průběhu času. Snímky nejsou nikterak estetizované, ale díky práci světla, stínů a atmosféry okamžiku přinášejí impozantní pohled na přírodu kolem nás. Nutno neopomenout patrný vliv prací Rudolfa Jandy a Josefa Sudka, kteří svými snímky a přemýšlením nad krajinou ovlivnili nejednoho autora. Podobný přístup ke krajině můžeme vidět u členů uskupení „Český dřevák". Členové tohoto uskupení, mezi něž patří Petr Helbich, Bohumil Prokůpek a další, kteří na svých fotografiích zobrazují scény z pralesů a odlehlých krajin.

„Kdysi jsem si zapsal myšlenku z jedné knihy, že znavený poutník podvědomě vyhledává blízkost stromu. Já se cítím být takovým poutníkem. Skrze jedno poznávám druhé. Krajina je kontemplace, ztišení. Můžete se jí toulat a přemýšlet. Můžete s ní souznít a po čase, jak stárnete, zjistit, že se do ní, až přijde váš čas, vrátíte. a přijmout tuto danou skutečnost…" (Stolbenko Z. , 2017)

Stolbenko pravidelně navštěvuje oblast "U Špačků" poblíž Českých Budějovic. Právě zde vytvořil impozantní časosběrný soubor "Strom", na kterém pracuje od roku 1993 do současnosti.

Zdeněk Stolbenko: Vyšší Brod, 1997

Ve svých krajinářských snímcích se věnuje hře světla a stínů. Hlavní téma jeho fotografií neplní prvoplánový líbivý prvek, ale realita. Celek všech částí obrazu, které dohromady vytvářejí jednotný význam výsledného záběru. Často se věnuje obyčejným místům, která jsou na první pohled chaotická, ale díky záznamu dochází k nalezení harmonie. Své snímání krajiny popisuje takto:

„Fascinuje mě klasická fotografie krajiny, kdy se fotografie zdají být realističtější než sama realita. A stejně tak od mládí tvorba impresionistů. Chci zachytit atmosféru a určitý výjev. Na fotografiích mě fascinuje tajemnost a nevyřčený příběh."
(Stolbenko Z. , 2017)

Zdeněk Stolbenko: U špačků, 1993

Dalšími oblastmi, které pravidelně fotografuje jsou okolí Vyššího Brodu a okolí Milenicka Snaží se o prolnutí krajinného rázu s komplexnějším vyjádřením jejích krás, podmanivosti i zadumanosti, obraz vnímá jako osobní vztah ke konkrétnímu místu. Divákům sdílí to, co sám cítil a co ho oslovilo v této nekonečně proměnlivé kráse krajiny. Pro snímání krajiny využívá různých formátů od velkého 9x12 cm středního formátu až po záběry z malého digitálního kompaktu. Ve snímcích často hrají roli podobně jako u Karla Kuklíka linie, které se v krajině nalézají, nebo vznikají lidskou činností,

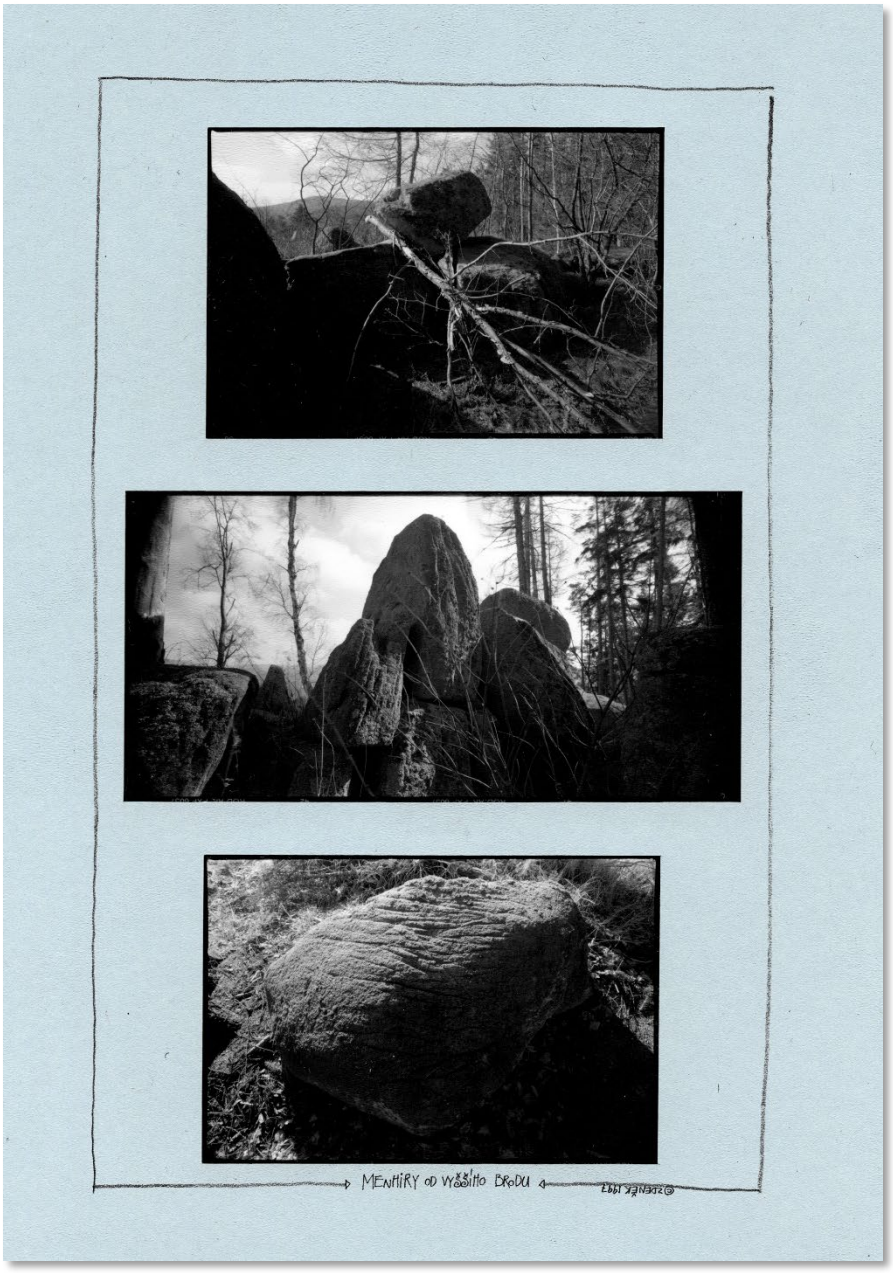

Zdeněk Stolbenko: Menhiry od Vyššího Brodu, 1997

Zdeněk Stolbenko: panoramata, 2014-15

Stolbenko ve své tvorbě také pracuje s panoramatickým záznamem krajiny. Je to pro něj způsob, jak zachytit a vyjádřit šíři a hloubku daného místa. V 80. letech minulého století si pořídil pro dané účely panoramatický fotoaparát Noblex na formát svitku 5 x 12 cm a využívá jeho předností pro záznam krajiny. Snímky nám přinášejí pocit prostoru, rozsahu a síly přírody. Jsou to vizuální vyprávění o místech, která mají pro autora osobní význam. Panoramata jsou pro Stolbenka nejen způsobem, jak dokumentovat konkrétní místa na daný formát, ale také prostředkem vyjádření svého pohledu a vize na krajinu.

Zdeněk Stolbenko: Vyšší Brod, 2012

„U barevných snímků se pokouším zachytit to, co v danou chvíli vidím. a vidím krajinu jako ve snu, kde má realita rozostřené hrany. Obyčejná a pro jiné lidi mnohdy nezajímavá místa mě přitahují. V jejich nezajímavosti se totiž skrývají dávná a zapomenutá tajemství…" (Stolbenko Z. , 2017)

Dokument

Dokumentární fotografie představuje téma, které Stolbenko neustále rozvíjí. ve svých snímcích se zaměřuje na zachycení životů blízkých a přátel. s fotografováním dokumentárních snímků započal již od počátku své fotografické cesty, kdy fotografoval spíše momentky na památku. Toto téma přerostlo v dlouhodobý záměr uchovat si lidi, jejich podobu a příběhy.

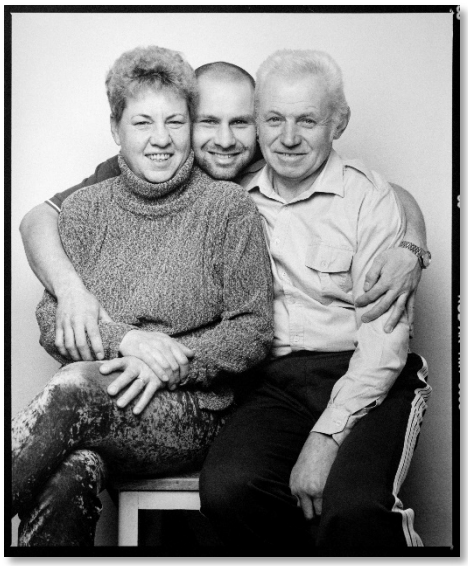

Zdeněk Stolbenko: Jaroslav Fuka s rodiči, 2023

Významným prvkem Stolbenkova přístupu k dokumentární fotografii je jeho autenticita. Fotografované osoby jsou zachyceny v obyčejných situacích, bez idealizace a hraní rolí. Stolbenko je zachycuje takové, jaké jsou ve své přirozenosti. Pro svou tvůrčí práci si udržuje osobní vztah s fotografovanými lidmi, a právě tento osobní vztah je pro něj klíčový. Bez něj by fotografie těchto osob neměly smysl. Stolbenko tento osobní přístup k fotografování měl od počátku svého fotografování na Sovineckých dílnách s Jindřichem Štreitem, tento přístup pouze zdokonaloval.

Ve svých dokumentárních snímcích můžeme pozorovat pestrou paletu osobností a příběhů. Stolbenko svými fotografiemi dokumentu odkrývá hlubokou lidskost a přináší nám poutavý pohled na život lidí, které potkává. Jeho dokumentární fotografie nás vtahují do jejich světa, odkrývají jejich radosti, obavy a vzájemné vazby. Mnoho souborů, kterými Stolbenko na sebe upozornil se kryjí s jeho vlastním životem.

Zdeněk Stolbenko: sourozenci Kučerovi ze Svatého Jana nad Malší, cca 1990

Zdeněk Stolbenko: Kolorovaný dokument, 1995-96

Kolorovaný dokument

Kolorovaný dokument prezentuje část Stolbenkovy tvorby v 90. letech minulého století. Snímky doplněné o barvy a texty nás vtahují do příběhů, emocí a atmosféry zaznamenaných okamžiků. Jsou vizuálními záznamy, zároveň odkazují k autorově hravosti vnést do šedi zaznamenaného okamžiku další dimenzi neotřelé prezentace Rozvíjel zde princip dobarvování částí snímků, ručně doplňoval rámečky a přidal text k jednotlivým fotografiím, čímž jim dodával další vrstvu významu a interpretace samotných snímků.

Na snímcích jsou zobrazeni jak Stolbenkovi přátelé, známí, lidé z ulice, ale i zátiší, architektura a krajiny. Kolorovaný dokument nám umožňuje nahlédnout do nitra Stolbenkovy tvorby devadesátých let a jeho vývoje během studií na FAMU.

Zdeněk Stolbenko: Kolorovaný dokument, 1995-96

Zdeněk Stolbenko: Kolorovaný dokument, 1995-96

Stolbenko experimentoval a vytvářel jedinečné kompozice, které oživovaly a obohacovaly tyto snímky. Tyto fotografie zachycují okamžiky a situace s intenzitou a autentičností, která je typická pro jeho hravý styl.

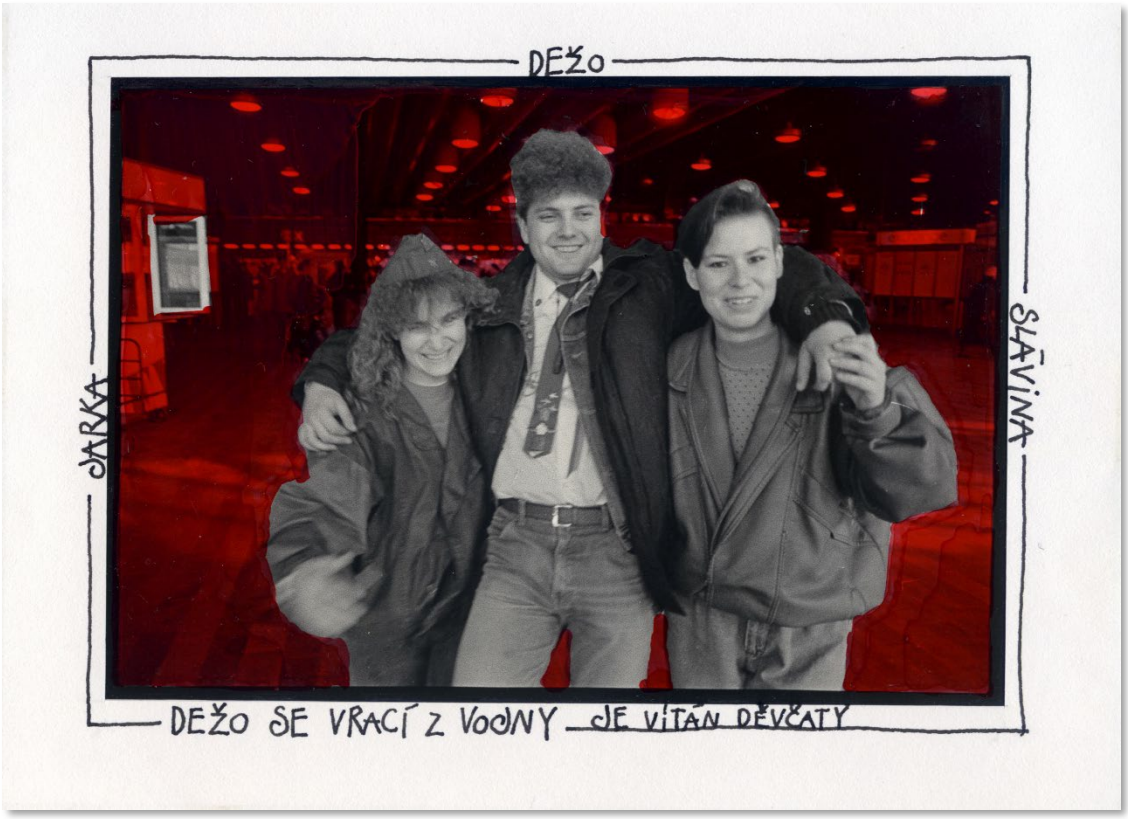

Zdeněk Stolbenko: Kolorovaný dokument, 1995-96

Zdeněk Stolbenko: Kolorovaný dokument, 1995-96

„Tím, že fotografuji, vedu vlastně dialog beze slov. Nejde mi o senzaci, o první místo. Fotografuji své prožitky.“
(Stolbenko Z. , 2017)

MŮJ STREJDA VENA (1989)

Stolbenko začal na souboru pracovat v roce 1983. Pojednává o strýci z matčiny strany, jenž žil v jedné místnosti na rodinném statku společně se Zdeňkovou rodinou. Fotografování pokračovalo až do jara roku 1989, když strejda Véna zemřel. Tento dokument přináší citlivý a autentický pohled při zobrazování detailů ze života stárnoucího muže a seznamuje nás se situacemi, které jsou s nezvratným stářím spojené. Soubor „Můj strejda Véna" je jedním z nejsilnějších a nejznámějších souborů, které Stolbenko vytvořil. Ukazuje nám, jakou roli hrají lidé v jeho životě.

Je fotografován na kinofilmovou zrcadlovku s pevným základním ohniskem 50 mm. Stolbenko v souboru často pracuje s detailními záběry a nízkou hloubkou ostrosti, proto postava strýce často na snímcích až mysticky vystupuje z neostrého prostoru pokoje. Stolbenko v souboru pracuje pouze s přirozeným světlem, které vniká do místnosti oknem.

Zdeněk Stolbenko: maketa knihy Můj strejda Vena, 1998

Zdeněk Stolbenko: portrét ze souboru Můj strejda Vena, 1983–89

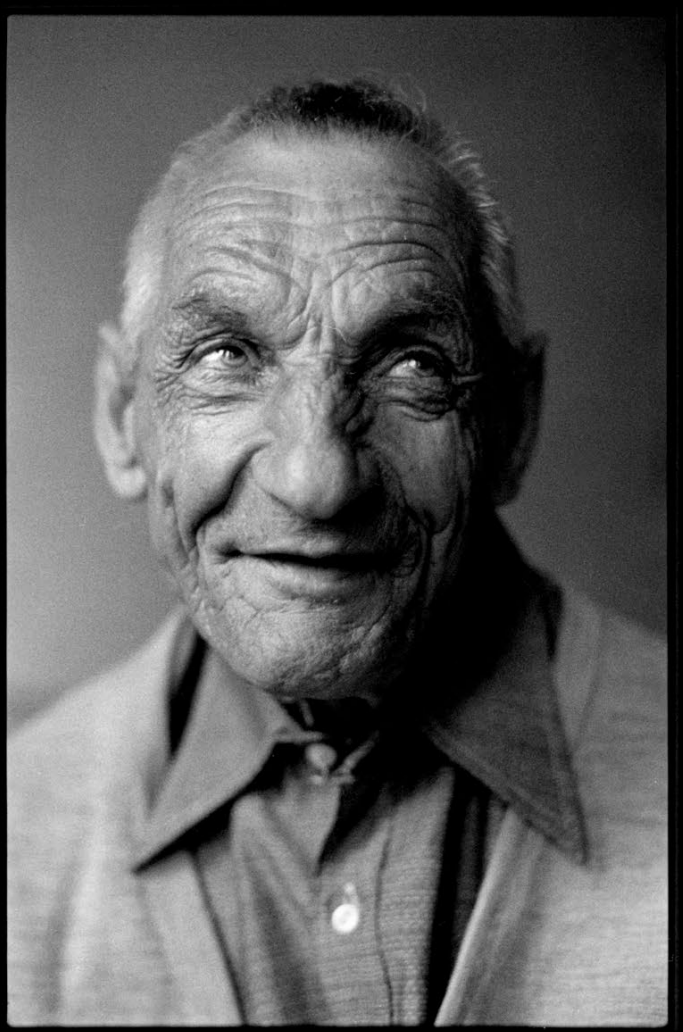

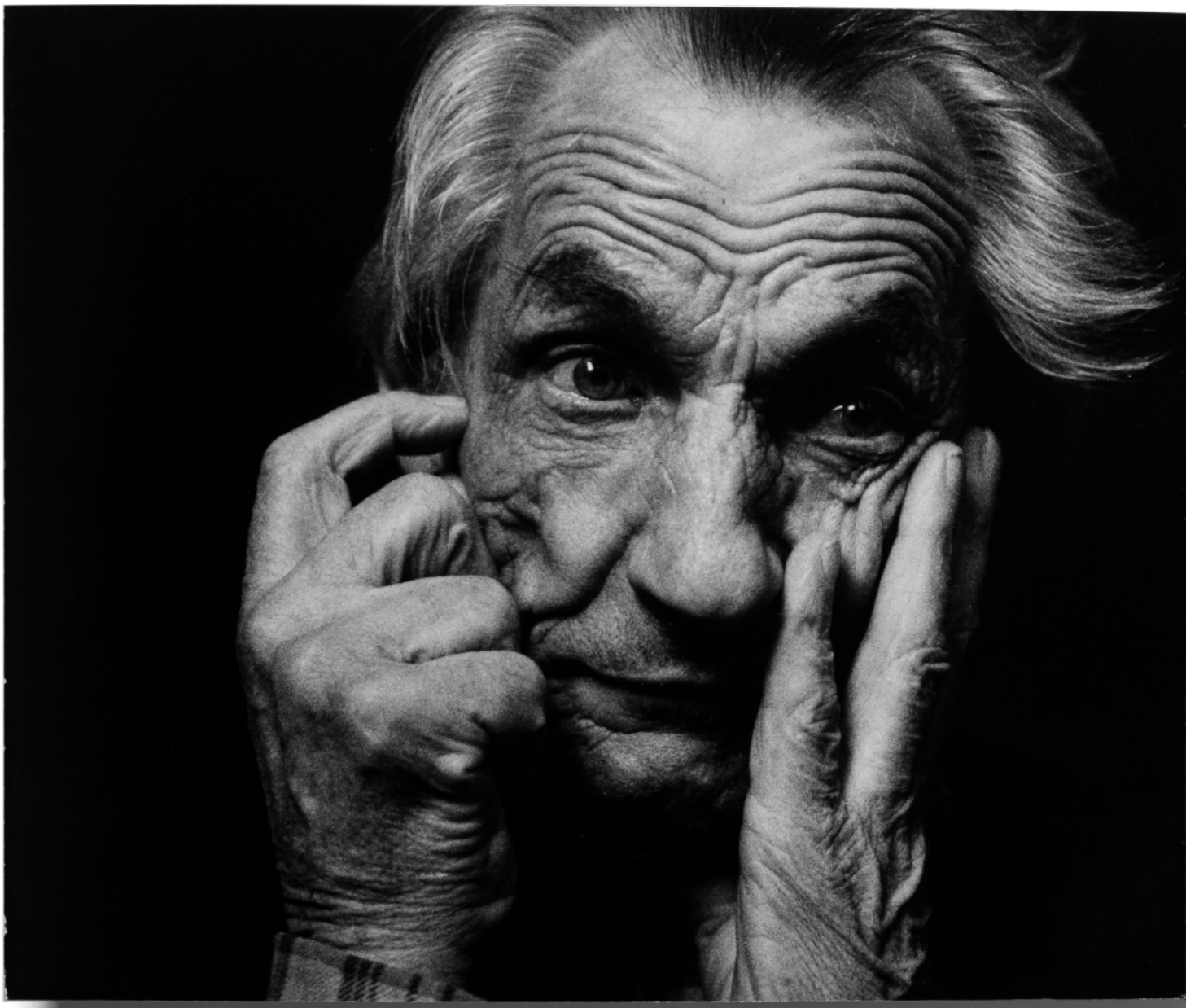

Můžeme v tom hledat až skrytou poetiku, kdy světlo procházející oknem slouží k zaznamenávání strýcovy tváře za života. Po jeho odchodu Stolbenko vyfotografoval samotné okno expresivním dynamickým stylem a zařadil jej na konec knižní makety. Světelná modulace dodala souboru magickou atmosféru, podpořila gradaci vyprávěného příběhu.

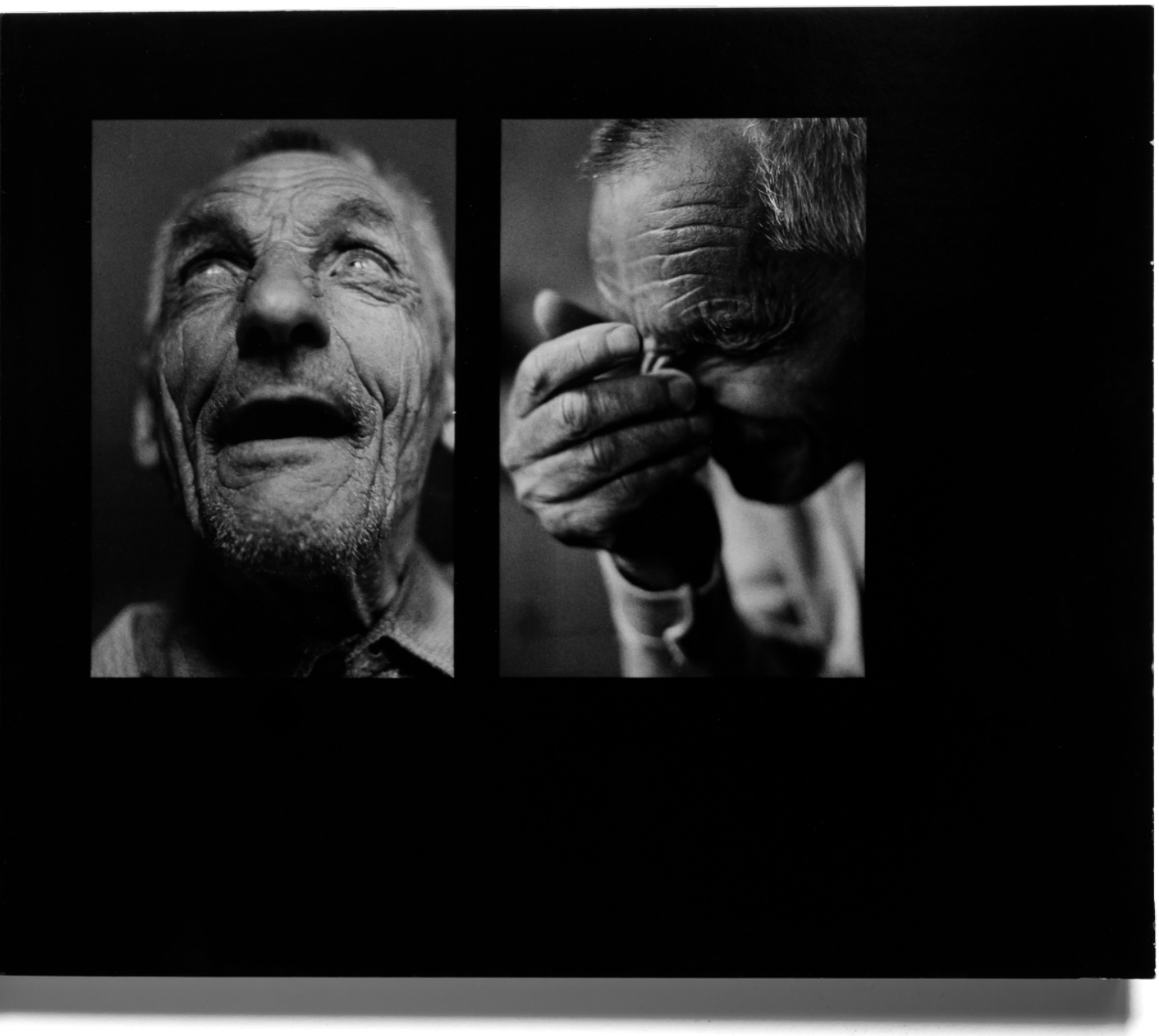

Zdeněk Stolbenko: maketa knihy
Můj strejda Vena, 1989

Stolbenko sestavil celý soubor také do podoby knižní makety, do které vybral patnáct fotografií z rozsáhlého materiálu, který nasnímal. Černá kniha čtvercového formátu symbolicky představuje vzpomínky na strýce a jeho osobnost, která sice již není fyzicky přítomna, ale díky této knize zůstává nezapomenuta. Je to prostředek, který nám umožňuje uchovat jeho dědictví a připomínat si ho. Maketu knihy Stolbenko vytvořil vlastnoručně na klasický fotografický materiál. Lepena je na tvrdý papír. To dodává knize nejen pevnost a mohutnost, ale také každý list svou

šířkou dává dojem majestátnosti a snímky vyprávějí meditativní formou příběh osamělého muže na odpočinku, ve chvílích každodenních rituálů, radosti i rozjímání. Maketu doplňují dva citáty od Raóna Gomez de la Serny, které prohlubují příběh, který nám soubor vykresluje. Celý soubor zapadá do klasického dokumentárního pojetí. Na poslední straně makety Stolbenko využije snímek prázdného pokoje, který vyjadřuje emocionálně náročný okamžik ztráty blízkého člověka.

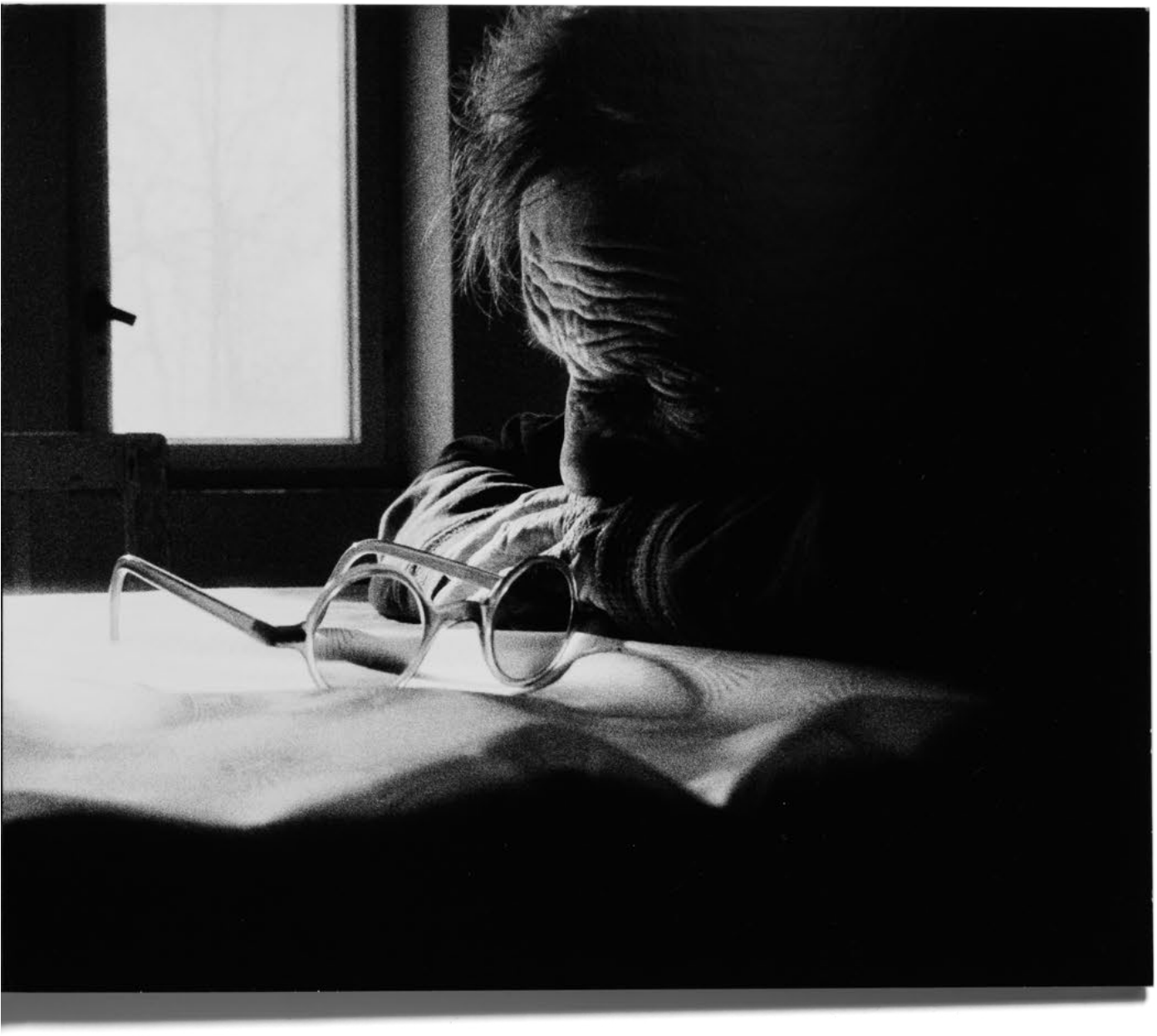

Zdeněk Stolbenko: maketa knihy
Můj strejda Vena, 1989

Tento cyklus fotografií, kterým Stolbenko ukončil druhý rok studia na Institutu výtvarné fotografie (IVF), byl vystaven nejen na společných výstavách IVF, ale také na Stolbenkově první samostatné výstavě v roce 1990 v Českých Budějovicích. Později, v roce 1992, získal tento soubor ocenění v podobě prestižní ceny Maxima na Festivalu FAMU, což představovalo důležitý milník v Stolbenkově tvůrčím vývoji.

MŮJ STREJDA VENA

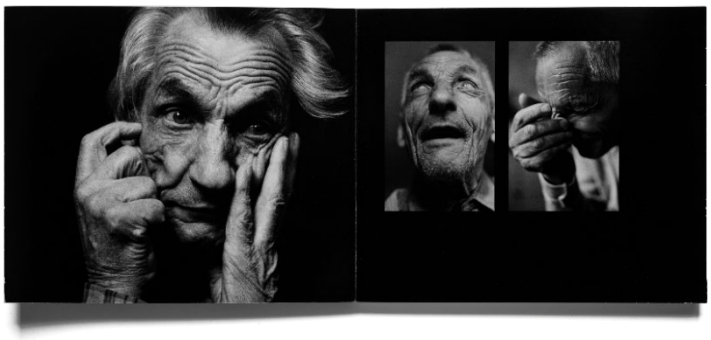

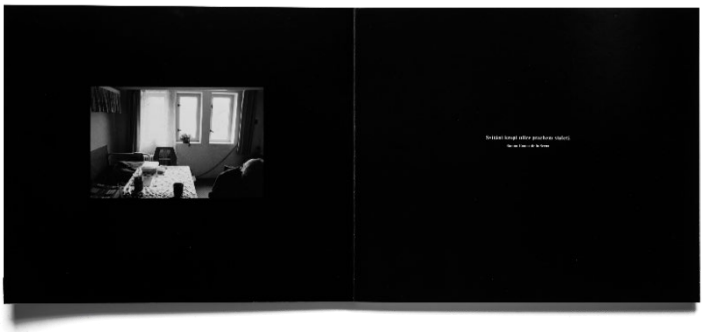

Zdeněk Stolbenko: maketa knihy
Můj strejda Vena 1989

Skladba snímků a celého souboru je logicky promyšlená.Tónovaný snímek, který je v polovině makety, podtrhuje svou barvou tuto situaci, kdy je strýc mimo svůj pokoj a prostor v krajině. Titulní snímek na deskách makety, který zobrazuje siluetu strýce před oknem, navazuje na úplně poslední fotografii v maketě, kdy je snímek onoho okna, ale bez strýcovy siluety.

...JSME TADY (1990)

Soubor "Jsme tady" vznikl během probíhající revoluce v Československu roku 1989 na budějovickém náměstí Přemysla Otakara II. Revolučnímu dění se v Československu věnovalo mnoho fotografů, jak profesionálních, tak amatérských, a vnikl nespočet verzí fotografií, které mapovaly toto dění. Převážně v hlavním městě Praze, ale fotografové pokrývali také krajská města, městečka i vesnice. Bylo to téma, které bylo v té době nejdůležitější zaznamenat pro uchování paměti vlastní i společenské.

Fotografie ve Stolbenkově souboru se mírně vymykají většině souborů, které z tohoto dění vznikly z prostředí Českých Budějovic. *„Stolbenko začal na českobudějovickém náměstí Přemysla Otakara II. fotografovat už ve středu 22. listopadu (první shromáždění proběhlo v Českých Budějovicích jen o den dříve), pravděpodobně dlouho předtím, než se svoje fotoaparáty odvážili vytáhnout na světlo i ostatní fotografové“,* (Boukal, 2000) kteří vyčkávali, kdy bude bezpečné vyrazit fotografovat, to znamenalo až bude jasný výsledek oněch dnů.

Záběry v tomto souboru jsou vizuálně ucelené a nesou prvky klasického dokumentu se zapojením tvůrčího vidění. Stolbenko do souboru vybral převážně noční snímky, které energeticky vykreslují atmosféru dění. Pracoval s přirozeným světlem, které panovalo na shromáždění, a tím zachoval atmosféru celého dění. Využíval delších expozic pro zdůraznění pohybu a dynamiky celé akce. Stolbenko fotografoval několik dní a shromáždil dostatečný materiál pro tvorbu knižní makety "Jsme tady".

Za zmínku stojí, že tuto práci předkládal Zdeněk Stolbenko jako závěrečnou práci ve 3. ročníku studia na IVF zároveň se souborem Daniela Šperla, který – jako naprostý protipól – zachytil listopadové dění z pozice fotografa tehdejšího Sboru národní bezpečnosti. (Boukal, 2000)

Zdeněk Stolbenko: Maketa knihy ...Jsme tady, 1990

Stolbenkovy fotografie z revolučního dění v České republice v roce 1989 jsou nadějeplné a optimistické. Zobrazují lidi, kteří se shromáždili na náměstí Přemysla Otakara II. V Českých Budějovicích, aby vyjádřili svou podporu demokratickým změnám. Fotografie jsou pořízeny v přirozeném světle a při svíčkách, což vytváří dramatický a emotivní efekt. Stolbenko využíval dlouhých expozic, aby zachytil pohyb a dynamiku davu.

Zdeněk Stolbenko: Maketa knihy ...Jsme tady, 1990

Fotografie jsou silné a působivé a podtrhují nezanedbatelnou touhu po svobodě. Podobně vizuálně laděné snímky bychom mohli vidět u Bohumila Eichlera absolventa IVF 1990, který fotografoval Listopadové dění v hlavním městě, v regionech i na dalších, místech tehdejší ČSSR fotografovala celá řada domácích i zahraničních autorů. V Českých Budějovicích můžeme zmínit Bohuslavu Maříkovou, Lubomíra Lapku.

Zdeněk Stolbenko: Maketa knihy
...Jsme tady, 1990

OKAMŽIKY PRAHA 91–93 (1993)

Maketa knihy „Okamžiky Praha 91–93“ představuje pohled do prostředí hlavního města České republiky v období po Sametové revoluci, změně politického režimu a začleňování západního směřování země. Tyto záběry nám poskytují kombinaci pohledů, na proměnu společnosti a kultury. Soubor obsahuje 29 pouličních snímků, které Stolbenko nasnímal během dvou let. Stolbenko v maketě sestavuje svůj osobní pohled a výpověď o tom, co potkával a jak prožíval dané období v ulicích Prahy. Jako autor se silným smyslem pro umělecké kvality. Věří, že jeho fotografie a soubory musí být dokonalé, že nesmí obsahovat nic, co by je snižovalo. To je také důvod, proč vytrhl titulní stránku makety, když mu bylo během klauzury na FAMU připomenuto, že jedna fotografie do souboru nesedí.

Zdeněk Stolbenko: maketa knihy Okamžiky Praha 91–93, 1993

Jedinečnost této sbírky spočívá ve způsobu, jakým nám ukazuje realitu života po politických změnách po roce 1989. Společenské poměry se tehdy rychle proměňovaly a vznikaly nové kontrasty a absurdní situace, kterým Stolbenko dokázal živě zachytit. Tyto často živelné snímky jsou jakýmsi zrcadlem doby, odh-alujícím tvář Prahy oné doby a formování nové společnosti. Nezaměřuje se pouze na negativní stránky této doby, ale také na její pozitivní aspekty, jako je naděje, optimismus a smysl pro humor.

Zdeněk Stolbenko: maketa knihy Okamžiky Praha 91–93, 1993

Ve fotografiích nepoužívá žádné umělé prvky ani režírované scény. Naopak, zachycuje okamžiky plné autenticity a spontaneity, které ho na ulicích Prahy oslovily. Při prohlížení těchto snímků tak máme možnost nahlédnout do každodenního života lidí oné doby.

Zdeněk Stolbenko: maketa knihy Okamžiky Praha 91–93, 1993

"Okamžiky: 1991-1993" jsou tak dobovým dokumentem, ale zároveň v sobě nesou i univerzální sdělení o proměnlivosti lidského života ve zvoleném časovém úseku.

PANKÁČI (1991–1993)

Soubor fotografií „Pankáči" vznikl na počátku devadesátých let, během počátku Stolbenkovy studijní éry na FAMU. Jeho základy lze najít již v prvním ročníku Stolbenkova studia, kdy studenti obdrželi zadání od Pavla Diase nafotografovat dokumentární soubor zachycující prostředí Hlavního nádraží v Praze. z tohoto zadání vychází i samotný počátek souboru nazvaného „Venca z nádraží", ve kterém se Stolbenko zaměřil na jednu postavu, jež se pohybovala v okolí Hlavního nádraží. „Pankáči" jsou dokumentárním souborem, který zachycuje subkulturu punkerů v Praze na počátku devadesátých let. Stolbenko se zaměřuje na život punkerů v jejich každodenním prostředí, ve světě Hlavního nádraží, ulic, hospod a jejich soukromý. Fotografie jsou autentické a nezaujaté, a poskytují pohled na život této subkultury. Fotografie jsou charakteristické dlouhými časy expozice, které dodávají snímkům dynamiku a atmosféru. Také blízkost k fotografovaným punkerům přináší osobní vhled do jejich světa a detailně a zachycuje život punkerů v jejich každodenním prostředí.

Zdeněk Stolbenko: fotografie ze souboru Pankáči, 1991–1993

Zdeněk Stolbenko: fotografie ze souboru Pankáči, 1991–1993

Zdeněk Stolbenko: fotografie ze souboru Pankáči, 1991–1993

VENCA Z NÁDRAŽÍ (1993)

Soubor fotografií sestavený do knižní makety „Venca z nádraží“ vznikl na základě dokumentování různých subkultur, které se v 90. letech 20. století začaly více objevovat na ulicích Prahy a celého Československa. Stolbenko a jeho spolužačka Pavla Hrachová spolupracovali při fotografování. Stolbenko se zaměřil v roce 1993 na postavu Václava Svobody a během tří měsíců jej fotografoval v různých situacích v prostorách a okolí Hlavního nádraží v Praze a Holešovického nádraží. Díky zkušenostem a přístupu si našel cestu ke Svobodovi a ten mu dovolil vstoupit do svého osobního prostoru. Fotografie nezobrazují pouze bezdomovce a jeho život na ulici, ale pokouší se zachytit jeho osobnost a rozhodnutí žít životem, který se odlišuje od standardu.

Soubor je sestaven ze zachycování spontánních okamžiků, ale také z inscenovaných snímků, které pomáhají vykreslit Václavovu osobnost. Snímek, na kterém je Václav zachycen v budově nádraží spolu s ostatními cestujícími v pohybu, jasně ukazuje, že svět, ve kterém Václav žije, má odlišná pravidla než svět ostatních. V souboru se projevuje umná práce s delšími expozicemi a hloubkou ostrosti, která v některých případech upozadí hlavní motiv snímku a ostře vykresluje okolní prostředí ve kterém se nachází.

Zdeněk Stolbenko: maketa knihy
Venca z nádraží, 1997

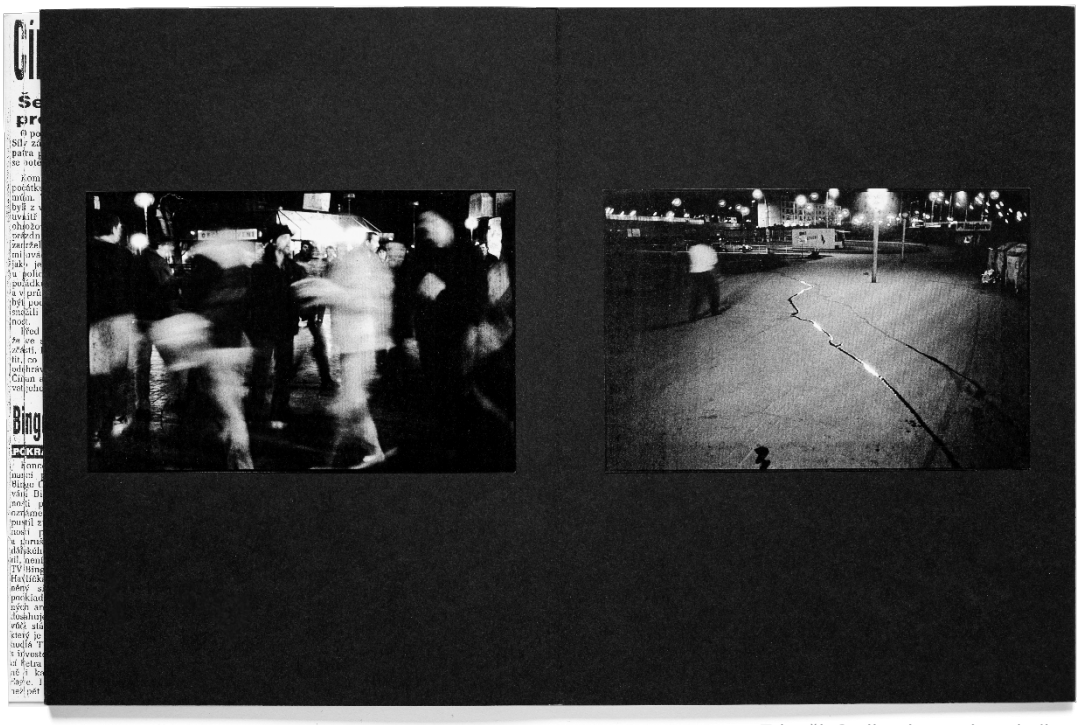

Zdeněk Stolbenko: maketa knihy
Venca z nádraží, 1997

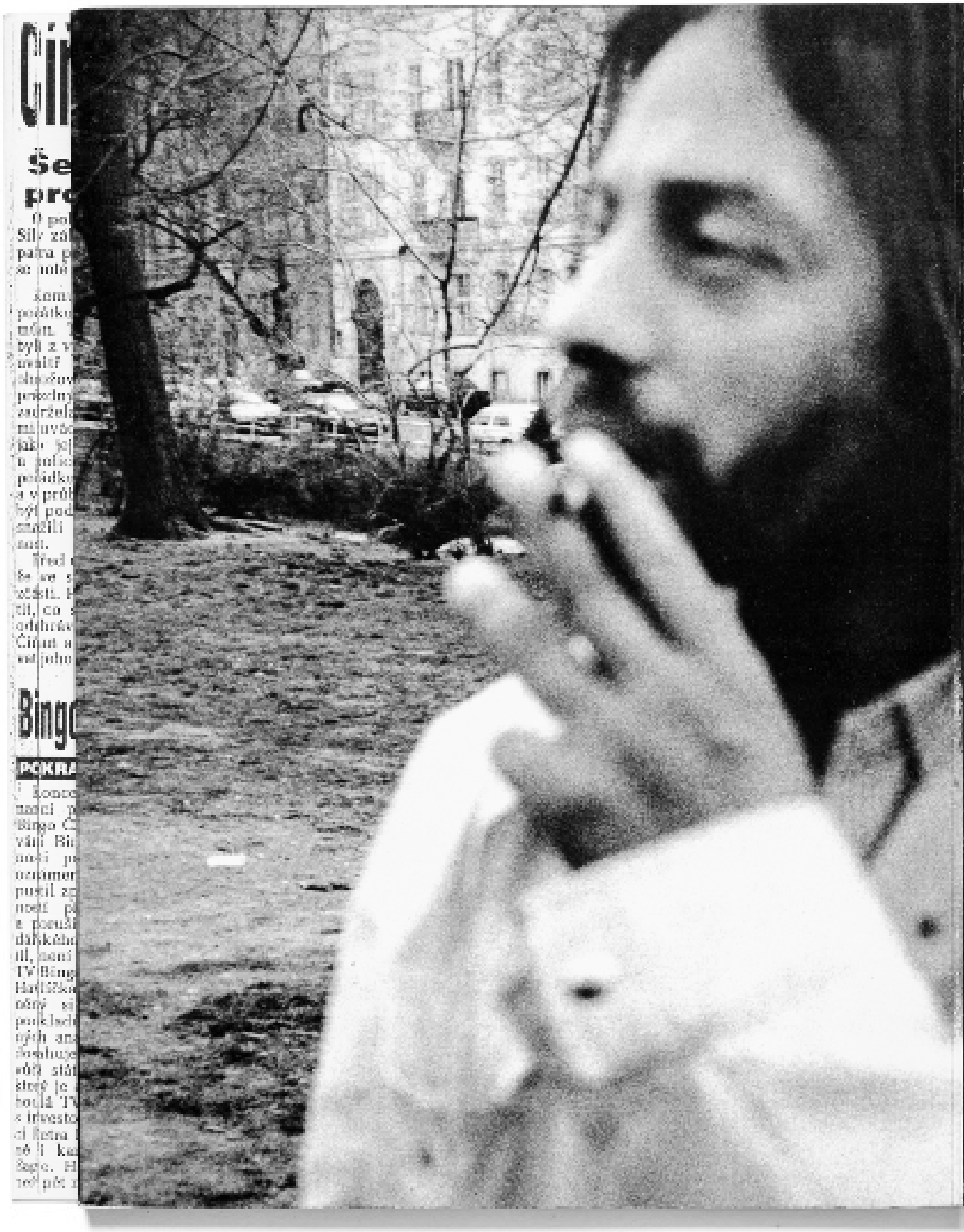

Zdeněk Stolbenko: maketa knihy
Venca z nádraží, 1997

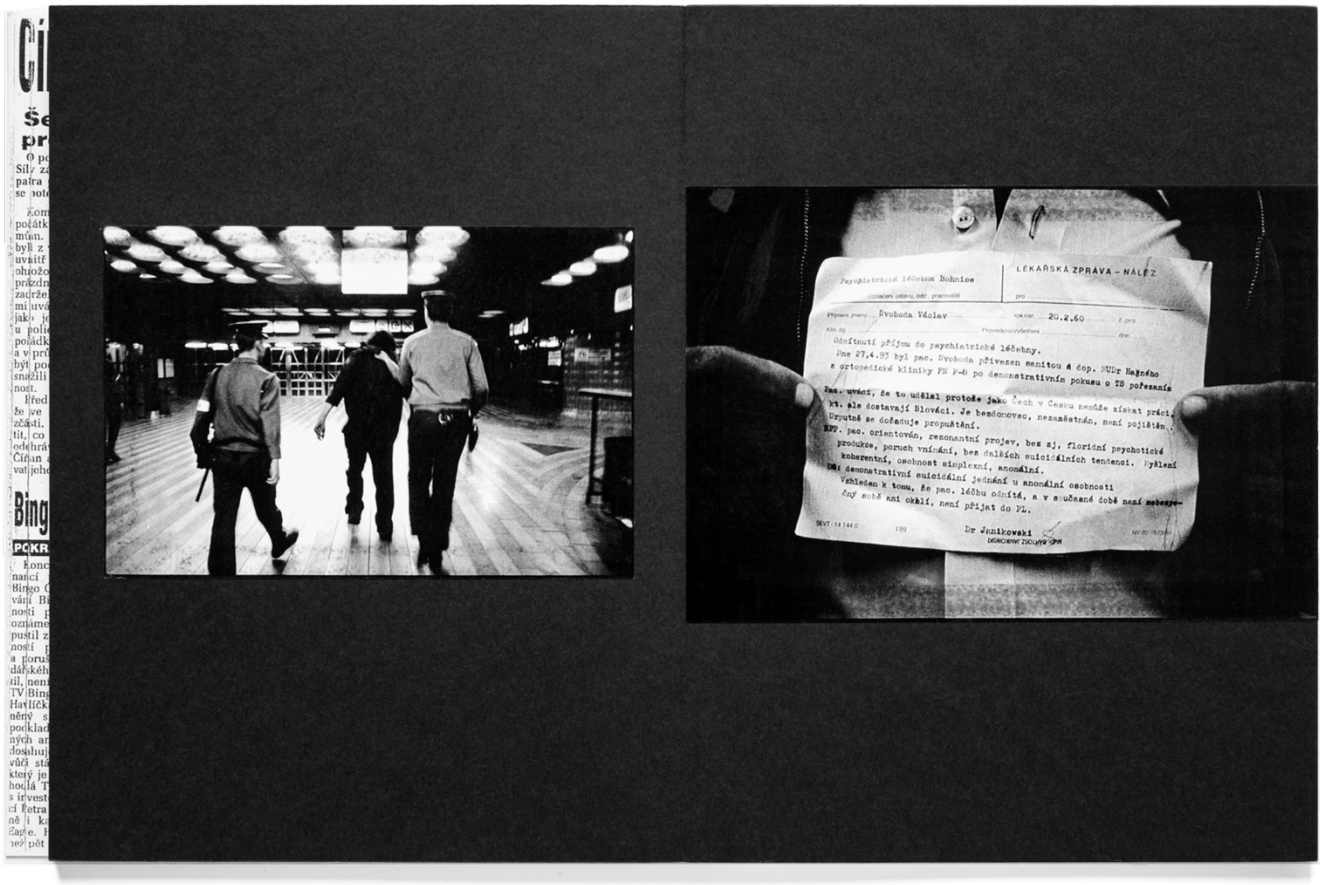

Zdeněk Stolbenko: maketa knihy Venca z nádraží, 1997

Příběh, který Stolbenko prostřednictvím fotografií předkládá, má až poetický charakter. Soubor je zakončen snímkem Václavovy siluety v odrazu skla ve dveřích metra, který nám znázorňuje podobnost mezi naším světem a světem Václava, ale oba jsou odděleni zrcadlem. Příběh s Václavem má otevřený konec, protože po třech měsících fotografování se ústřední aktér na nádraží již neobjevil.

Stolbenko sestavil celý soubor do dvou maket knihy ve formátu A5. Jednu maketu předložil jako práci během svého studia na FAMU v roce 1997. Pro obálku této makety použil výstřižky z novinových titulků a doplnil je vlastním textem, který odkazuje na Václava. Venkovní vzhled tak evokuje dojem bulvární publikace. Pro obsah makety vybral čtrnáct snímků z nasnímaného materiálu, přičemž mu při výběru pomohli Milota Havránková a Rudo Prekop, se kterými soubor konzultoval.

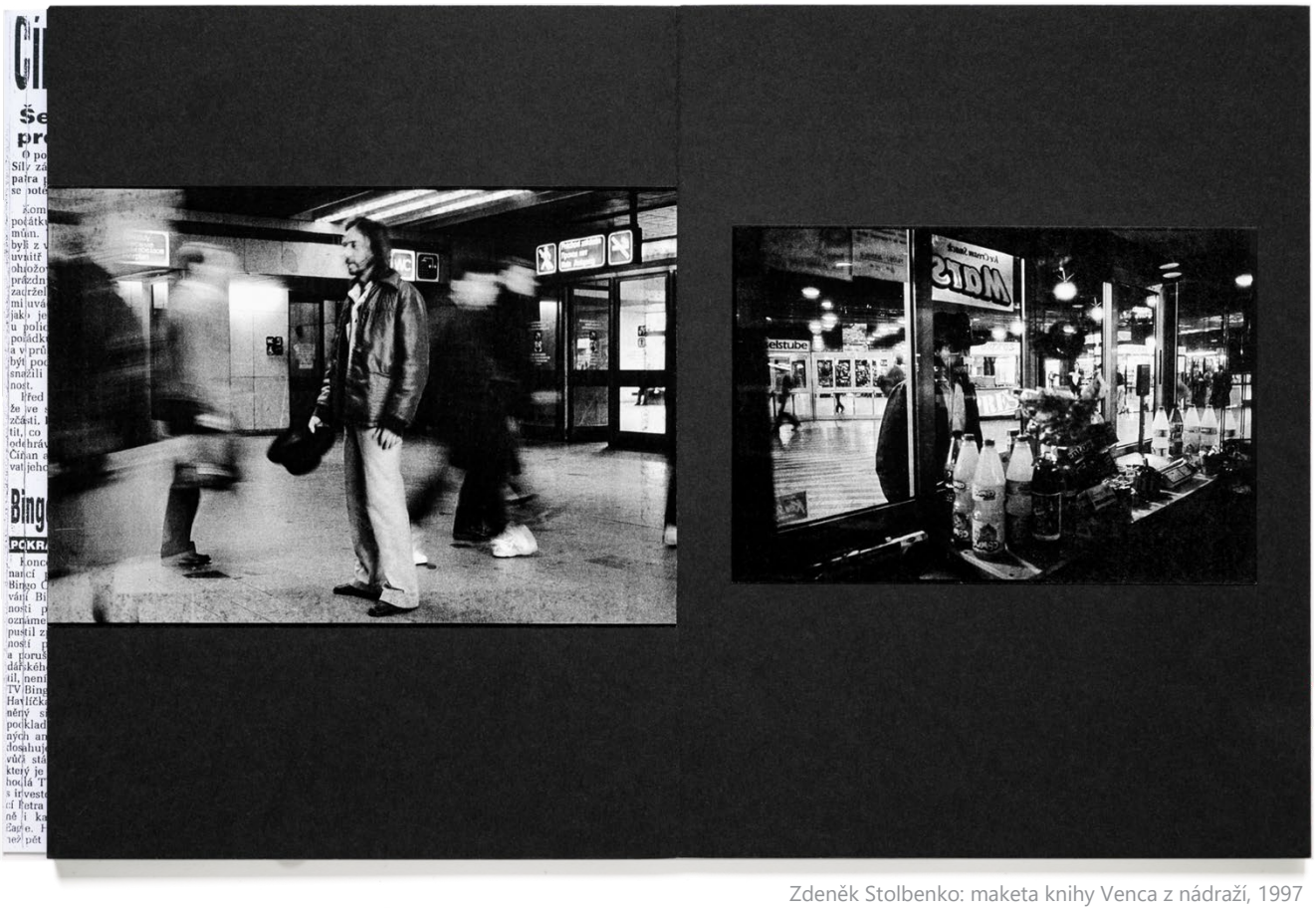

Zdeněk Stolbenko: maketa knihy Venca z nádraží, 1997

Druhá, méně známá maketa vznikla jako varianta předložené makety na FAMU. Má stejný formát a obsahuje dvacet pět snímků. Na první pohled působí nedokončeným dojmem, protože přebal je pouze z šedé knihařské lepenky a neobsahuje žádný text. Nicméně při prohlížení makety zjišťujeme, že v ní chybí text s výjimkou dvou snímků. Tyto snímky jsou doplněny fotografií, která nám pomáhá pochopit obsah textu. Například lékařská zpráva o pokusu o sebevraždu je doprovázena snímkem ruky s čerstvě zašitými ranami a staršími jizvami z předchozích pokusů o sebevraždu. Maketa obsahuje další podobné snímky, které nám poskytují více informací o Václavově životě na ulici. Absence textů v této maketě není důležitá, protože fotografie samy o sobě vysvětlují celý příběh divákovi.

Zdeněk Stolbenko: druhá maketa knihy
Venca z nádraží, 1997

Zdeněk Stolbenko: druhá maketa knihy
Venca z nádraží, 1997

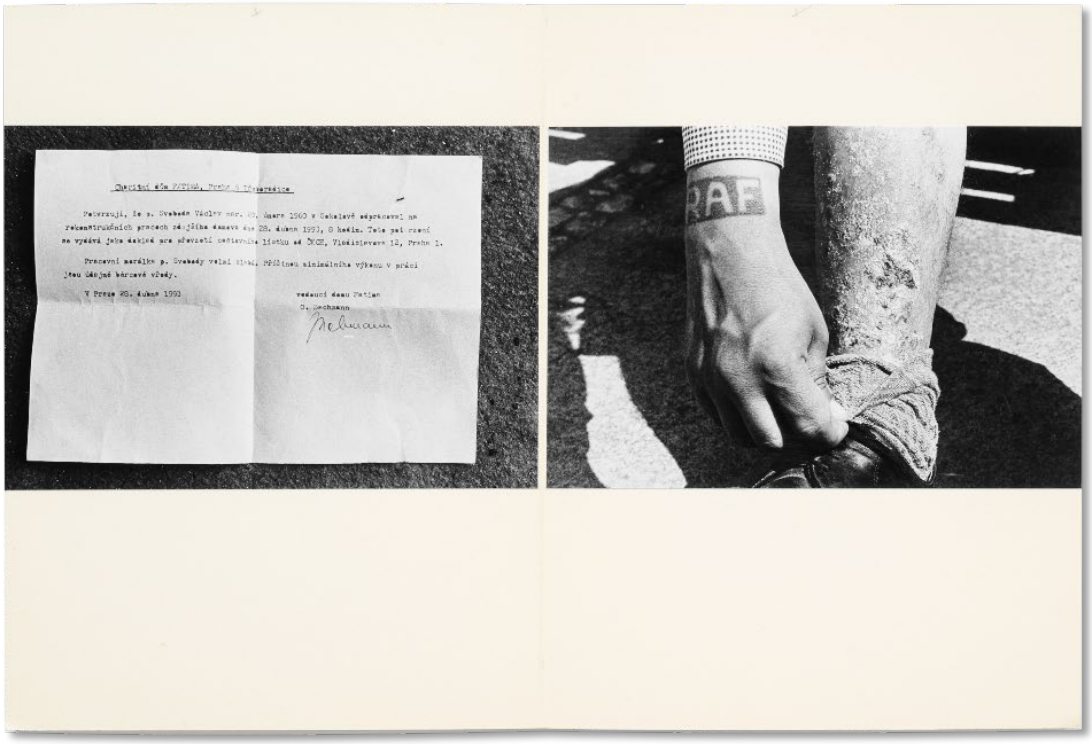

Zdeněk Stolbenko: druhá maketa knihy
Venca z nádraží, 1997

Zdeněk Stolbenko: maketa knihy
Venca z nádraží, 1997

HARE KRSHNA (1992–1993)

Stolbenko se během studia na FAMU věnoval fotografování nově vznikajících subkultur a hnutí, která se začala objevovat ve společnosti po změně režimu. Spolu s Pavlou Hrachovou se společně věnovali dokumentaci punkerů a bezdomovců, kteří žili na Hlavním nádraží v Praze. Jejich snímky zachycují postavy těchto marginálních skupin a přinášejí nám intimní pohled do jejich života. Jedním z dalších témat, na které se Stolbenko zaměřil, byli příslušníci hnutí Hare Krshna. ve svých snímcích zachytil členy tohoto náboženského hnutí, kteří se začali objevovat na ulicích Prahy a celého Československa. Neomezil se pouze na veřejný prostor, ale dostal se také do jejich soukromí, díky čemuž získal přístup do jejich světa. Tyto snímky nejen dokumentují existenci a realitu těchto lidí, ale také nám ukazují jejich odlišnost od zbytku společnosti a kontrastují s prvky moderního života. Přístup do osobního prostoru členů hnutí mu umožnilo dokumentovat jejich obřady a interní činnosti hnutí, včetně jejich sídla na statku u Benešova u Prahy. Snímky z tohoto souboru poskytují svědectví o tom, jak se tato náboženská filozofie a myšlenky šířily v době po změně režimu v České republice.

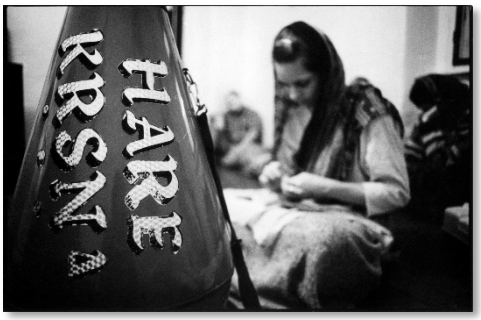

Zdeněk Stolbenko: fotografie ze souboru Hare Krshna, 1992–1993

Zdeněk Stolbenko: fotografie ze souboru Hare Krshna, 1992–1993

Zdeněk Stolbenko: fotografie ze souboru Hare Krshna, 1992–1993

Kontakty negativů ze souboru Hare Krshna (foto, Zdeněk Stolbenko, 1992–1993

Stolbenko se snímky tohoto souboru získal v roce 1993 druhou cenu Maxim na Festivalu FAMU. Snímky byly také uveřejněny v odborném časopise Vesmír (2001), kdy ilustrovaly články o Nových náboženstvích a ekologii.

Fotografie z tohoto souborů mají význam nejen z hlediska dokumentace subkultur a nových hnutí, ale také jako pohled na společnost v době, kdy se mnoho nových myšlenek a idejí začalo prosazovat v mladé společnosti po létech utlačování totalitní vládou. Zaznamenávají tak nejen samotné hnutí Hare Krshna, ale i jejich vliv a interakci s ostatními lidmi a prostředím oné doby.

Zdeněk Stolbenko: fotografie ze souboru Hare Krshna, 1992–1993

GRANTOVÁ AGENTURA ČR PODPORUJE

Hare Krišna – od odmítnutí k přežívání

První západní vyznavači indického boha Krišny pocházeli z prostředí hnutí hippies a byli to lidé, kteří se snažili zcela odpoutat od sociálních podmínek západní společnosti. Svým chováním jsou následovníky prvního výraznějšího odmítnutí západní individuální a konzumní kultury, totiž romantismu, se kterým je spojovala též snaha najít inspirativní alternativu k „západní zkažené společnosti" v „moudrosti Východu". Také proto byly v první fázi rozšiřování západní vědomostí zdůrazňovány principy kritiky, odmítnutí a segregace – za nejlehčejší alternativa západního způsobu konzumního života byl považován odchod ze společnosti, usazení do prostředí „čistých", oddaných, žijících v komunitách na farmách podle duchovních a ekologicky příjemných pravidel.

V první fázi byla tato taktika úspěšná, avšak postupem času se ukázalo nedostatečné tento směr uživit, nikoli jiné také proto, že vyrostla druhá generace odchozích, již byla potřeba připravovat způsobem vyvědět duchovní mantiku a zajistit patřičné vzdělání. Proto byla potřeba zaměřit se na spolupráci s okolní společností. V současné době je kladen hlavní důraz na život v souladu podle zásad hnutí, a to uvnitř okolní společnosti. Radikální snaha o izolaci byla tedy vystřídána, avšak protikonzumní (protizmarteralistická) orientace zůstala.

Neopaganizmus – zpátky k přírodě

Počáteční kritický vztah k současnému typu společenského života je patrný i pro současnou přírodních přírodě-ochranářských hnutích. Argumentace nových pohnutí směřuje vesměs v některých oblastech pojmu souvisí, neboť neoindustriálním hnutí Hare Krišna je v těchto pohledu sepsat diskriminační jako přicházející křesťanství i světská společnost. Pro všechny tyto zavedení společný bytí platí, že zkoušky přírodní činitele je těch duchovní hodnoty a příroda vnímají jako bezdechou matku. Není pohané se snaží o obnovu prvotních duchovních principů. Ale přesvědčen o prvotní severoamerických Indiánů a evropských Keltů.

Dělečtiou rok zde hraje kult. Jednotlivých božstev s obnovu vnímání přírodní. Posvátné ohňostrůj z pohledu neopaganizmu nutíčka vše, co je v člověku „přirozené", tedy schopnost vnímat vlastní tělo, citlivost, intuici, zkrátka vše, co člověka spojuje s přírodou. Také proto patří mezi neopaganistické techniky sexuální hedonismus, objevení stromu, oživení přírodnice matertáh je nežnějších přístupech zejména již určení neopsychologických psychoterapeutických zásad a práce s citlivostí (zahrnující někdy i sexuální praktiky).

Scientologie – přitakání a další rozvoj

Základní by se za první pohled mohlo zdát, že mě scientologie blízko k neopaganizmu, protože se značí objevu. spojovaná ekologické pohodlné schopnost. jsou mezi nimi zásadní rozdíly. Scientologie je sice v okolní společnosti v konfliktu, ten však je dán spíše vnějšími útoky na ni je ji vytěsňuje urputné komerční snaha získat majetek a ekonomicky

Fotografie ze souboru Hare Krshna publikované včasopisu Vesmír 2001(archiv, Zdeněk Stolbenko)

STROM (1993–)

Soubor fotografií „Strom" vzniká od 90. let do současnosti. Stolbenko zachycuje vzrostlou vrbu, která roste svým tempem a "svět kolem ní plyne". Zaměřuje na klasické fotografické postupy a akcentuje podřízenost k fotografovanému objektu. Snímá strom a jeho okolí striktně z jednoho místa, stejného úhlu pohledu. Na vzniklých snímcích s postupem času vše hraje svým životem, kde se mění roční období a promítají se nepravidelné situace a změny. Tato vrba roste na pěší cestě u Českých Budějovic. Denně kolem ní projde mnoho lidí, ale málo kdo si jí všimne. Pro většinu je kulisa během procházky mimo město. Jde o ukázku, jak je pohled a vizualizace autora důležitá.

Zdeněk Stolbenko: fotografie ze souboru Strom, 1993–2004

Soubor byl naposledy k vidění pro veřejnost v roce 2004 v galerii Měsíc ve dne v Českých Budějovicích pod názvem „Tiché obrazy/strom 1993–2004". K této výstavě a k ní vytvořenému katalogu dal průvodní slovo profesor Miroslav Vojtěchovský:

"Série Tiché obrazy je postupným dialogem s místem, které si fotograf hýčká ve svém srdci. s místem, které podrobuje novým zkoumáním, tak aby byl schopen vnímat každou jeho změnu, každý nový detail, každou sebemenší proměnu, tak jako právě na tomto místě a pod jeho vlivem podrobuje detailnímu zkoumání každý drobný posun, každičkou změnu svého vlastního života." (Vojtěchovský, 2004)

Katalog k výstavě „Tiché obrazy / strom 1993–2004 „ ze souboru Strom (archiv, Zdeněk Stolbenko)

11. KVĚTNA '95

CYKLUS

STROM
©STOLBENKO

Zdeněk Stolbenko: fotografie ze souboru Strom, 1994

Fotografie jsou technicky precizně vytvořené nejen při samotném snímání, ale také během následného zpracování a zvětšování. Stolbenko hledá nové cesty ve své tvůrčí práci, ale neméně důležitým prvkem jeho práce jsou i "klasické" fotografické přístupy. Tyto tradiční metody mu posloužily jako základ pro vytvoření tohoto cyklu fotografií, kterým dokončil své magisterské studium na FAMU v roce 1998. Výsledný diplomový soubor zahrnuje osm černobílých fotografií stromu ve formátu 18x24 cm, které byly zvětšeny z negativů o velikosti 9x12 cm. Tyto fotografie reprezentují čtyři roční období. Byly vybrány z mnoha snímků, této série.

Zdeněk Stolbenko: fotografie ze souboru Strom, 1993–1997

Téma a pojetí Stolbenkových fotografií stromu může asociovat zvolenou časosběrnou metodou, Jiřího Hankeho v souboru „Pohled z mého okna“, kdy se mění prostředí u vstupu bytového domu, ve kterém žil. Oba soubory jsou svědectvím o čase. Hankeho fotografie zachycují rychlý tok času v městském prostředí, zatímco Stolbenkův strom je symbolem pomalého toku času v přírodě. Oba soubory připomínají, že čas je pomíjivý.

Fotografie souboru „Strom“ byly zveřejněny v několika publikacích a na výstavách. V roce 1997 byly zařazeny v projektu FAMU „Objektivita“. V roce 2000 byly publikovány v rakouské publikaci „PASSAUER KUNST BLATTER“.

KOLEDNÍCI – SVATÝ JAN NAD MALŠÍ (1994)

Na počátku osmdesátých let se Stolbenko začal věnovat fotografické dokumentaci svých přátel ve Svatém Janě nad Malší. Pravidelně navštěvoval se svou ženou rodinu Kučerových, to mu otevřelo cestu k dokumentování masopustních průvodů a příprav koledníků na tuto slavnostní událost v této vesnici. Stolbenko se při fotografování řídil klasickým dokumentárním stylem, kde zachycoval děj, postavy a akci.

Masopustní oslavy jsou tématem, které zajímá i současné fotografy díky svému půvabu a fotogeničnosti. Mezi příklady lze zmínit práce Jana Mihalíčka, Davida Sládka a Dalibora Bednáře kteří se také dlouhodobě věnují dokumentování těchto slavností. Stolbenko vytvořil pro tento soubor dvě verze maket. Starší verze je pojata jako leporelo, zatímco druhá novější, kterou předložil jako svou klauzurní práci ve třetím ročníku na FAMU, je ve formě klasické fotografické knihy, která obsahuje 30 snímků z této akce.

Některé snímky z tohoto souboru byly již v roce 1989 vystaveny na společné výstavě skupiny FOTOS v rakouském Neumarktu.

Zdeněk Stolbenko: maketa knihy ze souboru Koledníci – Svatý Jan nad Malší, 1994

Zdeněk Stolbenko: maketa leporela ze souboru Koledníci – Svatý Jan nad Malší, 1994

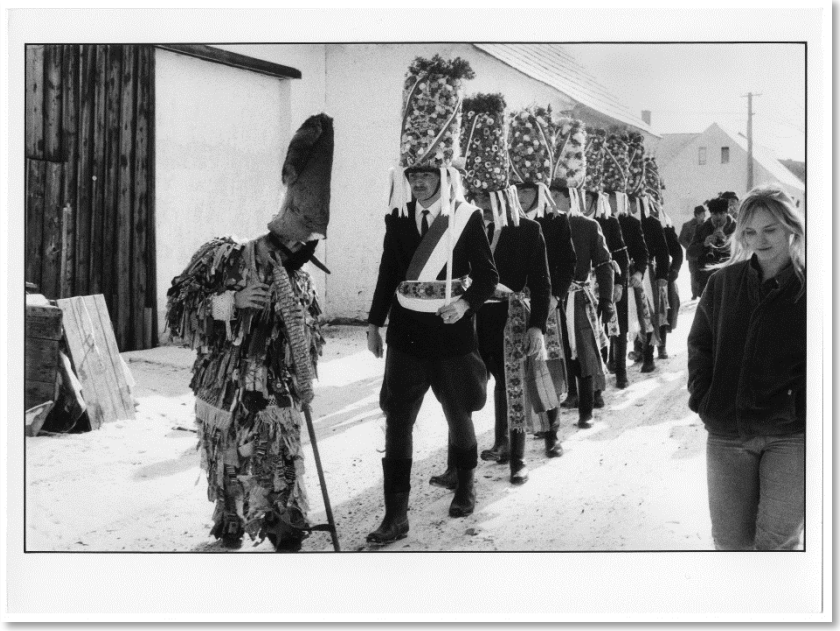

Zdeněk Stolbenko: fotografie souboru Koledníci – Svatý Jan nad Malší, 1994

Zdeněk Stolbenko: maketa knihy ze souboru
Koledníci – Svatý Jan nad Malší, 1994

Zdeněk Stolbenko: maketa knihy ze souboru
Koledníci – Svatý Jan nad Malší, 1994

Zdeněk Stolbenko: maketa leporela ze souboru
Koledníci – Svatý Jan nad Malší, 1994

EVROPSKÁ MĚSTA (1994)

Soubor "Evropská města" vznikl během Stolbenkova studia na FAMU, kdy se studenti a pedagogové vydávali na exkurze po Evropě. Během těchto cest navštěvovali a fotografovali významná místa. z nasnímaných materiálů Stolbenko vytváří kontaktní kopie, které následně koloruje a doplňuje grafickými prvky. Snímky jsou dynamické a projevuje se v nich Stolbenkův specifický přístup k snímání.

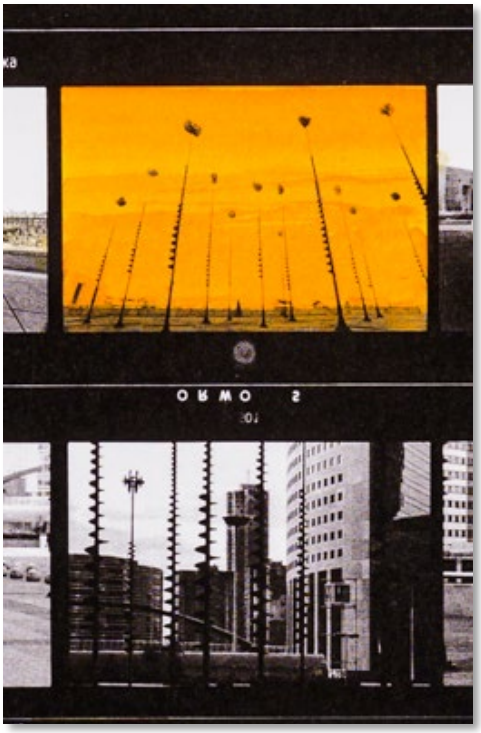

Výřez ze souboru Evropská města (foto, Zdeněk Stolbenko, 1994)

Soubor "Evropská města" je založen na principu práce, kdy Stolbenko přetvářel obraz pomocí xeroxování kontaktních kopií negativů a následného doplnění barev. Tuto techniku rozvíjel v souboru 721. Tyto kolorované xeroxované kopie kontaktů snímků z Paříže, Říma a Florencie ukazují hravý přístup k snímání a následnému zpracování obrazu. Barevná manipulace s fotografiemi umožnila Stolbenkovi vyjádřit své vnímání prožitků a atmosféry, což dává souboru osobitý a originální ráz. Na snímcích se setkáváme nejen se záběry architektury a pouličního dokumentu, ale také často poznáváme mnoho Stolbenkových spolužáků. Samostatné snímky z tohoto souboru, později našly své místo i v jiných Stolbenkových souborech.

Stolbenko i nadále pokračoval ve svých cestách po Evropě a dalších místech, kde nacházel inspiraci. Vytvořil například soubor o Benátkách, který zpracoval do podoby makety skládacího leporela. Také se vracel do Paříže a vytvořil soubor fotografií, který vystavil pod názvem "Fotografie z mého deníku: Paříž 2006, 2008" v prostorách Českobudějovické kavárny Černá kočka.

Zdeněk Stolbenko: Evropská města, 1994

Zdeněk Stolbenko: Evropská města, 1994

Zdeněk Stolbenko: Evropská města, 1994

FOTO 721 (1995)

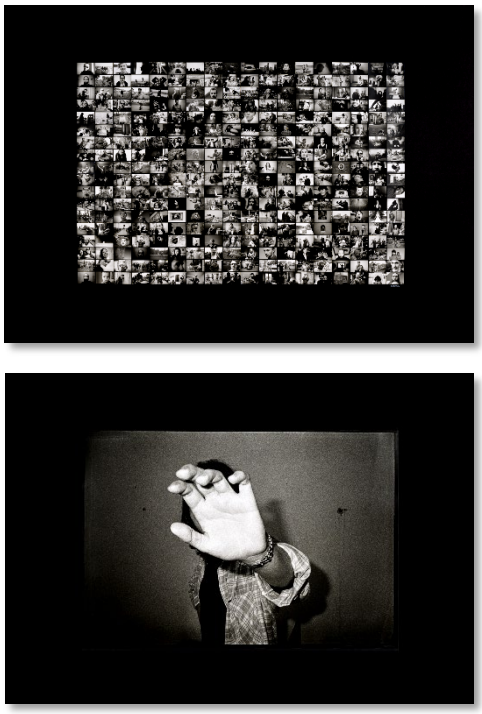

Zdeněk Stolbenko: soubor Foto 721, 1995

Soubor 721 nese název podle počtu snímků seskládaných na desíti velkoformátových obrazech rozdělených do dvou částí. První část obsahuje pět obrazů, které jsou sestaveny z kontaktních kopií negativů pořízených během cest po Evropě. Jsou postupně zvětšovány podobně jako když fotograf vytváří výřez negativu, až zbydou tři základní snímky z celé mozaiky. Tato část je doplněna kolorováním a grafickými zásahy do snímků. Druhá část souboru je sestavena podobně: od malého zobrazení se mozaika snímků zvětšuje, až na posledním snímku zbude pouze jeden záběr. V tomto případě není využito kolorování, ale snížení tonality a detailu několika násobným xeroxováním. Na snímcích se objevují Stolbenkova rodina, přátelé, lidé z jeho okolí, ale také náhodní lidé z ulice.

Soubor vznikl jako klauzurní práce na FAMU v roce 1995. K jeho zrodu přispěla Milota Havránková, která *„dá se říct znovuobjevila Stolbenkův grafický a malířský přístup k obrazu – tečkování a vybarvování fotografií, nejprve v kontaktech. Uplatnění tohoto přístupu znamenalo určitý zlom v jeho tvorbě. V souboru 721 z let 1994 a 1995 (klauzurní práci ve 4. ročníku FAMU) tak vlastně Stolbenko postavil Vědomě do kontrastu svůj dosavadní a tento nový, výrazně intermediální přístup."* (Boukal)

Celý soubor nejlépe charakterizují slova Miloty Havránkové:

„Stolbenkovy fotografie ničím neprovokují, na nic si nehrají, nijak se nevnucují, jen se usmívají a takto nenápadně nás nechávají stát v očekávání. Jsou objevné ve spontánnosti běžného a lehké hravosti podávaného, naznačují vážnost a smysluplnost každého momentu v životě, a to i toho nejméně nápadného. Naschvál nad těmito momenty nedominují, jenom pootevírají dveře přítomnosti, na kterou se díváme přes formu tvořivé hravosti a zároveň zralé moudrosti." (Havránková, 1996)

Stolbenko začal experimentovat s novým přístupem ke snímání. Hledal nové způsoby vyjádření. Fotoaparát ho vždy doprovázel a začal spontánně fotografovat všechno, co mu přišlo zajímavé. Tento nový přístup ho přesunul k zachycování okamžiků s dynamikou a autenticitou. Často při fotografování již nepoužíval hledáček, ale intuitivně zachycoval okamžiky, které považoval za zajímavé a vypovídající. Tento styl fotografování můžeme nazvat jako „automatické snímání", které se začalo ve fotografii rozvíjet během osmdesátých let.

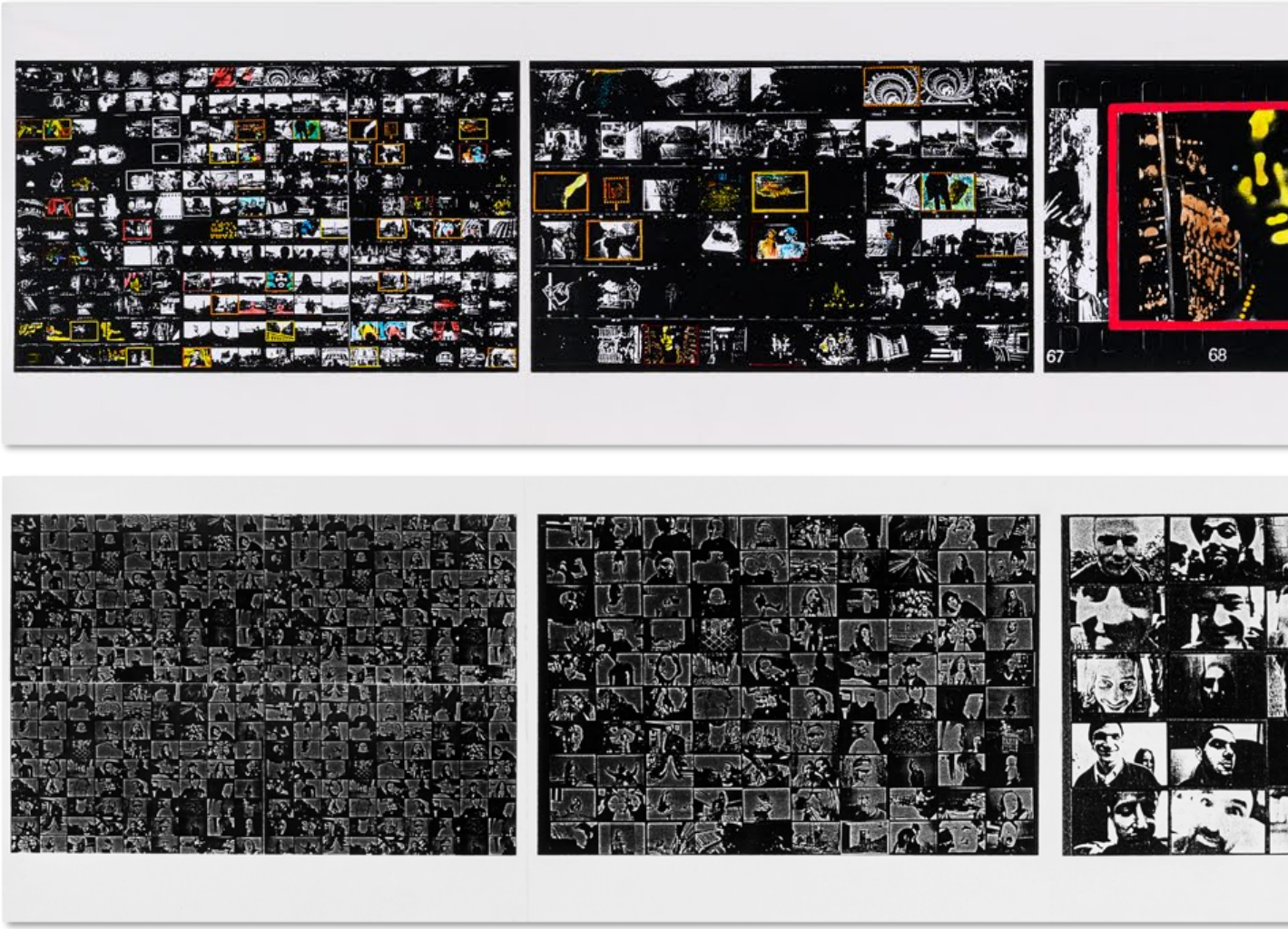

Nový přístup vede Stolbenka k podobnému výrazovému stylu jako můžeme sledovat u Marka Cohena, Andrease Müller-Pohleho nebo Jana Jedličky. Jejich tvorba reflektuje podobný nekonvenční způsob zachycení reality, který vytváří originální a poutavé vizuální kompozice. Stolbenko doplňuje tyto snímky grafickými zásahy do výsledného obrazu. Rozvíjí tak svou tvorbu směrem k novým hlediskům a otevírá si nové obzory. Soubor "Foto 721" poskytuje tomuto přístupu samostatný prostor a umožňuje Stolbenkovi dále experimentovat. Autor, tak zůstává v pohybu, neustále hledá nové cesty a prostředky vyjádření prostřednictvím svých fotografií.

Vidíme zde proměnu fotografovy práce oproti předchozím procesům, tedy uplatňování, preciznosti a dodržování postupů pro dosažení ideálního, čitelného výsledku. Nejde o dokonalé učebnicové kompozice, zachycení děje s jasnou informaci *„záběr tam buď je anebo není, takže ho nehledám v kompozici“* (Boukal).

Tři snímky ze souboru byly zařazeny do výstavy Jistoty a hledání v české fotografii 90. let, kterou v roce 1996 Nejvyšší purkrabství

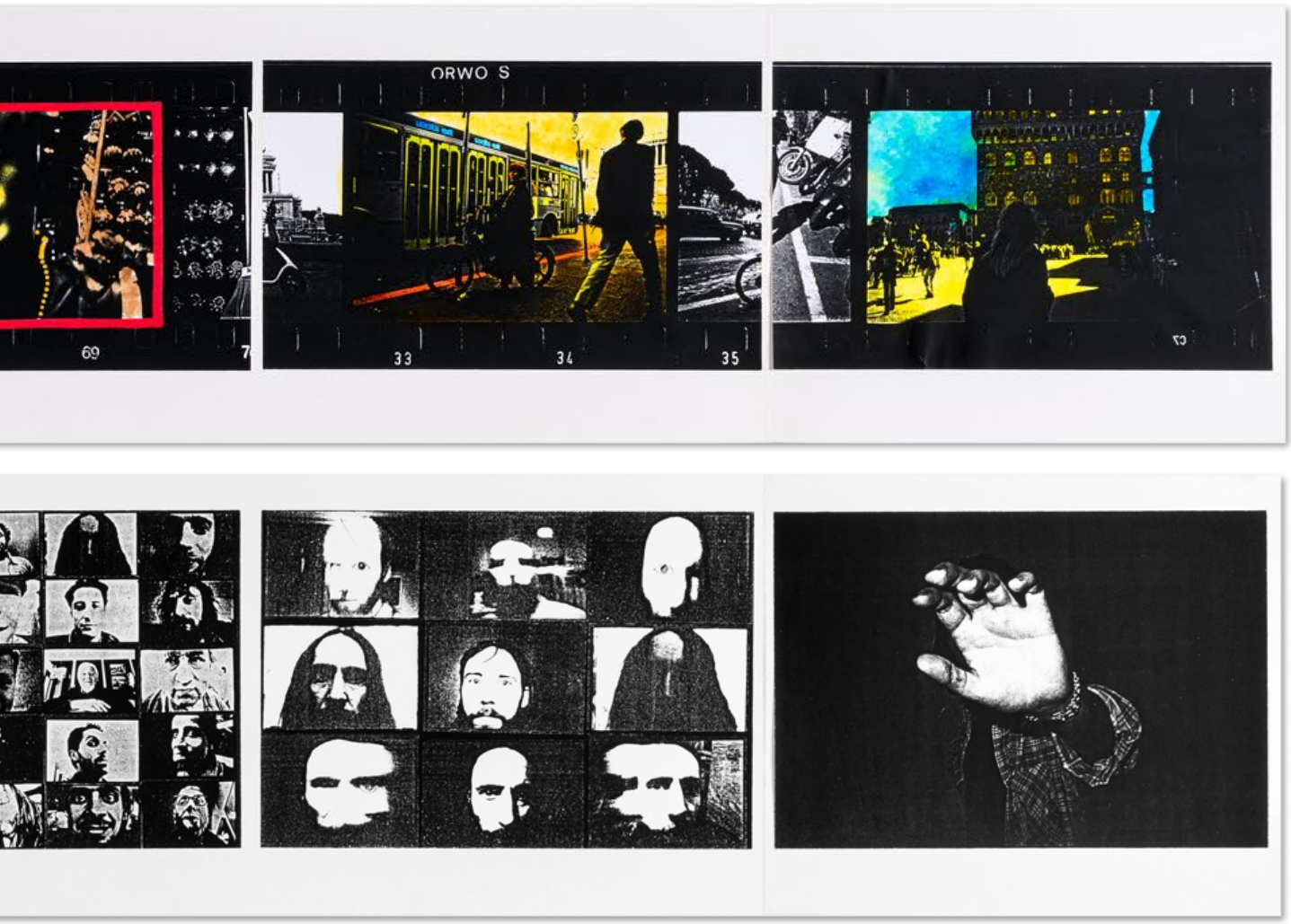

Zdeněk Stolbenko: soubor Foto 721, 1995

Pražského hradu *připravila Správa Pražského hradu a Pražský dům fotografie. S Vladimírem Birgusem při jejím sestavování spolupracoval jako u předchozích výstav Miroslav Vojtěchovský. Byla zde vystavena díla tří desítek českých autorů, jejichž práce v co nejširším rozsahu zobrazovaly trendy v české fotografii devadesátých let.* (Skýpala, 2005). Výstava byla reprízována v Ostravě, Opavě, Brně, Karlových Varech, Bratislavě a Berlíně Soubor byl také prezentován v Českých Budějovicích v galerii pod Kamennou žábou v roce 1996. Kdy tento soubor byl zařazen jako úplně první fotografická výstava této nově vzniklé galerie.

PRVNÍ EPIŠTOLA KORINTSKÝM (1995)

První epištola Korintským je obraz ilustrující jeden z listů, které sepsal apoštol Pavel a které jsou součástí Nového zákona. Stolbenko nechává na divákovy prostor určit si, jaký je smysl a propojení tohoto díla s epištolou. *„Je na každém, co si pod tím představí...“* (Stolbenko Z. , 2023) Obraz je sestaven z dvanácti snímků, které Stolbenko pořídil pomocí xeroxu. Jeden ze snímků je dobarven rudou barvou, kterou Stolbenko použil i na paspartu celé mozaiky. Paspartou tak dodává obrazu hloubku a prostor. Obraz byl vystaven jako součást výstavy 25/5 k 25. výročí Institutu výtvarné fotografie v pražském Národním technickém muzeu v roce 1995.

První epištola Korintským je příkladem Stolbenkovy experimentální tvorby v polovině devadesátých let, kdy se snažil překračovat tradiční hranice fotografického média. Použití techniky xeroxování a kolorování přináší do obrazu nové dimenze, snižuje množství detailů na snímcích a přináší tím pouze zredukovanou podstatu jednotlivých snímků, které v mozaice přináší jednotný význam.

Zdeněk Stolbenko: První epištola korintským, 1995

ZÁPALKOVÉ KRABIČKY (1996)

Soubor „Zápalkové krabičky“ vznikl mezi lety 1995 a 1996. Je založen na myšlence aplikovat Stolbenkovy fotografie a grafiku nejen pro estetické užití, ale také dát souboru užitnou formu. Stolbenko přetváří obyčejné zápalkové krabičky na uměleckou tvorbu, kdy obaly zápalek polepuje svými xeroxovanými a kolorovanými fotografiemi. Myšlenka těchto krabiček je založena na tvorbě menších souborů, které jsou relativně nezávislé, a přesto si uchovají vzájemnou propojenost. Krabičky nezískaly pouze nový obal, ale také novou funkci, jelikož z nich je možné sestavovat mozaiky podobné souboru 721, ale i je převést na hru kdy můžeme skládat libovolné variace. Stolbenko na jednu z verzí krabiček lepil slova z vybraných textů od Flussera a na druhé straně snímky z kolorovaného dokumentu. Další verze byla vytvořena s použitím portrétu profesora Jána Šmoka s kolorovaným pozadím na jedné straně a jeho podpisu na druhé.

Zdeněk Stolbenko: Zápalkové krabičky, 1996

Zdeněk Stolbenko: Zápalkové krabičky, 1996

Zdeněk Stolbenko: Zápalkové krabičky, 1996

Zdeněk Stolbenko: Zápalkové krabičky, 1996

Další verze souboru byla založena na smyslu skládačky. z kombinace několika krabiček vedle sebe zobrazila Stolbenkův autoportrét. V této verzi je možnost opět s hravostí kombinovat variace barev a tím vytvářet nové podoby onoho autoportrétu.

Použité fotografie a grafiky v tomto souboru dostaly tedy novou formu, kdy se staly součástí užitného prostředku. Tato práce vystihuje Stolbenkův přístup k tvorbě, kdy věci mají být použitelné. Zápalkové krabičky jsou vytvořeny ve dvou variantách: jednou jde o klasické krabičky zápalek, které jsou následně polepeny a ve druhém případě se jedná o trhací zápalky, opět po vnější straně balení doplněné o fotografie a grafiky. Samotné zápalky jsou doplněny o ručně psaný text „Autorské zápalky".

Zdeněk Stolbeko: Zápalkové krabičky – trhací zápalky, 1996

Zápalkové krabičky (foto, Zdeněk Stolbenko 2016)

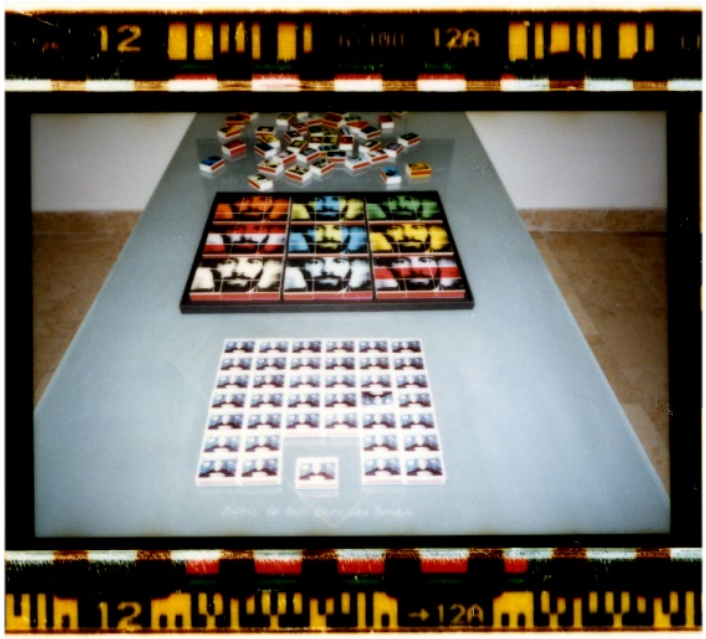

Zápalkové krabičky, instalace na výstavě Trio z FAMU (foto, Zdeněk Stolbenko, 1996)

FOTOKARTA (1996)

Fotokarta, kterou Stolbenko vytvořil, je uměleckým dílem, které odráží jeho hravost a vtip. Fotokarta je nejen vizuálně poutavá, ale také představuje Stolbenkův osobní přístup k tvorbě s využitím hravosti s běžných prvků a materiálů. Tato originální karta je replikou klasické telefonní karty, která byla běžně používána v devadesátých letech a na počátku nového tisíciletí pro telefonování z veřejných telefonních budek. Tyto karty nahrazovaly mince a byly vybaveny určitým množstvím jednotek, které lidé mohli využít k telefonním hovorům.

Stolbenko vytvořená fotokarta je v měřítku 1:100 k originální velikosti telefonních karet. Je vyrobena z pevné desky, kdy jedna strana je polepena Stolbenkovým velkoformátovým xeroxovaným autoportrétem, který byl také použit v jeho souboru zápalkových krabiček. Druhá strana karty je doplněna ilustrací od Stolbenkovy dcery Petrušky, která překreslila autoportrét svého otce. Fotokarta je doplněna i replikou čipu a obsahuje také informace, které byly běžné na telefonních kartách.

Stolbenko představil fotokartu společně se svými zápalkovými krabičkami na společné výstavě nazvané "Trio z FAMU". Fotokarta byla zavěšena ze stropu, aby si diváci mohli prohlédnout obě strany karty.

Fotokarta, instalace na výstavě Trio z FAMU (foto, Zdeněk Stolbenko,1996)

Zdeněk Stolbenko: Fotokarta, 1996

FORD KA (1997)

Soubor FordKa vznikl na základě soutěže, kterou vyhlašoval výrobce automobilů Ford Motor Company. Výrobce dával prostor mladým umělcům, aby znázornili jeho filozofii. Pro to, aby Stolbenko znázornil svůj pohled na zadané téma, v tomto případě automobil Ford Ka, ukázal ho svým typickým pohledem, kdy již plně rozvinul svůj tehdejší přístup k práci s fotografií a barevným dokumentem. Fotografoval momenty spojené s používáním tohoto automobilu, z nichž vytvářel kontaktní kopie a zvětšeniny, které následně koloroval, dokresloval pozadí a přidával grafiky svým specifickým přístupem. Zvýrazňoval pro něj důležité prvky obrazu a vizuálně je posouvал. Zvětšeniny doplňoval o vlastnoručně psané popisky, které doplňují obsah fotografií. Tím vznikla hravá a graficky zajímavá série fotografií.

Soubor se skládal ze snímků automobilu, ve kterých byly zaznamenány situace z výletů a cest uskutečněných s tímto vozem. Na snímcích se nejvíce setkáváme s postavou Aleše Jungmanna, Stolbenkova spolužáka z FAMU, ale také se Stolbenkovou rodinou a dalšími přáteli.

Zdeněk Stolbenko: Pohlednice ze souboru Ford Ka, 1997

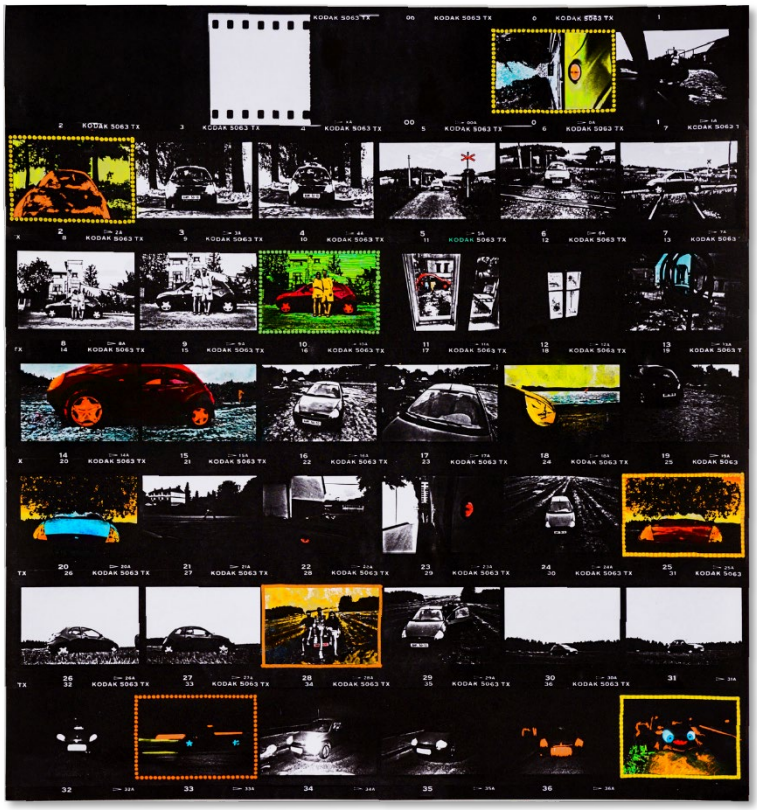

Zdeněk Stolbenko: Kolorovaný kontakt ze souboru FordKa, 1997

V soutěži se umístil na druhém místě, vítězný post získal Marek Novotný. i když Stolbenkův soubor nevyhrál první cenu, některé snímky z tohoto souboru byly využity jako reklamní pohlednice, které zákazníci mohli dostat v každé české prodejně automobilů Ford jako upomínkový dárek. Je tedy pravděpodobné, že noho lidí má někde doma pohlednici se snímkem z této soutěže. Jde o ilustraci přístupu, jak Stolbenko přistupoval k své tvorbě. Nejenom aby byl výsledek vizuálně zajímavý, ale aby měl smysl. Buď to, v rozměru pro něj důležitém, nebo pro ostatní vizuálně zajímavém a praktickém. Podobnost můžeme hledat v souboru "Zápalky".

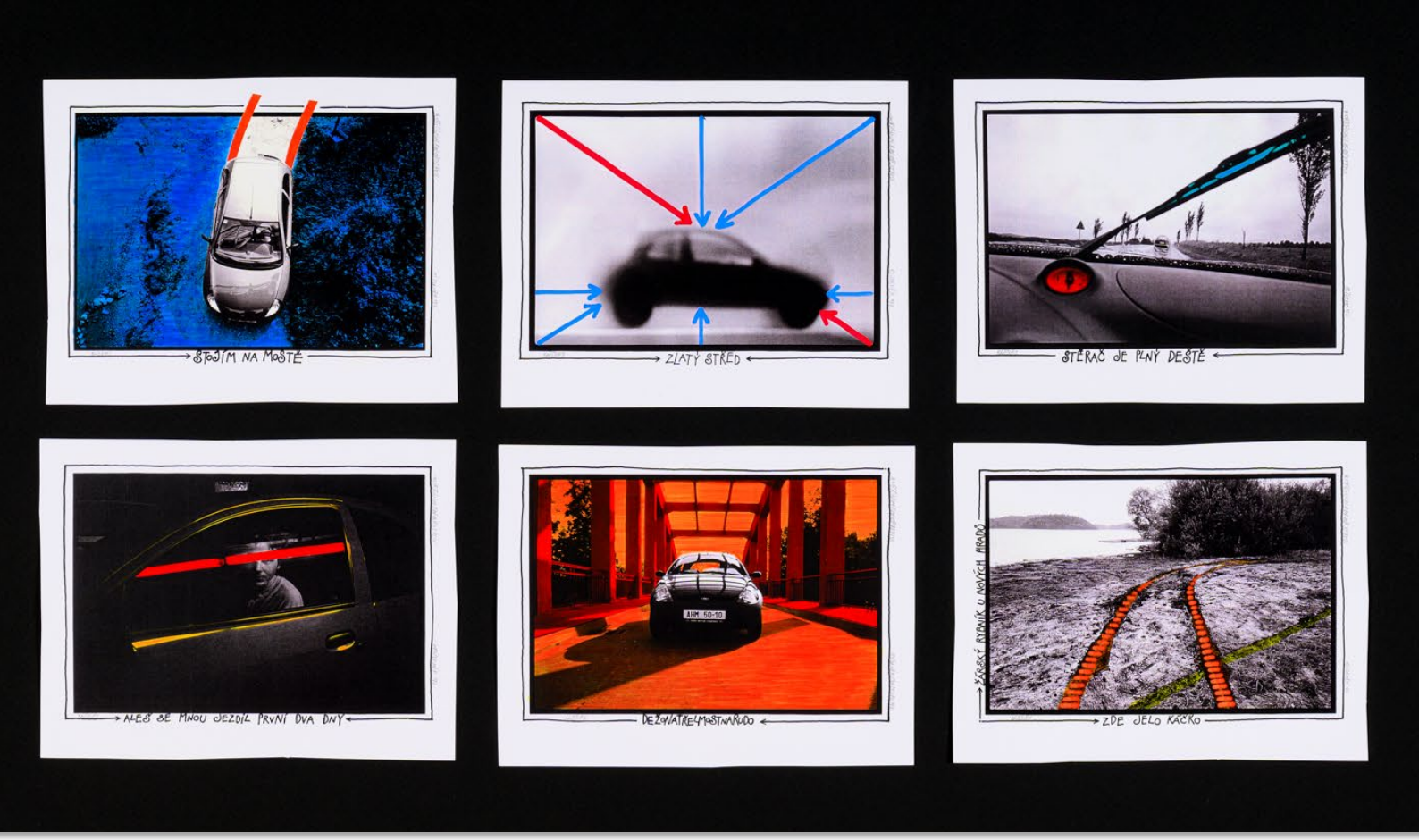

Zdeněk Stolbenko: Kolorované snímky ze souboru FordKa, 1997

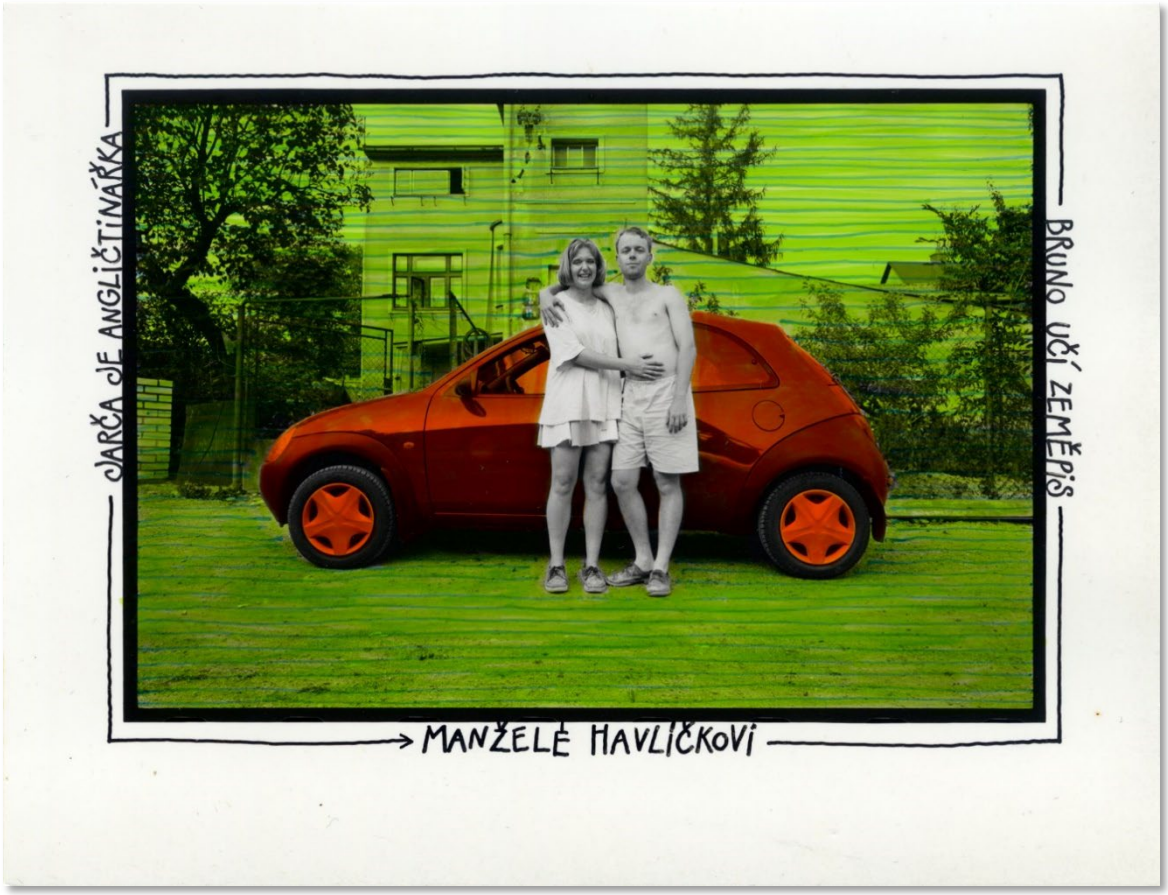

Zdeněk Stolbenko: kolorovaný snímek ze souboru FordKa, 1997

FOTÍM SE SÁM (1997)

Soubor "Fotím se sám" je sestaven z devadesáti sedmi zvětšovaných fotografií o rozměrech 10x15 cm, které Stolbenko pořídil během roku 1997 pomocí kompaktního fotoaparátu. I když by se podle názvu mohlo zdát, že se jedná pouze o sérii autoportrétů, soubor je mnohem pestřejší. Autoportréty převažují, avšak najdeme zde také snímky Stolbenkových přátel, různé scény ze života a nalezená zátiší. Soubor je prezentován v podobě obyčejného zápiskového bloku. Fotografie jsou na každý list bloku vlepeny, což představuje velmi zajímavý a kreativní přístup k prezentaci. Podobnost takovéto adjustace bychom nalezli v přístupu Viktora Kopaze dalšího z absolventů pražské FAMU, který také využíval pro sestavení svých deníků podobná řešení, nebo u Martina Kollára v deníku Cahier (2011) sestaveném do kroužkového bloku.

Zdeněk Stolbenko: Blok s fotografiemi souboru Fotím se sám, 1997

Zdeněk Stolbenko: Fotím se sám, 1997

Zdeněk Stolbenko: Fotím se sám, 1997

Zdeněk Stolbenko: Fotím se sám, 1997

Často expresivní snímky odrážejí u Stolbenka nový přístup ke snímání a skladbě obrazu. Pohrává si s možnostmi fotografické techniky, jako je hloubka ostrosti a dlouhé expoziční časy, pro zdůraznění dynamiky. Často je hlavní motiv snímku zachycen jako abstraktní šmouha v prostoru. Některé fotografie jsou doplněny ručně psanými popisky, které posilují obsah snímku a přibližují jej divákovi. Téma autoportrétu je zpracováno u mnoha autorů a často se tomu tak stává v souvislosti s arteterapií, potřebou se s něčím vyrovnat. V tomto souboru, ale o nic takového v zásadě nejde. Jde o nápad předat divákům kreativním způsobem informace o tom, co Stolbenko zažívá a potkává během každého dne.

Výběr fotografií z tohoto souboru byl poprvé představen v roce 1997 na společné výstavě s Hynkem Altem a Romanem Dietrichem v pražské galerii Velryba. Na výstavě byl sestavený výběr několika desítek fotografií s popisky na jednom panelu. První fotografií na panelu byl autoportrét s popiskou „Fotím se sám", poslední byla fotografie s popisem „Zkus to taky". Výstava pražské Velrybě umožnila divákům prozkoumat tento soubor, jelikož se již žádná další veřejná prezentace nekonala.

Zdeněk Stolbenko: Fotím se sám, 1997

LISTY Z DENÍKU (1998)

Soubor fotografií a grafiky, který vznikl jako závěrečná práce během Stolbenkova magisterského studia na FAMU, je prezentací prací, které vytvořil během studia. Jedná se o originální papírovou kazetu, do které je založeno osm složených listů černého papíru. Na čelní straně každého listu je vždy kontaktní kopie ze série stromů s ručně připsaným ročním obdobím, rokem pořízení snímku a číslem listu složeného do leporela. Po rozbalení listu se dostáváme k obsahu, který nám prezentuje, na čem za daný rok pracoval. První list obsahuje Stolbenkův autoportrét s dcerou Petruškou v jeho „zmijovce" doplněný o ručně psaný popisek a rámeček. Pozadí je vykolorované sytou fialovou barvou doplněnou o kvítky. Toto zpracování reflektuje pracovní postupy, které v daném období Stolbenko používal při práci, barevného dokumentu, kdy části snímků dobarvoval barvami. Druhý list obsahuje arch fotografií jedná se většinou portréty Stolbenkových blízkých. Portréty jsou rozděleny do dvou velikostí, kdy větší vyplňují středovou část listu a spodní část listu doplňují tři snímky v pruhu po celé délce archu. Snímky jsou povětšinou živé a navozují dojem spontánnosti. Soubor vychází z období, kdy Stolbenko fotografoval živelným způsobem a leckdy se ani při komponování nedíval do hledáčku fotoaparátu.

Zdeněk Stolbenko: Kazeta souboru, Listy z deníku, 1998

Zdeněk Stolbenko: list č. jedna, Listy z deníku, 1998

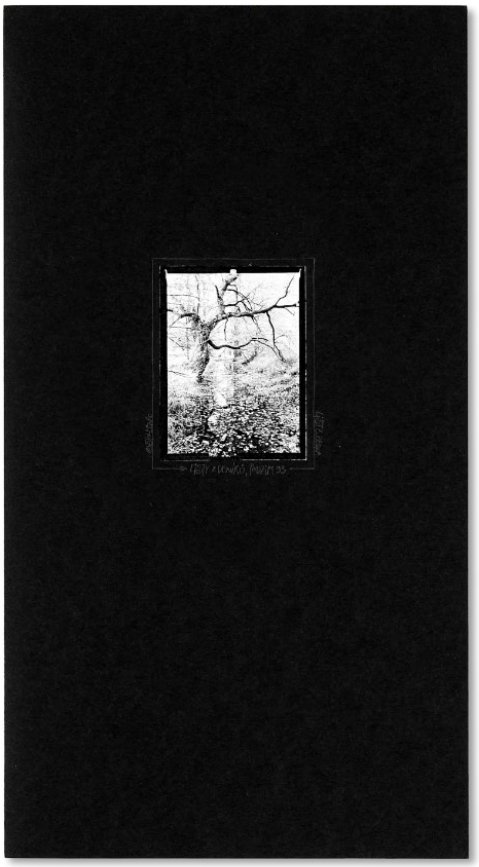

Zdeněk Stolbenko: titul list č. jedna, Listy z deníku, 1998

Zdeněk Stolbenko: list č. pět, Listy z deníku, 1998

Zdeněk Stolbenko: list č. čtyři, Listy z deníku, 1998

Třetí list zobrazuje část ze souboru Evropská města Řím. Jedná se o kontaktní xeroxované kopie negativu, které jsou v některých polích kolorovány a doplňovány grafikou. Čtvrtý list zobrazuje devět přepracovaných snímků expresivních autoportrétů ze souboru „Fotím se sám". Stolbenko zde využívá barevného převodu, negativu a dobarvování. Pátý list obsahuje mozaiku sestavenou z malých zvětšenin fotografií vstupních dveří, které potkával buď při svých cestách a zaujaly jej. Mozaice dominuje jediná zvětšenina, na které jsou plechových dveří. Víc než toto, ale přitáhne oko diváka portrét muže vykukujícího ze dveří, který se v mozaice opakuje dvakrát, jednou v původním formátu a jednou v detailním výřezu. Šestý list obsahuje arch s mozaikou na červeném podkladu se záběry studie lidské ruky, která je několikrát kontrastně xeroxována pro snížení detailu a zvýšení celkového kontrastu. Sedmý list je opět větší arch rozdělený na pět částí a na nich je představen soubor „FordKa" s výrazným graficky řešeným podkladem. Osmý list zobrazuje kolorovaný dokument v podobě mozaiky s barevnými grafikami použitými i v souboru „Zápalkové krabičky". Snímky jsou doplněné o popisky a zobrazují přátele a různé situace které Stolbenka prožil.

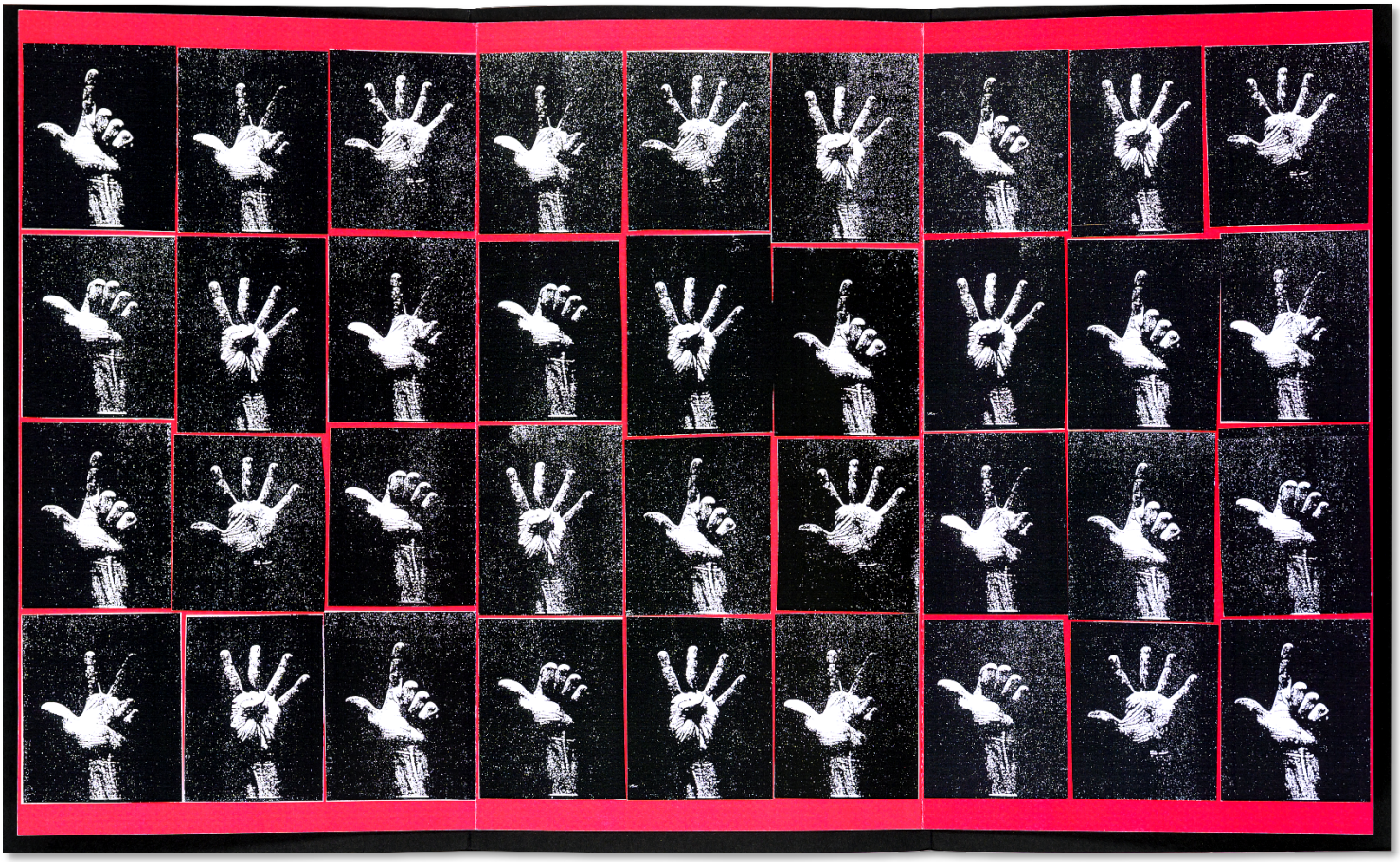

Zdeněk Stolbenko: list č. šest, Listy z deníku, 1998

Zobrazené soubory, jak bylo zmíněno na jednotlivých listech, prezentují Stolbenkův styl a práci během studia. Musíme se však vrátit k adjustaci a titulnímu obrázku každého listu. Technická a čistá fotografie ze souboru „Strom" dává najevo, že i když se autor stále posouvá, experimentuje a mění svůj vizuální projev, tak nezapomíná na pro něj podstatné, čisté řemeslné provedení fotografie, stále se k němu vrací, pokračuje v něm i v období jeho experimentů.

Zdeněk Stolbenko: list č. sedm, Listy z deníku, 1998

Zdeněk Stolbenko: list č. osm, Listy z deníku, 1998

SKRYTÉ OBRAZY (2000)

Skryté obrazy jsou jedním z posledních veřejně představených souborů, který Stolbenko vystavil v roce 2000 v českobudějovické galerii "Dům umění", pro kterou tento soubor vytvořil. Soubor se skládá z diptychů, triptychů a větších sestav klasicky zvětšovaných fotografií, které zachycují vizuálně posunuté každodenní předměty. Stolbenko se v nich zaměřil na expresivní zobrazení, kdy zachycené předměty dostávají nový význam. Využitím různých technik a kompozic během snímání vyvolává emoce a podněcuje divákovu fantazii k vlastní interpretaci obsahu snímků. Stolbenkovým záměrem je rozšiřovat hranice toho, co je považováno za obyčejné a nudné, a předvést skryté krásno a mystérium, které se nachází v našem každodenním životě. Skryté obrazy představují Stolbenkovy pokusy o otevření nového pohledu na každodenní objekty a prostředí. Jde o vedení diváka k přehodnocení svého vnímání běžných věcí a uvědomění si jejich potenciálu pro odlišné interpretace. Sama fotografie je pro něj prostředkem pro vyjádření svého nitra a zkoumání lidského vědomí. Skrze „Skryté obrazy" se pokouší prozkoumat dualitu reality a fantazie a hledá spojení mezi těmito světy. Snaží se u diváka otevřít nové cesty myšlení a rozšiřovat jeho perspektivy.

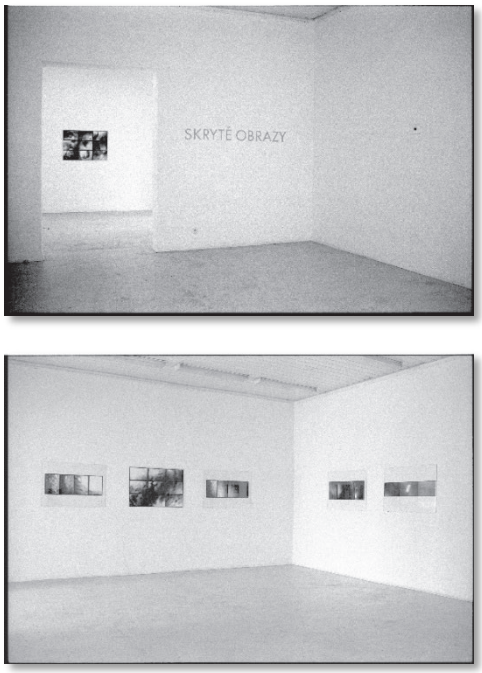

Fotografie instalace souboru „Skryté obrazy" v galerii Dům umění (foto: Zdeněk Stolbenko)

„Snažím se zachytit realitu co nejobjektivněji, ale cítím, že dokument mi na to nestačí. Zajímá mě ještě něco navíc. Proto se poslední dobou vyhýbám například i tomu, abych před stisknutím spouště hledal kompozici. To, co mě zaujme se pokouším zachytit třeba i náhodným záběrem, a dokonce se i na fotografovaný objekt ani nedívám. Jednotlivé záběry se nevážou k jednomu místu, vznikaly doma, ale i venku na ulici, v přírodě. Prostě se jen dívám kolem sebe." (Stolbenko Z. , 2000)

Zdeněk Stolbenko: Skryté obrazy, 2000

Zdeněk Stolbenko: Skryté obrazy, 2000

Dalším seznámením a doplněním vzniku a skrytého významu v souboru doplnil profesor Miroslav Vojtěchovský, který celou výstavu uváděl:
„Z vystavených prací vidíme, že Zdeněček, jako ho všichni odnepaměti v rodině FAMU jmenují, neztratil nic ze své touhy hledače estetické plasticity života, hledače cest, jak přimět napo hled mechanicky chladnou fotografii, zachycující zpravidla přesně to, co je viditelné, k subjektivnímu projevu, k zachycení skrytých obrazů, ukrytých pod povrchem vizuálně vnímatelného světa.

Zdeněk Stolbenko: Skryté obrazy, 2000

Vidíme, že fotografie pro něho neztratila nic ze své dobrodružnosti objevování a k dobrodružnosti objevování přivádí i nás, diváky svých fotografií. Tak jak se snažíme postupně číst jeho obrazy, v procesu jakéhosi našeho vlastního dodatečného vyostřování kontur a struktur jednotlivých snímků, či cyklů, musíme konstatovat, že jsme byli autorem – v dobrém smyslu toho slova – přinuceni mnohem intenzivněji vnímat zobrazené objekty a vcitťovat se do elementů světa, kterého pro neustálý spěch a shon si nemáme ani čas všimnout, natož ho studovat." (Vojtěchovský, 2000)

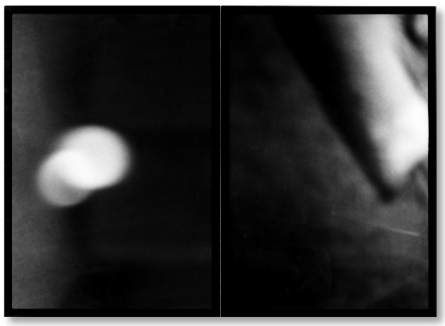

Zdeněk Stolbenko: Skryté obrazy, 2000

CESTA VLAKEM 2007

Podobnost souboru "Cesta vlakem" s dříve zmíněným souborem "Skryté obrazy" spočívá v Stolbenkově opětovném zaměření na jinou vizuální interpretaci obyčejných předmětů a situací, které jsou běžnou součástí našeho života. Stolbenko se v obou souborech snaží o otevření nového pohledu na svět kolem nás a povzbuzuje diváky k hledání hlubších významů v každodenních situacích. Spojením snímků do pásu propojuje jednotlivé situace.

Soubor je staven z pěti pásů po pěti fotografiích. Stolbenko začal tento soubor vytvářet během svých pravidelných cest do zaměstnání v Jihlavě, kdy fotografoval krajinu a okolní prostředí z okénka vlaku. Při snímání využil nízké hloubky ostrosti, pohybové neostrosti a paralaktického efektu v ubíhající krajině. Kdy dochází k vyššímu pohybovému rozmáznutí popředí oproti pozadí (horizontu) snímku. Tyto techniky přináší do snímků zvláštní atmosféru. Na celkovém vizuálním vyznění snímků se podepisují i samotná okna skrz která jsou snímky pořizovány, která nesou patinu času a různé nečistoty, tvoří se v nich také různé odlesky. Pásy fotografií vytváří kontinuum, ve kterém se scény spojují a navazují na sebe, tvoříce jakousi narativní strukturu Soubor byl vystaven v českobudějovické kavárně Měsíc ve dne v roce 2004.

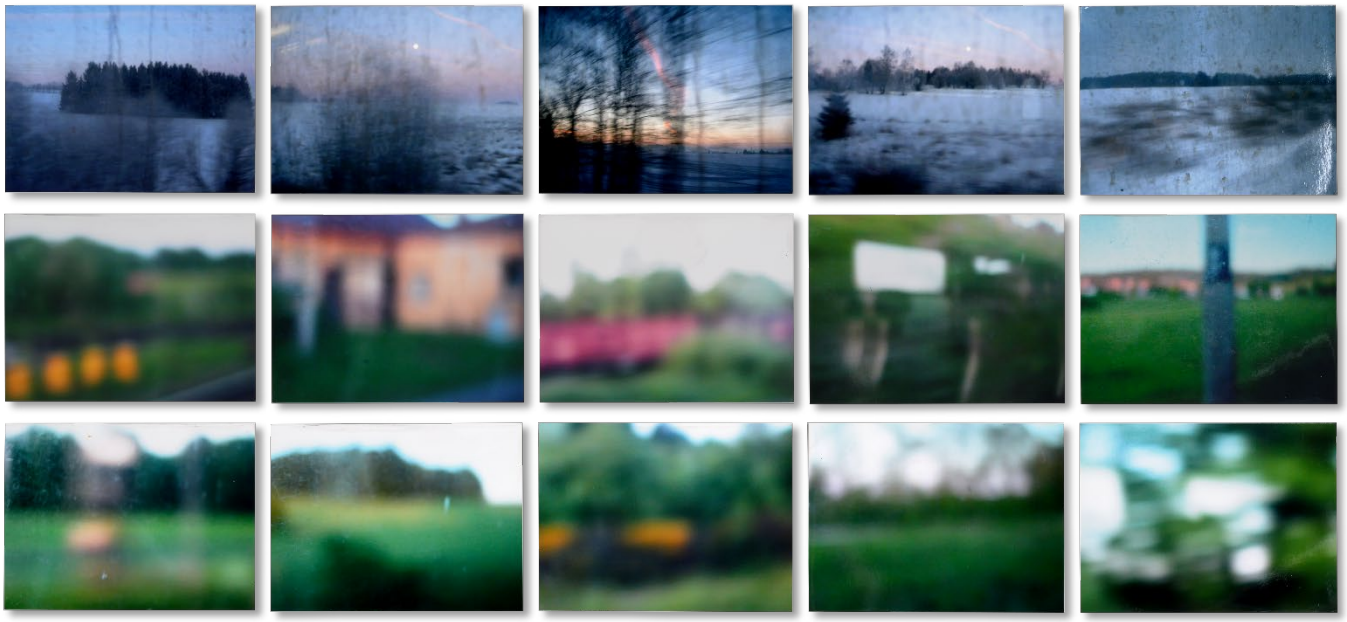

Zdeněk Stolbenko: Cesta vlakem, 2007

FOTOGRAFIE Z MÉHO DENÍKU PAŘÍŽ 2006, 2008

"Fotografie z mého deníku Paříž 2006, 2008" se mírně vymyká ze Stolbenkovy většinou černobílé tvorby svým jedinečným barevným pojetím. *„Během svých dvou návštěv francouzské metropole soustředil na věci a detaily v růžové barvě. Jejich výrazněním pomocí barevného (růžového) akcentu poskytl divákovi svůj zcela osobitý pohled na Paříž."* (Němec, 2010) Soubor zahrnuje kombinaci pouliční reportáže a zátiší, které společně vytvářejí výrazný dojem. Fotografie jsou nasyceny živými barvami, které podtrhují atmosféru a charakter města a navštívených míst. Stolbenko zachycuje každodenní scény ulic, kdy záběry na sebe tonálně navazují. Zaměřuje se na detaily a momenty, které často unikají běžnému pozorovateli Snímky odhalují autentickou atmosféru. Divák má příležitost prozkoumat lokální odlišnosti, vnímat autorovu imaginaci při poznávání jiné kultury i země.

Zdeněk Stolbenko: Fotografie z mého deníku Paříž 2006, 2008

Fotografie z mého deníku Paříž 2006, 2008

Fotografie z mého deníku Paříž 2006, 2008

Jedná se o poslední soubor, který Stolbenko samostatně veřejně vystavil. Tištěné fotografie Stolbenko doplnil o vlastnoručně psaný text s označením místa, datem, časem a tenkou linku, která tvoří rámeček kolem fotografií. Soubor byl vystaven v prostorách českobudějovické kavárny U Černé kočky v roce 2008.

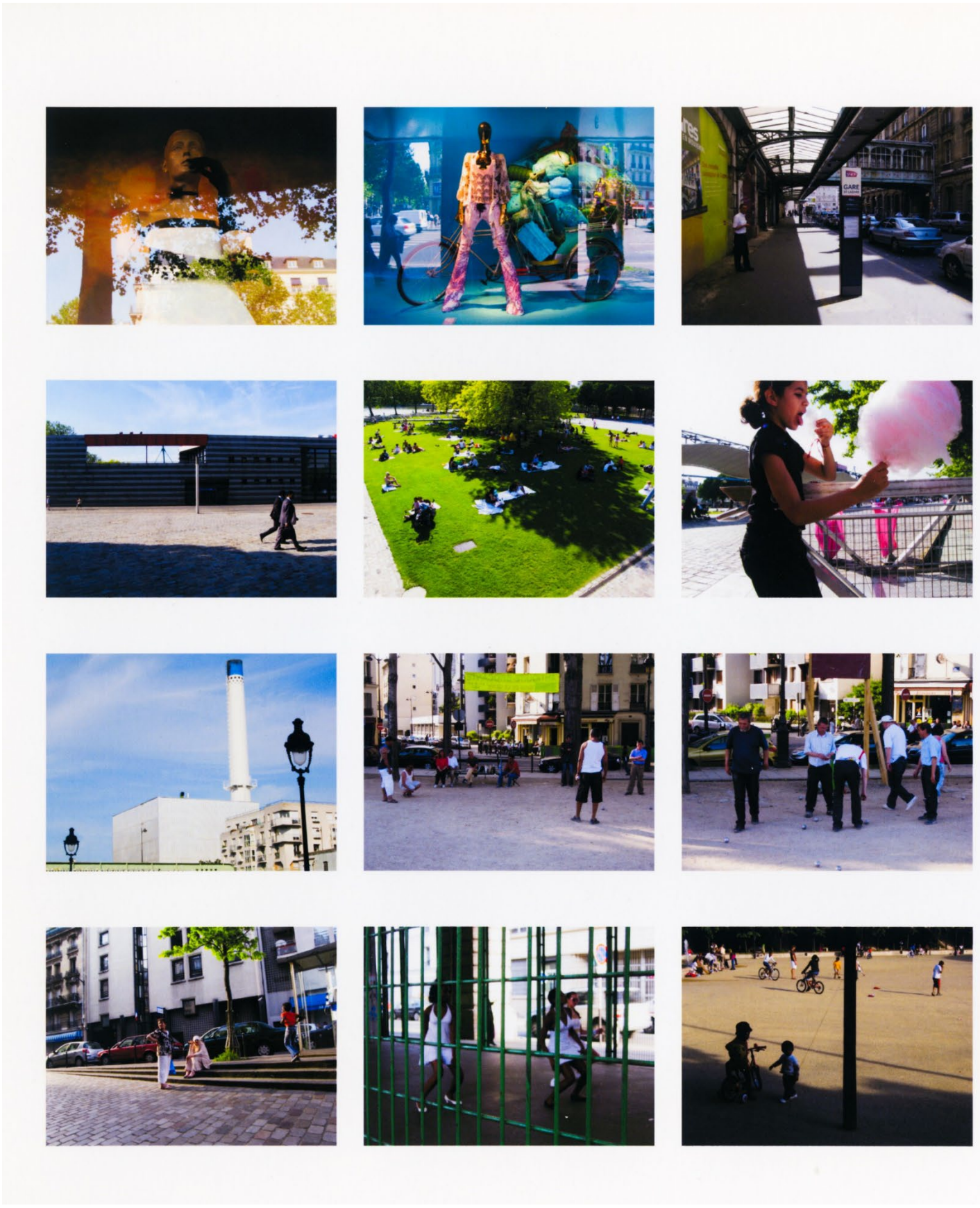

Kontakt souboru Fotografie z mého deníku Paříž 2006, 2008 (foto, Zdeněk Stolbenko, 2008)

Závěr

Vyhodnocení Stolbenkovy fotografické a pedagogické činnosti je neodmyslitelně spojeno s autorovým nejvíce aktivním obdobím v devadesátých letech během studia na FAMU. I přesto, že v následujících letech došlo k útlumu jeho výstavní činnosti, Stolbenko stále pracuje na svých souborech a vytváří nová díla. V osmdesátých a na počátku devadesátých let se zaměřoval na klasickou fotografii, avšak během devadesátých let si prakticky vytvořil svůj vlastní vyjadřovací jazyk, který byl na české poměry neobvyklý svým přístupem k obrazu a jeho zpracování. „Automatické" snímání, používání xeroxování a kolorování fotografií přinášelo hravost do jeho souborů a představovalo netradiční postoj k fotografii a jejímu zobrazení. Stolbenko nebyl omezen na jednu konkrétní oblast své tvorby, ale současně pracoval s technickou fotografií a experimentoval, hledal nové cesty, jak graficky posouvat své snímky. Na Stolbenkovu tvůrčí cestu mělo vliv jak prostředí, tak inspirující osobnosti, které potkal v průběhu svého života. Každá z těchto osobností mu poskytla impuls k dalšímu rozvoji. Za zmínku stojí profesor Chodura, který již v mládí na základní škole podpořil Stolbenkovu tvůrčí činnost, přátelství s Petrem Palmou a Františkem Nárovcem se kterými v mládí prožil mnoho zážitků a mohl s nimi filozofovat a podnikat výlety. Studium na IVF a FAMU pak přineslo klíčová setkání s profesory Birgusem, Šmokem, Vojtěchovským, Štreitem, Prekopem, Havránkovou a dalšími. Studium jej přivedlo mezi generačně mladší spolužáky, kteří se díky dané konstelaci stali jeho celoživotními přáteli, jako je například Aleš Jungmann, Daniel Šperl a další. Tato setkání a vzniklá přátelství vedla nejen k rozvoji Stolbenkova osobitého přístupu k fotografii, ale také k jeho pedagogické cestě. Stolbenko ve svých souborech během devadesátých let nepřichází vyloženě s novým přístupem, ale dokázal kombinovat různé přístupy, které v devadesátých letech byly již známé. Jeho kompozice a záběry témat se blíží k pojetí fotografie "Nerozhodujícího okamžiku" rozvíjeného Vladimírem Birgusem od osmdesátých let. V cyklu "Strom" se věnoval pouze jednomu tématu a zkoumal změny, které v něm nastávají. Podobně jako Jiří Hanke se zaměřoval na dlouhodobé sledování proměnlivého dění pod okny kladenského bytu. Na Stolbenkovu tvorbu měla jistý vliv také "Slovenská nová vlna" zastoupená Jano Pavlíkem, Rudo Prekopem, Vasilem Stankem, Tono Stanem, Martinem Štrbou, Miro Švolíkem, Kamilem Vargou a Peterem Župníkem. Zvláště práce a přístup k médiu Jano Pavlíka jsou patrné v Stolbenkově barevném dokumentu, souboru 721, Evropských měst a FordKa. Stolbenko však

nekopíroval cizí práce, ale transformoval je pro vlastní sebevyjádření. Jeho práce je tak mixem různých stylů a přístupů k fotografii. Na jednu stranu striktně dodržuje pravidla nové věcnosti a vytváří snímky na velký formát s precizním přístupem snímání. Na druhé straně hledá možnosti, jak médium posunout, fotografuje vše, fotoaparát má stále u sebe a nevěnuje se dokonanému záběru tolik jako záznamu obsahu sdělení, který je nadřazen technice snímání. Díky tomuto přístupu k fotografii, se vymykal prostředí devadesátých let Českých Budějovic, kde bylo mnoho kreativních autorů, kteří se věnovali fotografii jako Jan Hampl, Michal Tůma, Milan Karel Kníže, Petr Hasal, Jan Mahr, Jan Tabery a další. Stolbenkův experimentální přístup k médiu fotografie se ale i pracím těchto autorů dalece vzdaloval.

Stolbenkova pedagogická cesta, která započala v Jihlavě, pokračovala v Českém Krumlově. Následně přestoupil na školu v Českých Budějovicích. Během této cesty ovlivnil mnoho mladých fotografů, ale také lidi, kteří měli zájem rozšířit své znalosti o fotografii a Stolbenkův pohled na svět. V době, kdy jsem byl jeho student, jsme si ne vždy rozuměli. Někdy jsme se dokonce dostali do sporů, které z mého současného pohledu neměly smysl, ale jako student jsem měl jiný rozum. I přes neshody si našel čas a mimo výuku s námi konzultoval naše projekty. Když se ze Zdeňka stal můj kolega, mohl jsem pozorovat, s jakým nasazením pracuje a jak přemýšlí nad svou prací. Také když jsem viděl jeho soubory a vše si spojil, musel jsem uznat, že jako pedagog a mentor odváděl mnoho dobré práce. Díky jeho zapojení do vý-uky v Českém Krumlově a spolupráci s ředitelkou Romanou Roušalovou, vznikl obor vzdělávání Fotografie a užitá média, kterým za 23 let od jeho založení prošlo mnoho studentů, mezi nimiž jsem byl i já. V současné době jsem pedagog a mohu hodnotit Stolbenkovu práci z profesní perspektivy. Myslím, že vyučoval jak uměl. Během naší spolupráce pro mě byl inspirací a učitelem. Naučil mě, že vzdělávání není jen o předávání informací, ale také o povzbuzování studentů k tomu, aby přemýšleli sami za sebe a hledali vlastní cestu ve svém rozvoji.

Tato práce představuje již známé fotografické soubory Zdeňka Stolbenka. Cílem práce bylo zobrazit i ty méně známé i zatím neznámé, ale z praktických důvodů jsem tento cíl musel opustit a tyto soubory budou nadále čekat na představení. i tak tato práce obsahuje mnoho fotografií ze Stolbenkova archivu, které nám umožňují lépe porozumět jeho životní cestě a fotografickému dílu.

Autoportrét v ateliéru (foto, Zdeněk Stolbenko)

Seznam výstav

Samostatné výstavy

1989

Můj strejda Véna, Galerie KSSPPOP, (spolu vystavující malířka Dagmar Brichcínová),
České Budějovice, 12. 2. – 4. 3. 1990

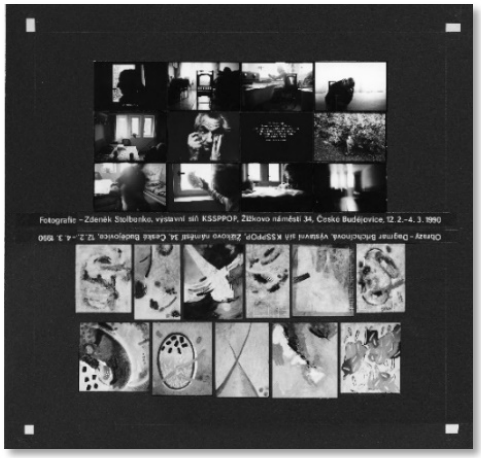

Pozvánka na výstavu Můj strejda Vena

1990

O jednom dni/Listopad 89, OKS – Galerie V loubí,
České Budějovice

1993

Bez názvu, Galerie U raka, Český Krumlov (spol. s obrazy Evy Výborné)

1994

Nová jména – Portréty, Pražský dům fotografie (Portréty, s Borisem Tričkovičem)

1995

Strom, Galerie Jungmann, Liberec
Evropská města a Autoportréty, Divadlo komedie, Praha (spol. s Petrou Štěpánovou), zahajoval Pavel Dias

1996

Soubor 721, Galerie Pod kamennou žábou,
České Budějovice, 10. 10. – 27. 10. 1996
Na cestě, FAMU Praha

Fotokarta, Galerie Šternberk, Šternberk (spol. s Petrem Kubou plastiky, reliéfy, obrazy), 10. 10. - 27. 10. 1996

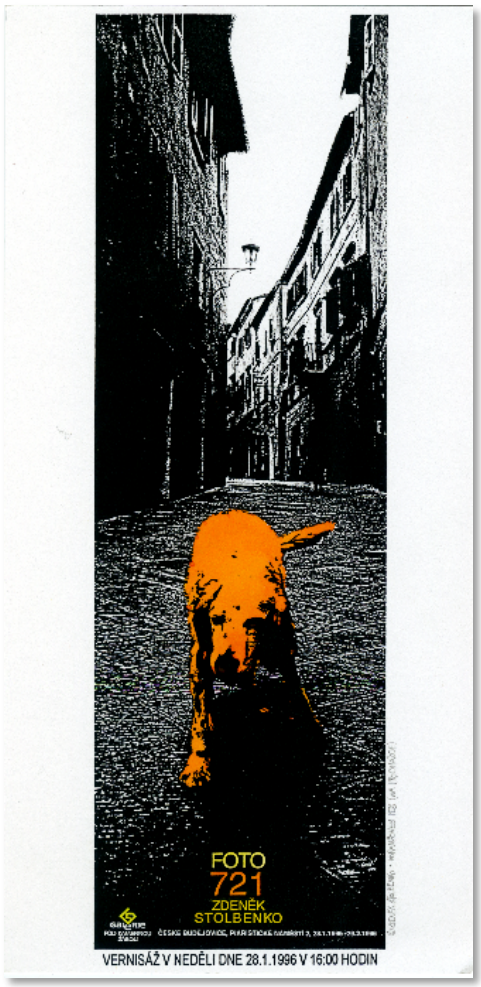

Pozvánka na výstavu „Foto 721

Fotografie z výstavy „Foto 721“, Galerie Pod kamennou žábou, (zdroj: Budějovické listy, 1996)

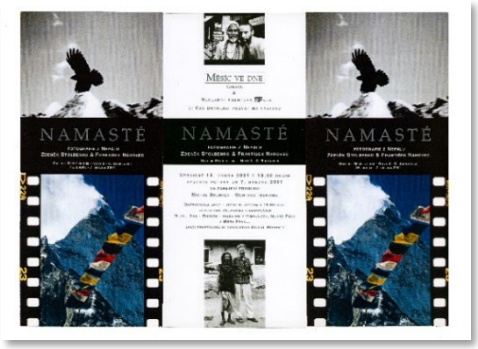

Pozvánka na výstavu „Namasté“

2000

Skryté obrazy, Dům umění, České Budějovice
Kurátor: Michal Škoda; Úvodní slovo: Miroslav Vojtěchovský
16. 8 – 17. 9. 2000

2001

Namasté, Galerie Měsíc ve dne, České Budějovice (spol. s F. Nárovcem), Kurátor: Stolbenko, Nárovec
16. 2. – 7. 3. 2001

2004

Tiché obrazy – Strom 1993–2004, Galerie Měsíc ve dne, České Budějovice; 14. 10. – 11. 11. 2004,
Cesta vlakem, Kavárna Měsíc ve dne, České Budějovice
14. 10. – 11. 11. 2004

2008

Fotografie z mého deníku Paříž 2006, 2008, kavárna Café Au Chat noir, České Budějovice; 30. 5. – 30. 6. 2008

Pozvánka na výstavu „Fotografie z mého deníku Paříž 2006, 2008,“

Skupinové výstavy

1986

Junge tschechoslowakische Fotografen, fotografie studentů Institutu výtvarné fotografie, Kellergalerie, Mnichov (Německo)
Institut výtvarné fotografie, Galerie FOMA,

1989

Fotogruppe FOTOS, Neumarkt (Rakousko)

1990

Fotografie studentů Institutu výtvarné fotografie, Fotografická galerie Kaunas (Litva)

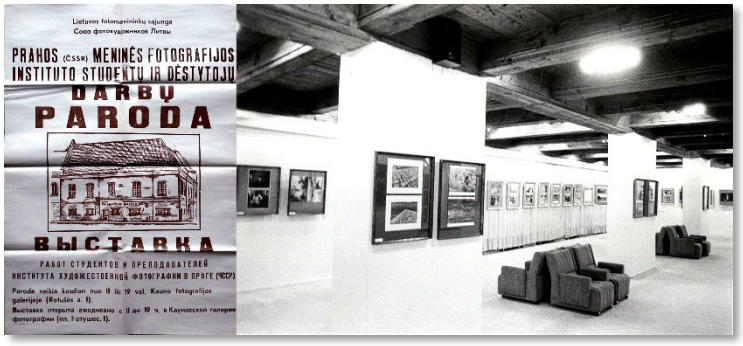

Pozvánka a instalace výstavy Fotografie studentů Institutu výtvarné fotografie, Fotografická galerie Kaunas (Litva), (foto: Václav Podestát)

1991

20 let Institutu výtvarné fotografie, Slezské zemské muzeum, Opava 1991 (Praha, Cheb, Katowice) Kurátor: Vladimír Birgus

1992

Fotografie z FAMU, Dům umění města Brna, Brno (s Pavlem Diasem)
Kurátor: Vladimír Birgus
Festival FAMU, Městská knihovna Praha 1 (1. cena za cyklus Můj strejda Véna)

1993

Fotografie posluchačů FAMU, Lichtenštejnský palác, Praha
Fotografie z pražské FAMU: Geritt Reitveld Academy, Amsterdam
Festival FAMU: Městská knihovna, Praha 2 (2. cena za soubor Hare Krišna a Krajiny)

1994

Fotografie z FAMU, České centrum, Sofia (Blagoevgrad, Plovdiv)
Kurátor: Vladimír Birgus
Plenér Profily 94, Galerie Foto-Medium-Art, Wroclaw
Lidé olomouckého okresu 90. let XX. století očima Jindřicha Štreita studenti FAMU Praha Pavla Hrachová a Zdeněk Stolbenko. Litovelsko, Městský úřad Litovel,
Úvodní slovo: PhDr. Pavla Nachtmannová 7. 3 - 20. 3. 1994

1996

Institut tvůrčí fotografie 25/5, Slezské zemské muzeum, Opava (Ostrava, Poznaň, Cheb, Cieszyn, Prostějov, Praha – ve spolupráci s Vojtěchem Bartkem a Jiřím Siostrzonkem) Kurátor: Vladimír Birgus
Festival FAMU, Palác kultury, Praha (1. cena za soubor 721)
Ateliér Jindřicha Štreita, Letní filmová škola, Uherské Hradiště, reprízy: Galerie 4, Cheb; 1997 Galerie Zámek, Dolní Benešov, Štětín
Galerie Šternberk, společná výstava s P. Kuby (plastiky, reliéfy a obrazy)
Jistoty a hledání v české fotografii 90. let., Nejvyšší purkrabství Pražského hradu, Praha 1996 (Ostrava, Opava, Brno, Karlovy Vary, Bratislava, Berlín – s Miroslavem Vojtěchovským). Kurátor: Vladimír Birgus
Trio z FAMU, Galerie X, Bratislava, společně s Viktorem Kopaszem a Petrou Štěpánovou

1997

Viděno trojmo: čiře, společně s Hynkem Altem a Romanem Dietrichem, Galerie Velryba, Praha, 7. 10. - 1. 11. 1997
Ford Ka, výstava vítězných fotografií soutěže,
Galerie Josefa Sudka, Praha 2 (2. cena za soubor)

Pozvánka k výstavě Viděno trojmo: čiře

1998

Objektivita, fotografie FAMU, galerie U Řečických, Praha
12. 1. 1989 - 31. 1. 1998
2. Intersalon AJV ´98, DK Metropol, České Budějovice
Výstava prací magistrů FAMU, Richterova vila, Pražský hrad, Praha

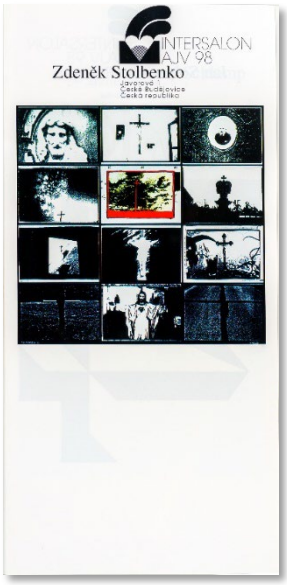

Pozvánka k výstavě,
2 Intersalon AJV ´98

2002

Jihlavská desítka, Galerie Měsíc ve dne, 31. 5. - 13. 6. 2022
České Budějovice (společně se svými studenty)

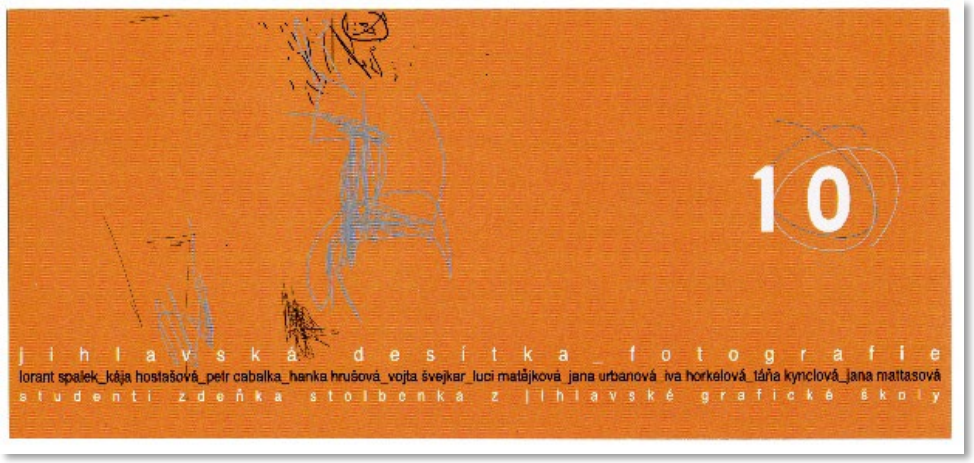

Pozvánka k výstavě, Jihlavská desítka

2003

Bez názvu, FAMU Praha (u příležitosti znovuotevření FAMU po rekonstrukci)
Z okraje do středu, Solnice, České Budějovice, 4. 10. – 2. 11. 2003,
organizátor: David Boukal, kurátor galerie Jaroslav Kutiš

2023

Fotografická tvůrčí skupina FOTOS 1963–2014, Galerie Nahoře, České Budějovice,
kurátor: Bohuslava Maříková 5. 4. – 6. 6. 2023,

Publikační činnost

1994

František Dvořák, bakalářská diplomová práce, FAMU, Praha, 1994

1998

Od Linie po FOTOS, magisterská diplomová práce, FAMU, Praha, 1998

2004

Avantgarda o mnoha médiích – Josef Bartuška a skupina Linie 1931-1939, Jaroslav Anděl a kolektiv, Obecní dům, Praha 2004

Seznam použité literatury a zdrojů

Seznam použité literatury:

BIRGUS, Vladimír a Miroslav VOJTĚCHOVSKÝ. *Česká fotografie 90. let*. Praha: KANT, c1998. ISBN 80-86217-00-0.

BIRGUS, Vladimír a Miroslav VOJTĚCHOVSKÝ. *Jistoty a hledání v české fotografii 90. let: Certainty and sear ching in Czech photography of the 1990s*. Praha: Kant, 1996. ISBN 80-901903-6-7.

BIRGUS, Vladimír a Pavel SCHEUFLER. *Česká fotografie v datech 1839-2019*. Praha: Grada Publishing, 2021. ISBN 978-80-271-0535-9.

BIRGUS, Vladimír a Jan MLČOCH, 2010. *Česká fotografie 20. století*. Praha: Nakladatelství KANT. ISBN (Czech Edition): 978-80-7437-026-7 (KANT)

ANDĚL, Jaroslav, 2012. Myšlení o fotografii / I, průvodce modernitou v analogii textů. Praha: Nakladatelství Akademie múzických umění v Praze. ISBN 978-80-7331-235-0.

BIRGUS, Vladimír a Jan MLČOCH, 2010. Česká fotografie 20. století. Praha: Nakladatelství KANT. ISBN (Czech Edition): 978-80-7437-026-7 (KANT)

HANKE, Jiří, POSPĚCH, Tomáš, ed. Pohledy z okna mého bytu: 1981-2003. [Praha]: KANT, 2013. ISBN 978-80-7437-110-3.

BIRGUS, Vladimír a Tomáš POSPĚCH, 2009. *Tenkrát na Východě: Češi očima fotografů 1948-1989 = Once Upon a Time in the East : Czechs through the eyes of photographers, 1948-1989 : [Dům u Kamen ného zvonu, Praha, 28.10.2009-3.1.2010*. Praha: KANT, c2009. ISBN 978-80-7437-005-2.

BIRGUS, Vladimír a Pavel SCHEUFLER. *Fotografie v českých zemích 1839-1999: chronologie*. Praha: Grada, 1999. ISBN 80- 7169-902-0.

STOLBENKO, Zdeněk, 1998. Diplomová teoretická práce: *Od Linie po Fotos: 30. - 60. léta v Českobudějovické fotografii*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta, Katedra fotogra fie

BOUKAL, David, 2000. Bakalářská diplomová práce: *Osobnosti českobudějovické fotografie po roce 1960*. In stituttvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě. Inventární číslo: Bc - 112/00

BOUKAL, David, 2002. Magisterská diplomová práce: *Českobudějovická fotografie po roce 1960*. Opava: Insti tuttvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě. Inventární číslo: Mg-28/02

Kníže, Karel, 1998. Magisterská diplomová práce: *Němečtí fotografové v předválečném Československu*. Opava: Instituttvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě. Inventární číslo: Mg-03/98

NĚMEC, Václav, 2011. Teoretická bakalářská práce: *Fotografické výstavy a galerie v Českých Budějovicích po roce 1989*. Opava: Instituttvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě. Inventární číslo: Bc -429/11

Citace:

BOUKAL, D. (2000). *Bakalářská diplomová práce: Osobnosti českobudějovické fotografie po roce 1960.*

HAVRÁNKOVÁ, M. (1996). Havránková. *tisková zpráva k výstavě Zdeňka Stolbenka Foto 721. Galerie Pod kamennou*. České Budějovice.

HAVRÁNKOVÁ, M. (1998). Havránková. *Posudek k magisterskému souboru*.

HOLAR. (nedatováno). *Palma Petr*. (Hollar) Načteno z Hollar: http://www.hollar.cz/umelci/palma-petr/

KNÍŽE, M. K. (1998). Němečtí fotografové v předválečném Československu. V M. K. Kníže, *Němečtí fotografové v předválečném Československu* (str. 36).

MAŘÍKOVÁ, B. (2023). Anotace k výstavě Galerie nahoře. *Fotografická tvůrčí skupina Fotos (1963-2014)*.

HAVRÁNKOVÁ, M. (1996). tisková zpráva k výstavě Zdeňka Stolbenka Foto 721. *tisková zpráva k výstavě Zdeňka Stolbenka Foto 721, Galerie Pod kamennou*. České Budějovice.

NĚMEC, V. (2010). Fotografické výstavy a galerie v Českých Budějovicích po roce 1989. V N. Václav, *Fotografické výstavy a galerie v Českých Budějovicích po roce 1989* (str. 151).

HAJN, E. L. (nedatováno). *Encyklopedie Českých Budějovic*. Načteno z Encyklopedie Českých Budějovic: http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/fotografie

REDAKCE. (24. 3 2023). *Fotografická skupina FOTOS v Galerii Nahoře*. Načteno z ifotovideo: http://www.ifotovideo.cz/rubriky/co-se-deje/fotograficka-skupina-fotos-v-galerii-nahore_14939.html

SKÝPALA, V. (2005). Magisterská diplomová práce, ITF, Vladimír Birgus Fotograf, publicista, kurátor, pedagog. V S. Vladimír, *Magisterská diplomová práce, ITF, Vladimír Birgus Fotograf, publicista, kurátor, pedagog* (str. 117).

STOLBENKO, Z. (1998). Diplomová teoretická práce Od Linie po Fotos 30. - 60. léta v Českobudějovické fotografii. V Z. Stolbenko, *Od Linie po Fotos 30. - 60. léta v Českobudějovické fotografii.*

STOLBENKO, Z. (14. 8 2000). MF Dnes. *Mladá fronta Dnes*.

STOLBENKO, Z. (29. 1 2010). *Lidovky.cz*. Načteno z www.lidovky.cz: https://www.lidovky.cz/domov/policajt.A100129_100002_ln_noviny_sko

STOLBENKO, Z. (23. 9 2017). *magazin.aktuálně.cz*. (R. M. Jokelová, Redaktor) Načteno z aktualně.cz: https://magazin.aktualne.cz/foto/profesional-musi-na-rozdil-od-amatera-fotit-i-to-co-nechce-v/r~7671aa02964b11e7867b002590604f2e/

STOLBENKO, Z. (2023). Pár otázek [elektronická pošta]. Message to: maury89@windowslive.com. 30. července 2023 11:23 [cit. 2023-30-07]. Osobní komunikace.

STOLBENKO, Z. (nedatováno). Jak jsem poznal Frantu. *Deníkové zápisky*.

STOLBENKO, Z. (nedatováno). Kalendář.

ŠPERL, D. (2017). Daniel Šperl. *Teoretická diplomová práce Miroslav Vojtěchovský Ondřej Žižka*.

URBÁNKOVÁ, Z. (16. 9 2012). *deník.cz*. Načteno z deník.cz: https://www.denik.cz/ostatni_kultura/kultura-rozhovor-vladimir-birgus16092012-sd9r.html

VOJTĚCHOVSKÝ, M. (1998). Posudek diplomového uměleckého souboru magisterského studia.

VOJTĚCHOVSKÝ, M. (2000). *Anotace k výstavě "Skryté obrazy" Vojtěchovský*. FAMU, Praha.

VOJTĚCHOVSKÝ, M. (9 2004). Vojtěchovský. *Tiché obrazy/strom (993-2004)*.

Jmenný rejstřík

A

Albrechtová Gabriela · **28, 60**
Alt Hynek · **27, 144**

B

Bartek Vojtěch · **169**
Bartuška Josef · **170**
Bednář Dalibor · **119**
Bílek Miroslav · **39**
Birgus Vladimír · **39, 46, 129, 163, 169**
Bisping Shulze Elke · **25**
Bohdan Vlado · **25, 44**
Borovička Milan · **39**
Boukal David · **33, 35, 127, 128, 170**
Branný Antonín · **39**
Brichcínová Dagmar · **167**
Brunner Michael · **53, 54**
Buřič Stanislav · **35**

C

Cabalka Petr · **59**
Civiš Svatopluk · **35**
Cohen Mark · **128**

D

Dias Pavel · **95, 167, 169**
Dietrich Roman · **27, 144**
Dušák Milan · **59**
Dvořák František · **26, 35, 170**

E

Eichler Bohumil · **40, 87**

F

Fassati Tomáš · **39**
Flusser Vilém · **27, 133**

G

Gomez de la Serna Raon · **80**
Gutwald Vladimír · **35**

H

Hampl Jan · **35, 164**
Hanke Jiří · **117, 163**
Hasal Petr · **164**
Havránková Milota · **25, 45, 63, 102, 127, 163**
Hecl Jaroslav · **35**
Hejna Lumír · **35**
Helbich Petr · **66**
Hohausová Jarmila · **35**
Horkelová Iva · **60**
Hostopačová Karla · **59**
Hrachová Pavla · **24, 25, 44, 45, 99, 109, 169**
Hrušková Hana · **59**

Ch

Chodura Radko · **21, 31, 163**

J

Janda Rudolf · **66**
Jedlička Jan · **128**
Johannek Willi · **34**
Jungmann Aleš · **139, 163**

K

Kaňka Petr · **40**
Khür Jan · **60**
Klein Ferry · **33**
Kníže Milan Karel · **34, 35, 61, 164**
Kollár Martin · **143**
Kopaz Viktor · **143, 169**
Korecký Jiří · **61**
Kuba Petr · **167**
Kuneš Aleš · **39, 46**
Kutiš Jaroslav · **170**
Kynclová Táňa · **60**

L

Lapka Lubomír · **87**
Latinovič Vukašin · **25, 44**
Luzuma Jaroslav · **35**

M

Macků Michal · **39**
Magrot Artur · **60**

Mahr Jan · **28, 60, 164**
Marhoun Bohdan · **35**
Maříková Bohuslava · **28, 60, 87, 170**
Matějková Lucie · **59**
Mattasová Jana · **60**
Mihalíček Jan · **119**
Müller-Pohle Andreas · **128**
Myška Miroslav · **39**

N

Nárovec František · **23, *35*, 39, 52, 53, 54, 163, 168**
Němec Václav · **33**
Novotný Marek · **140**

P

Palma Petr · **52, 163**
Pavlík Jano · **163**
Peterka Milan · **21**
Podestát Václav · **12, 40**
Prekop Rudo · **102, 163**
Prokůpek Bohumil · **66**
Ptáček Josef · **35**

R

Reischl Václav · **35**
Rohr Rob · **34**
Roušalová Romana · **60, 164**
Rudinská Libuše · **25**, **44**

Ř

Řezníček Martin · **43**

S

Sapara Vojtěch · **39**
Sedláček Jiří · **35**
Schulze-Bisping Elke · **44**
Siostrzonek Jiří · **169**
Skořepa Jaroslav · **35**
Sládek David · **119**
Spalk Lorant · **59**
Stanke Vasil · **163**
Stano Tono · **163**
Stibor Miroslav · **39**
Stibůrek Lubomír · **40**
Stolbenko Zdeněk · **12, *35*, *39*, 41, 42, 43, 44, 45, 49, 53, 54, 59, 60, 63, 64, 65, 66, 71, 77, 81, 85, 86, 91, 95, 109, 113, 119, 123, 127, 131, 133, 137, 139, 143, 147, 148, 149, 153, 157, 159, 163, 164, 168**
Sudek Josef · **66**
Svoboda Václav · **99**

Š

Šibík Jan · **40**
Šmok Ján · **39, 40, 133, 163**
Šperl Daniel · **25, 40, 42, 44, 163**
Štěpánová Petra · **167, 169**
Štrba Martin · **163**
Štreit Jindřich · **18, 25, 44, 71, 163, 169**
Švejkar Vojtěch · **59**
Švolík Miro · **163**

T

Tabery Jan · **164**
Timr Alois · **35**
Tričkovič Boris · **167**
Tůma Michal · **28, *35*, 60, 164**
Tůma Miroslav · **35**

U

Urbánková Jana · **59**

V

Válek Josef · **39**
Varga Kamil · **163**
Vávra Roman · **43**
Velkoborský Petr · **40**
Vojtěchovský Miroslav · **17, 39, 41, 42, 44, 113, 129, 154, 163, 168, 169**
Výborná Eva · **167**

W

Wicpalek Heinrich · **33**, **34**

Ž

Župník Peter · **163**

Bc. Petr Maurenc
© 2023